

OBSAH

1. Konvergenčný program Slovenska pre roky 2004 - 2010 (stredno- až dlhodobé ciele hospodárskej politiky SR)	3
2. Zníženie úrokových sadzieb NBS (2x o 0,5%-uálneho bodu) a priame intervencie NBS proti posilňovaniu kurzu koruny	6
3. Návrh na prevzatie zostatkov zo zrušených vkladných knižiek na doručiteľa z komerčných bánk na štát od roku 2007 a ich prepadnutie v prospech štátu od roku 2012 namiesto prepadnutia v prospech bánk od roku 2007	7
4. Uznesenie, ktorým NR SR žiada vládu SR o zverejnenie investičných zmlúv s automobilkami Hyundai/Kia Motors a PSA Peugeot Citroën, ako aj ďalších v rozpore s infozákonom utajených zmlúv od roku 2001.....	8
5. Nový zákon o dani z pridanej hodnoty (aproximácia s právom EÚ, rozšírenie okruhu platcov DPH).....	10
6. Novela živnostenského zákona (skrátene lehôt pri registrácii živnosti, registrácie pre účely dane z príjmov a dane z pridanej hodnoty)	13
7. Transformácia Slovenskej pošty, š.p. na štátnu akciovú spoločnosť (uvoľnenie pravidiel pri nakladaní s majetkom, umožnenie vzniku nových obchodných aktivít, definovanie prioritného investičného majetku patriaceho vždy do vlastníctva štátu)	14
8. Návrh zákona o študentských pôžičkách (spoplatnenie vysokoškolského štúdia, štátom regulované poskytovanie študentských pôžičiek, rozšírenie poskytovania sociálnych štipendií, zrušenie platových stupňov pri odmeňovaní pedagógov a zvýšenie ich plátov, zrovnoprávnenie súkromných a verejných vysokých škôl)	15
9. Uvoľnenie pravidiel pri investovaní dôchodkových správcovských spoločností v kapitalizačnom pilieri dôchodkového zabezpečenia (zníženie povinného limitu na investovanie na domácom kapitálovom trhu z 50% na 30%, zníženie limitov povinnej minimálnej výnosnosti dôchodkových fondov; novela zákona o starobnom dôchodkovom sporení)	20
10. Zákon o náhradnom výživnom (znovuzriadenie inštitútu štátom plateného náhradného výživného)	21
11. Zákon o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia (zvýšenie odškodného a jeho automatická valorizácia, zavedenie maximálnej náhrady vo výške 3,1 mil. Sk, obmedzenie navýšenia odškodného na maximálne 50% nad zákonný limit zo strany súdu)	23
12. Zákon o mediácii (formalizovanie výkonu mediácie).....	24
13. Optimalizácia súdnej sústavy SR (nová 3-stupňová sústava, zrušenie 10 okresných súdov, ponechanie 8 krajských súdov, presun agendy na prvostupňové súdy, vznik špecializovaných súdov; zákon o sídlach a obvodoch súdov SR)	26
14. Ústavný zákon o konflikte záujmov (oznamovacia povinnosť, vrátane majetkových priznaní, postzamestnanecké obmedzenia, prísnejšie sankcie, uplatnenie zákona aj na samosprávu)	28
15. Novela zákona o obecnom zriadení (úprava vnútornej kontroly obcí a VÚC, umožnenie vstupu verejnosti do legislatívneho procesu územnej samosprávy).....	31
16. Novela zákona o miestnych poplatkoch (zrušenie miestnych poplatkov z predaja alkoholických nápojov a tabakových výrobkov, zo vstupného, z reklamy, za ubytovaciu kapacitu)	34
17. Návrh na zmrazenie plátov ústavných činiteľov (na úrovni rokov 2002 a 2003).....	35
18. Zákon o plati poslancu Európskeho parlamentu (stanovenie platu vo výške 86 200 Sk - 2-násobku platu poslanca NR SR)	36
19. Ústavný zákon o spolupráci NR SR a vlády SR v záležitostiach EÚ (obmedzený mandát členov vlády pri rokovaniach v Rade EÚ, záväzná stanoviská parlamentu)	37
<u>Opatrenia EÚ:</u>	
1. Smernica EÚ o ochrane práva duševného a priemyselného vlastníctva (silnejší boj proti porušovateľom autorských práv, proti falšovaným a pirátskym tovarom a službám).....	38
2. Návrh smernice o patentovaní počítačovo-orientovaných vynálezov (uľahčenie patentovania, doba platnosti patentu - 20 rokov).....	40

3. Nová smernica EÚ o investičných službách (umožnenie poskytovania služieb v celej EÚ na základe povolenia v domovskej krajine, minimálne štandardy kompetencií národných autorít dohľadu nad finančným trhom, sprísnenie podmienok na poskytovanie investičných služieb, umožnenie obchodovania s cennými papiermi aj mimo burzy) 41
4. Návrh Európskej komisie zaviesť princíp rovnakého prístupu oboch pohlaví k službám a tovarom (napr. rovnaké poistné sadzby pre ženy aj mužov) 42
5. Povolenie Európskej komisie dovážať geneticky modifikovanú kukuricu..... 42
6. Opatrenia Európskej komisie zladujúce ponuku a dopyt po prekladateľských službách (obmedzenie rozsahu prekladaných textov, zefektívnenie prekladateľských služieb)..... 43

Charakteristiky hodnotených opatrení:

1. Konvergenčný program Slovenska pre roky 2004 - 2010 (stredno- až dlhodobé ciele hospodárskej politiky SR)

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/E249F4858DD9D601C1256E84004A4C51?OpenDocument>

Členovia vlády SR prerokovali 5. mája a s pripomienkou prijali *Konvergenčný program Slovenska pre roky 2004 – 2010*. Vypracovaný bol Ministerstvom financií (MF) SR v spolupráci s príslušnými ministerstvami a Národnou bankou Slovenska (NBS). Materiál vláda následne po schválení predložila Európskej komisii (EK) spolu s dokumentmi ďalších 5 nových členov EÚ (vrátane ČR, Maďarska a Poľska). Konvergenčný program (KP) predstavuje pokračovanie doposiaľ vypracovávaného Predvstupového ekonomického programu (PEP). Je však stanovený na dlhší časový horizont. Zámerom KP je priniesť jasný pohľad na stredno- až dlhodobé zámery hospodárskej politiky na Slovensku a poskytnúť hodnoverný obraz o tom, ako pokročiť tak v reálnej, ako aj v nominálnej konvergencii, vymedziť predpokladaný časový horizont pre splnenie Maastrichtských kritérií a definovať podmienky udržateľnosti verejných financií. Materiál obsahuje definované ciele vlády v horizonte do roku 2010 a zároveň aj záväzkov ako ich dosiahnuť.

Prvá časť programu vymedzuje hlavné ciele hospodárskej politiky do roku 2010, pričom tieto ciele, ako sa uvádza v znení KP, tvoria „silný záväzok vlády“. Nasledujúca druhá časť obsahuje ekonomické prognózy a predpoklady, vrátane rozboru plnenia Maastrichtských kritérií a vymedzený časový horizont ich napĺňania. Tretia až piata časť dokumentu sa zaoberajú najmä verejnými financiami: ich strednodobým vývojom a dopadom štrukturálnych reforiem na verejné financie s dlhodobou udržateľnosťou.

I. Rámce a ciele hospodárskej politiky

Podľa prvého bodu Konvergenčného programu je **hlavným cieľom hospodárskej politiky** do roku 2010 **dosiahnutie vysokého a dlhodobo udržateľného rastu ekonomiky**, a tým aj **rýchlejší rast životnej úrovne**. Fiškála politika má za cieľ znížiť deficit verejných financií do roku 2006 na úroveň 3% HDP, bez nákladov na zavedenie druhého – kapitalizačného - piliera dôchodkového zabezpečenia, a dlhodobý cieľ do roku 2010 – dosiahnuť dlhodobú udržateľnosť verejných financií. Kľúčovým zámerom v oblasti menovej a kurzovej politiky je cenová stabilita a taktiež vstup Slovenska do eurozóny v rokoch 2008 – 2009 za predpokladu splnenia a dlhodobého udržania Maastrichtských kritérií. V oblasti politiky trhu práce je cieľom zníženie štruktúrnej miery nezamestnanosti do roku 2010 pod úroveň 10%. Na trhu produktov a služieb je stanovený zámer zvyšovať produktivitu o.i. aj pomocou vhodnej investičnej klímy, či podporou podnikania. Prvoradým cieľom na finančných trhoch je dosiahnutie dravej konkurencie a vytvorenie efektívneho regulačného rámca.

II. Ekonomické projekcie a predpoklady

Autori programu druhej tematickej časti hodnotia súčasný ekonomický vývoj na Slovensku. Ako ďalej uvádzajú, štatistické čísla, ktoré vývoj charakterizujú, „svedčia o pozitívnom smerovaní ekonomiky SR“. Ekonomika Slovenska rastie najrýchlejším tempom spomedzi krajín strednej Európy, čo vyjadruje tempo rastu HDP roku 2003 na úrovni 4,2%. Vysoký rast bol predovšetkým výsledkom vyššej produktivity práce, zamestnanosti a zahraničného dopytu. Súčasťou programu je ďalej predikcia vývoja vonkajších ekonomických podmienok. Očakáva sa oživenie rastu u všetkých významných obchodných partnerov Slovenska, z čoho by následne mal vyplynúť rast dovozu daných krajín, a teda aj exportov zo Slovenska. V oblasti vývoja reálnej ekonomiky v projektovanom horizonte do roku 2007 sa očakáva pokračovanie etapy konjunktúry, pri potenciálnom raste slovenskej ekonomiky tempom 4 až 5% ročne. Predpokladá sa, že hlavným zdrojom rastu v rokoch 2004 až 2007 by mala byť kombinácia zahraničného a domáceho dopytu. V tomto období je očakávaný aj pozitívny trend vývoja na trhu práce.

Podľa prognóz NBS a MF SR v menovej oblasti sa predpokladá postupné znižovanie medziročnej miery celkovej inflácie. Pri výraznom znížení vplyvu administratívnych zásahov do cenotvorby by priemerná inflácia v roku 2005 mala dosiahnuť 4%, v roku 2006 2,9% a v roku 2007 2,5%. Cenový vývoj bude ovplyvnený aj prijatím spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. V roku 2004 by sa inflácia mala vyšplhať na priemernú hodnotu 8,1%. Úrokové sadzby v strednodobom horizonte by mali naďalej predstavovať úroveň blízku sadzbám v eurozóne od 5,2% v roku 2004 až do 5,7% v roku 2007. Predikcia obchodnej bilancie na roky 2004 až 2007 vychádza predovšetkým z predpokladu výraznejšieho oživenia ekonomík EÚ. Pasívne saldo zahraničného obchodu by sa vplyvom zvýšenia importu a zahraničných investícií (výstavbou automobiliek) v rokoch 2004 a 2005 mala zvýšiť na úroveň 2,7% HDP v roku 2005 oproti 2% v roku 2004, no v rokoch 2006 a 2007 by mal poklesnúť na 1,1% až 0,4% HDP.

Aj keď MF SR o vstupe Slovenska do mechanizmu výmenných kurzov (ERM II) ešte nerokuje, konvergenčný program predpokladá dátum vstupu SR v roku 2005 alebo 2006 s následným vstupom do eurozóny v roku 2008 až 2009. V časti ekonomických projekcií a predpokladov materiálu sa nachádza **zhodnotenie stavu plnenia Maastrichtských konvergenčných kritérií**. Slovensko zatiaľ nedosiahlo cieľ stanovený prvým konvergenčným kritériom, ktoré hovorí, že inflácia nesmie byť vyššia ako priemerná miera inflácie troch krajín EÚ s najnižšou mierou inflácie o viac ako 1,5 percentuálneho bodu. Vzhľadom na spomalenie a následné ukončenie procesu deregulácie cien v rokoch 2006-2007 je cieľ podľa tohto materiálu reálny. Dopytové tlaky sú obmedzené a jadrová aj čistá inflácia smeruje k úrovni stanovenej vyššie uvedeným kritériom (2,9% v roku 2002, 2,7% v roku 2003). Priemerná medziročná inflácia roku 2002 dosiahla 3,3%, z toho čistá inflácia, bez zohľadnenia administratívnych úprav cien a sezónnosti cien niektorých potravín, dosiahla hodnotu 2,3%, čo bola hodnota pod referenčnou úrovňou v tom čase. Doterajší vývoj čistej inflácie naznačuje, že splnenie Maastrichtského kritéria v oblasti inflácie do roku 2007 je realistickým cieľom.

Druhé kritérium stanovuje, že úroveň dlhodobých nominálnych úrokových sadzieb (výnos do splatnosti u 10-ročných štátnych dlhopisov) nesmie presiahnuť priemernú úrokovú sadzbu troch členských krajín EÚ s najnižšou mierou inflácie o viac ako 2 percentuálne body. V prípade Slovenska predstavoval výnos do splatnosti za rok 2003 v priemere 5,1%, zatiaľ čo referenčná hodnota za minulý rok dosiahla 6,1 %. Slovensko tak mohlo druhé kritérium splniť už v predchádzajúcom roku. V prípade tejto podmienky reálnej konvergenencie nie je očakávaná výrazná zmena a predpokladá sa, že Slovensko ju bude plniť aj v ďalších rokoch.

Na splnenie tretieho kritéria je nevyhnutné členstvo v ERM II minimálne 2 roky s pohybom výmenného kurzu v rámci pásma +/- 15% od stanovenej centrálnej parity, ktorá nesmie byť devalvovaná. Vládny materiál tiež uvádza, že hodnota parity nemusí predstavovať hodnotu nezvratného menového kurzu fixácie koruny na euro. Nedá sa celkom isto vylúčiť, že po vstupe do ERM II alebo eurozóny bude nevyhnutné kurzovú paritu revalvovať (za predpokladu, že rovnovážny kurz bude v procese dobíhania posilňovať). Vývoj výmenného kurzu od začiatku roku 2002 do konca roku 2003 (pri použití jeho strednej hodnoty, keďže centrálna parita pred vstupom do ERM II stanovená nie je) zaznamenal najvyššie zhodnotenie oproti euru o 6,62% a znehodnotenie o 3,06%. Pri hypotetickom úzkom fluktuálnom pásme +/-2,25% sa výmenný kurz za minulý rok vyvíjal pomerne stabilne. Na základe uvedeného vývoja sa neočakávajú väčšie problémy pri napĺňaní tretieho nominálneho kritéria konvergenencie.

Pre splnenie Maastrichtského kritéria v oblasti hospodárenia verejných financií je potrebné znížiť ich deficit pod 3% hrubého domáceho produktu alebo preukázať jednoznačný trend poklesu schodku pod túto hranicu. Dosiahnutie úrovne 3% HDP, bez započítania vplyvu implementácie II. piliera dôchodkovej reformy, si vláda dala za cieľ do roku 2006 a do roku 2007 plánuje úroveň dosiahnuť aj so zarátaním transformačných nákladov penzijnjej reformy.

Posledné kritérium - udržanie hrubého verejného dlhu pod 60% HDP, Slovensko spĺňa už teraz (v roku 2003 dosiahol 42,8% HDP) a vzhľadom na cielené znižovanie deficitu verejných financií v nasledujúcich rokoch, je napĺňanie tohto kritéria naďalej reálne.

III: Výhľad verejných financií

Konsolidáciou verejných financií v strednodobom horizonte sa má do roku 2007 umožniť zníženie deficitu verejných financií na úroveň 3% HDP. Dôležitým zdrojom konsolidácie na strane príjmov aj výdavkov majú byť práve prebiehajúce štrukturálne reformy.

Celkové príjmy verejných financií na konsolidovanej báze by mali dosiahnuť od roku 2003 do roku 2007 nárast z 37,4% HDP na 37,6% HDP, zatiaľ čo výdavky by podľa odhadov MF SR mali klesnúť o 1,3-percentuálneho bodu, teda na úroveň 39,6% HDP v roku 2007. Na rok 2010 autori KP odhadli podiel výdavkov na HDP vo výške 37,9%. Podiel osobných výdavkov (miezd, platov) k HDP by mal do roku 2007 klesnúť o 1,1 percentuálneho bodu v porovnaní s rokom 2003. Malo by dôjsť tiež k poklesu výdavkov na tovary a služby, medzi rokmi 2003 a 2007 o 0,4% percentuálneho bodu. Pokles sa očakáva aj pri výdavkoch na dotácie a transfery, tie by do roku 2007 mali klesnúť o 1 percentuálny bod, hlavným zdrojom sú aj v tomto prípade prebiehajúce reformy v oblasti zdravotného, sociálneho a dôchodkového zabezpečenia. Na vývoj bežných výdavkov štátneho rozpočtu (ŠR) zasiahnu negatívnym spôsobom úrokové náklady verejného dlhu. Očakáva sa, že v porovnaní s rokom 2003 vzrastú do roku 2007 o 0,2 percentuálneho bodu. Podiel kapitálových výdavkov, aj napriek reštriktívnej politike v snahe dosiahnuť kritérium deficitu verejných financií, by sa mal zvýšiť nad úroveň 4,0% HDP. Dôvodom je aj napĺňanie cieľa hospodárskej politiky zameranej na financovanie rozvojových programov či infraštruktúry.

Schodok ŠR na rok 2005 by mal podľa posledného návrhu dosiahnuť 57,4 mld. Sk, pri celkových príjmoch 287,5 mld. Sk a celkových výdavkoch 344,9 mld. Sk. Podľa metodiky ESA 95 by tak deficit verejných financií mal dosiahnuť v roku 2005 3,9% predpokladaného HDP (v nominálnom vyjadrení 54 mld. Sk). Pre rok 2006

predstavuje plánovaný deficit ŠR sumu 56,1 mld. Sk, v roku 2004 by táto suma mala klesnúť na 52,4 mld. Sk.

Hrubý verejný dlh (zahŕňajúci dlh centrálnaj miestnych vlád, obcí a fondov sociálneho a zdravotného poistenia) sa bude v priebehu sledovaného obdobia zvyšovať v nominálnom vyjadrení z 511,3 mld. Sk na 727,0 mld. Sk. Vzhľadom na rastúci nominálny hrubý domáci produkt, podiel hrubého dlhu na HDP dosiahne 45,4% v roku 2007 (oproti 42,8% HDP roku 2003 a 45,1% HDP roku 2004). Podľa predloženého projektovaného vývoja vzrastie čistý dlh z 33,3% HDP v roku 2004 na 36,6% v roku 2007.

IV. Štrukturálna politika a jej vplyv na verejné financie

Táto časť dokumentu prináša prehľad a popis oblastí, ktorých fungovanie sa v ostatnom období, prijatím množstva zákonov, zásadným spôsobom mení. Spomenuté štrukturálne reformy by mali priniesť značné úspory v stredno- až dlhodobom horizonte. (*Štruktúra kapitoly podľa znenia samotného materiálu KP*):

- **Sociálna pomoc a podpora.** Hlavné reformné kroky v oblasti sociálnej pomoci a podpory sa týkajú zmeny spôsobu pomoci ľuďom v hmotnej núdzi (veľký dôraz je kladený na adresnosť a na aktivizáciu). Nový systém funguje od začiatku roka 2004 a predpokladá sa, že jeho hlavné črty v priebehu najbližších rokov nebudú predmetom výrazných zmien.
- **Sociálne poistenie a dôchodkové sporenie.** Nový zákon o sociálnom poistení nadobudol účinnosť 1. januára 2004 (*pozri HESO 2/2003*). Zámerom novej úpravy problematiky sociálneho poistenia bolo zvýšenie prepojenia medzi zaplatenými odvodmi do systému a vyplácanými dávkami. Nový systém zahŕňa aj zmeny inštitucionálneho charakteru, aby sa zefektívnila jeho činnosť a dosiahol lepší systém kontroly. Zákonom o starobnom dôchodkovom sporení, ktorý bol schválený v parlamente na začiatku roka 2004 (*pozri HESO 4/2003*), sa realizuje ďalší dôležitý bod v reforme dôchodkového systému - od roku 2005 sa zavádza rovnako silný II. pilier dôchodkového zabezpečenia - systém starobného dôchodkového sporenia v súkromných dôchodkových fondoch.
- **Aktívna politika trhu práce.** Hlavným cieľom reformných a zároveň mnohých už prijatých opatrení v tejto oblasti je spružnenie trhu práce a zvýšenie motivácie občanov zamestnať sa.
- **Školstvo.** V oblasti regionálneho školstva (základné a stredné školy) spočíva problém v poklese počtu žiakov. Ten nebol doteraz sprevádzaný optimalizáciou siete škôl a prislúchajúcou redukciou počtu zamestnancov. Riešením situácie by mali byť zavedené normatívy na jedného žiaka (*pozri HESO 4/2003*), ktoré zásadným spôsobom menia pridelovanie finančných prostriedkov pre školy a školské zariadenia. Cieľom v oblasti vysokého školstva je zabezpečiť, aby kvalitné vzdelávanie na úrovni medzinárodných štandardov bolo dostupné každému, kto má pre úspešné štúdium predpoklady. Za týmto účelom je rozhodujúce riešenie finančného zabezpečenia vysokých škôl, pričom základom má byť zavedenie viaczdrojového financovania. Reforma vysokého školstva má okrem iného priniesť poplatky za štúdium v dennej aj externej forme, zlepšený systém sociálnej podpory študentov a systém študentských pôžičiek.
- **Zdravníctvo.** Cieľom reformy je zosúladienie zdrojov a výdavkov v zdravotníctve zvýšením efektívnosti systému (na strane ponuky), mobilizáciou zdrojov zvýšením spoluúčasti pacienta (na strane zdrojov) (*pozri HESO 4/2002*) a upravením očakávaní občanov (na strane dopytu). Cieľom je dosiahnuť vyrovnanú bilanciu prostriedkov systému na úrovni 6,5% HDP, pričom verejné zdroje by mali predstavovať 5,2% HDP. Súčasný systém financovania pri príjmoch na úrovni 6,1% HDP a výrazne vyšších výdavkoch naakumuloval dlh 26,6 mld. Sk, ktorý je riešiteľný len mimosystémovými ad hoc transfermi.
- **Iné významné oblasti.** Kapitola obsahuje popis zmien a projektovanie ďalšieho vývoja v oblasti pôdohospodárstva, životného prostredia a infraštruktúry.
- **Reforma manažmentu verejných financií.** Nielen štrukturálne reformy, ale aj správny manažment je mimoriadne dôležitý pri zefektívnení procesov v rámci verejných financií. Na dosiahnutie trvalo udržateľného vývoja verejných financií a kvôli plneniu konvergenčných kritérií pokračuje realizácia reformy riadenia verejných financií (*pozri HESO 2/2003*).

V. Dlhodobá udržateľnosť

Dlhodobá udržateľnosť sa pre potreby konvergenčného programu definovala ako udržanie deficitu verejných financií pod hranicou 3% HDP a čistého dlhu pod 60% HDP pred aj po vyvrcholení demografických problémov okolo roku 2055. Hlavnou úlohou tejto časti je stručne popísať snahy slovenskej vlády zreformovať verejné financie a zistiť ich dopad na dlhodobú udržateľnosť.

VI. Porovnanie s PEP 2003

Rastový trend ekonomiky sa v Konvergenčnom programe zhoduje s trendom prezentovaným v Predvstupovom ekonomickom programe. Pôvodný odhad reálneho rastu HDP na roky 2003 a 2004 sa zhoduje so súčasnými odhadmi. V prípade deficitu verejných financií došlo k výraznejšej odchýlke v roku 2003. V prípade deficitu

verejných financií došlo k najvýznamnejšej odchýlke v roku 2003, čo súvisí s najmä jednorazovým pozitívnym efektom v nadväznosti na prebytok prostriedkov na mimorozpočtových účtoch kapitál.

Vyjadrenia ku konvergenčným programom šiestich nových členov EÚ, vrátane Slovenska, zverejnila vo svojej správe Európska komisia. Slovenské plány znížiť deficit verejných financií pod 3% HDP do roku 2007 považuje za málo ambiciózne, najmä vzhľadom na vysoký hospodársky rast (4 až 5% ročne), ktorý má so sebou priniesť dodatočné príjmy a znížiť tlak na výdavky rozpočtu. Predstavitelia EK pripustili, že pripravovaná dôchodková reforma sťažuje snahy v znižovaní rozpočtového deficitu (*pozri aj opatrenie EÚ – HESO 1/2004*). V hodnotiacej správe sa ďalej konštatuje, že reformný program slovenských štátnych orgánov zvyšuje kvalitu verejných financií na strane príjmov aj výdavkov.

Podľa správy EK je Slovensku, ako jedinému štátu V4, predpovedané, že pri naplnení cieľov hospodárskej politiky nebude mať problém vyrovnávať sa so starnutím obyvateľstva. Potenciálnymi rizikami by však mohlo byť spomalenie reforiem, prípadne ich úplne zastavenie. Správou Komisie sa má v ďalšom procese zaoberať Rada ministrov financií krajín EÚ a po nich Európska rada. Posledne menovaná inštitúcia má za úlohu prijať konkrétne odporúčania pre každý z týchto štátov.

2. Zníženie úrokových sadzieb NBS (2x o 0,5%-uálneho bodu) a priame intervencie NBS proti posilňovaniu kurzu koruny

<http://www.nbs.sk/PRESS/TS040428.HTM>

http://www.nbs.sk/PRESS/TS040428_2.HTM

<http://www.nbs.sk/PRESS/TS040630.HTM>

http://www.nbs.sk/PRESS/TS040630_3.HTM

Banková rada Národnej banky Slovenska (NBS) rozhodla ostatný štvrtrok 2-krát (28. apríla a 30. júna) o **znížení kľúčových úrokových sadzieb** vždy o 0,5%-uálneho bodu, spolu teda o 100 bázických bodov. Hlavným dôvodom pre zníženie úrokových sadzieb bolo pokračujúce zhodnocovanie slovenskej koruny, ktoré považuje centrálna banka za príliš rýchle (najmä v druhej polovici mája). Aktuálny makroekonomický vývoj umožnil NBS reagovať prioritne na vývoj výmenného kurzu, najmä s ohľadom na pokračujúcu konsolidáciu verejných financií, ako i predpokladaný pokles miery inflácie na úroveň okolo 4% pri 12-mesačnom horizonte. Údaje za hrubý domáci produkt za 1. štvrtrok 2004 potvrdili po 3 štvrtrokoch poklesu domáceho dopytu jeho oživovanie. To zodpovedá predpokladom NBS a je v súlade s poslednými rozhodnutiami centrálnej banky, ktorá od septembra minulého roku za účelom podpory domáceho dopytu viackrát znižovala úrokové sadzby (*pozri HESO 3/2003, 4/2003, 1/2004*). Aj vývoj zahraničného obchodu sa nachádza v intenciách predpokladov NBS, pričom očakávané zhoršenie jeho salda v medziročnom porovnaní, ako i očakávaný odlev prostriedkov v rámci ostatných zložiek bežného a kapitálového účtu by mohol pôsobiť tlmivco na zhodnocovanie výmenného kurzu koruny.

NBS nepovažuje za akceptovateľné zhodnocovanie výmenného kurzu slovenskej koruny najmä vplyvom prílevu krátkodobého, špekulatívneho kapitálu využívajúceho relatívne vysoký úrokový diferencál (rozdiel medzi úročením slovenskej koruny a cudzích mien). S ohľadom na podľa NBS neadekvátne posilňovanie kurzu koruny voči euro rozhodla centrálna banka o znížení hlavných úrokových sadzieb. Vývoj slovenskej koruny je v poslednom období charakterizovaný pretrvávaním apreciačných tendencií, predovšetkým z dôvodu prílevu krátkodobého kapitálu, resp. portfóliových investícií. Prílev krátkodobých zdrojov zo zahraničia presiahol za 1. štvrtrok 17 mld. Sk. Zhodnotenie kurzu slovenskej koruny voči euro bolo za prvé 4 mesiace 2004 vyššie (3%) ako za celý predchádzajúci rok 2003. Aj po znížení sadzieb NBS existuje naďalej kladný, hoci znížený, úrokový diferencál. Úrokový diferencál medzi pôžičkami v eurách a úložkami v korunách stimuluje prílev špekulatívneho kapitálu a ten treba podľa NBS obmedziť, aby nedochádzalo k neopodstatnene rýchlemu zhodnocovaniu domácej meny, ktoré nezodpovedá podľa NBS vývoju makroekonomických ukazovateľov.

Hlavné úrokové sadzby NBS (% p.a.)			
Platné od:	1-dňová		2-týždňové REPO tendre
	Refinančná	Sterilizačná	Základná úroková sadzba
1.2.2000	12,00	8,00	-
27.3.2000	10,50	7,50	-
29.5.2000	10,00	7,00	8,50

31.8.2000	9,50	6,50	8,25
27.12.2000	9,25	6,25	8,00
26.3.2001	9,00	6,00	7,75
26.4.2002	9,50	6,50	8,25
30.10.2002	9,50	6,50	8,00
18.11.2002	8,00	5,00	6,50
25.9.2003	7,75	4,75	6,25
22.12.2003	7,50	4,50	6,00
29.3.2004	7,00	4,00	5,50
29.4.2004	6,50	3,50	5,00
1.7.2004	6,00	3,00	4,50

do 31.12.2002 – diskontná sadzba

Zdroj: NBS

Na neustálu apreciáciu koruny reagovala NBS hlavne v júni aj **priamymi intervenciami - operáciami na medzibankovom peňažnom trhu**. Ponechanie prebytočnej likvidity v bankovom sektore malo signalizovať, že dynamika zhodnocovania výmenného kurzu začala podľa centrálnej banky nadobúdať príliš rýchle tempo a nebola v súlade s rovnovážnym vývojom výmenného kurzu. Ponechávaním nadstavu likvidity sa centrálna banka snažila o zníženie atraktivity (úročenia) korunových úložiek, a tým aj kurzu koruny. V aukcii svojich pokladničných poukážok začiatkom júna neakceptovala ani jednu ponuku komerčných bánk z celkového dopytu 49 mld. Sk a v sterilizačných repo tendroch akceptovala len časť ich dopytu. Z obehu tak nestáhovala všetku prebytočnú likviditu. Posilňovanie koruny však neustalo, došlo ale k prepadu trhových úrokových sadzieb, ktoré sa posunuli výrazne pod 4%. Preto sa podľa mnohých analytikov dalo očakávať zníženie úrokových sadzieb NBS na konci júna, čím sa centrálna banka prispôbila stavu na trhu.

Napriek zníženiu kľúčových úrokových sadzieb sa kurz koruny opätovne posilňoval. NBS preto začiatkom júla vstúpila na trh **priamou devízovou intervenciou** - predávala koruny, aby otupila dopyt po nich. NBS neoznámila objem tejto intervencie, no devízoví dileri ho odhadujú na približne 150 - 200 mil. EUR, resp. ekvivalentných 6 až 8 mld. Sk, o objem ktorých sa zvýšila likvidita na peňažnom trhu. NBS nakupovala cudziu menu priamo, bez sprostredkovateľa, aby dala rezolútne najavo, že sa jej aktuálny kurz atakujúci historické úrovne pod hladinou 39,675 SKK/EUR nepáči. V januári až marci využívala skryté intervencie, keď devízy nakupovala cez komerčné banky.

Znižovanie úrokových sadzieb zo strany NBS a priame intervencie na trhu proti zhodnocovaniu koruny v ostatnom období sa dajú podľa kritikov dosť ťažko vysvetliť, čo nepridáva na istote komerčnému sektoru ani zahraničným investorom. Úroveň výmenného kurzu koruny, ktorú sa centrálna banka svojou politikou snaží dosiahnuť, je podľa nich ťažko udržateľná a ekonomicky neopodstatnená. Zníženie úrokových sadzieb môže korunu oslabiť len krátkodobo, dlhodobější trend zhodnocovania domácej meny však podľa analytikov nezastaví. Centrálna banka mala podľa nich lepšie podmienky na zásadné znižovanie sadzieb vlni, teraz je trochu oneskorená za vývojom ekonomiky. Znižovanie sadzieb pri 5%-nom hospodárskom raste môže totižto priniesť riziko prehriatia domácej ekonomiky. NBS by sa mala podľa kritikov pri svojej menovej politike orientovať najmä na výšku inflácie, popr. hospodárskeho rastu, ktoré sú dôležitejšie ako výmenný kurz. V prípade pokračovania dobrých výsledkov zahraničného obchodu a naštartovaného prílevu priamych zahraničných investícií nemá NBS podľa viacerých analytikov šancu korunu v posilňovaní zastaviť. Zatiaľ sa podľa nich nepotvrdzujú ani jej obavy o negatívnom vplyve silnej koruny na export. Dočasné oslabovanie koruny v dôsledku znižovania úrokových sadzieb NBS preto podľa nich iba nahráva investorom špekulatívneho kapitálu, ktorí v dôsledku očakávaní znovu silnejúcej koruny otvárajú ďalšie korunové pozície.

Banková rada NBS v prípade pokračovania zhodnocovania koruny z dôvodu prílevu krátkodobého kapitálu nevylučuje ďalšie zníženie úrokových sadzieb (analytici ho očakávajú už na jej najbližšom zasadnutí), rovnako ani použitie nástrojov devízového a peňažného trhu.

3. Návrh na prevzatie zostatkov zo zrušených vkladných knižiek na doručiteľa z komerčných bánk na štát od roku 2007 a ich prepadnutie v prospech štátu od roku 2012 namiesto prepadnutia v prospech bánk od roku 2007

<http://www.rokovanie.sk/appl/material.nsf/0/789EEABF6BD501C0C1256EBA003D981F?OpenDocument>

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1406

Vláda SR schválila 23. júna novelu zákona o cenných papieroch a investičných službách, ktorou sa novelizoval okrem iných noriem aj *Občiansky zákonník (40/1964 Zb.)* a konkrétne ustanovenie o nakladaní so zostatkami zrušených vkladov na doručiteľa.

Občiansky zákonník pred pár rokmi určil, že banky nesmeli od 1.9.2001 prijímať vklady na doručiteľa - tzv. anonymné vklady. Následne sa stanovilo, že vkladový vzťah pri vklade na doručiteľa sa zrušuje dňom 31.12.2003 (vtedy sa aj prestali účtovať anonymné depozity), pričom právo na výplatu zostatkov zrušených vkladov si ich majitelia môžu uplatniť počas zákonnej premlčacej lehoty 3 rokov - teda do konca roku 2006.

Právo na výplatu zostatkov zrušených vkladov na doručiteľa, ktoré si vkladatelia alebo iné oprávnené osoby neuplatnia alebo nepreukážu najneskôr do 31. decembra 2006, by malo prejsť podľa návrhu ostatnej novely Občianskeho zákonníka od začiatku roku 2007 z komerčných bánk na štát. Nevyzdvihnuté vklady na doručiteľa by mala byť banka povinná previesť k 31. decembru 2006 podľa pokynov Ministerstva financií SR na ním určený účet štátnych finančných aktív. Okamihom prevodu týchto aktív by zanikol záväzok banky na výplatu zostatkov zrušených anonymných vkladov a vznikol by záväzok štátu na výplatu zostatkov zrušených vkladov osobám, ktoré do prevodu týchto aktív mali právo na ich výplatu. Nárok na výplatu by si oprávnené osoby mohli uplatniť najneskôr do 31. decembra 2011 (pôvodný návrh do konca roka 2009). Po uplynutí tejto lehoty by zanikol záväzok štátu na výplatu zostatkov po zrušených vkladov na doručiteľa a celý objem nevyplatených zostatkov by prepadol štátu a stal by sa súčasťou štátnych finančných aktív.

Cieľom navrhovaných zmien je podľa predkladateľov zmiernenie následkov už vykonaného nezvratného zrušenia vkladov na doručiteľa. Bez zmeny terajšieho právneho stavu by totižto vkladatelia od začiatku roka 2007 už nemali efektívne vymáhateľný nárok na vyplatenie zostatkov zrušených vkladov na doručiteľa. Novelou sa de facto o 5 rokov predĺži možnosť na výplatu anonymných vkladov.

Pôvodne mali byť v roku 2007 zostatky zrušených a nevybratých anonymných vkladov prevedené do vlastných výnosov komerčných bánk, ktoré ich spravovali. Tie preto vyjadrili s vládnym návrhom nespokojnosť. Argumentovali vysokou administratívnou náročnosťou pri dlhoročnom spravovaní týchto vkladov. Predstavitelia štátu na druhej strane prezentovali názor, že neuplatnené zostatky zo zrušených vkladov na doručiteľa nie sú majetkom bánk, a preto im nemôžu ani zostať. Slovenská sporiteľňa, banka, ktorá eviduje najväčší objem anonymných vkladov, chcela tieto peniaze použiť na charitu, sociálne účely a rozvoj mládeže.

Dôvodom pre zrušenie anonymných vkladov boli striktné požiadavky EÚ a medzinárodnej inštitúcie FATF na boj proti praniu špinavých peňazí, vrátane boja proti financovaniu terorizmu (Financial Action Task Force on Money Laundering so sekretariátom pri OECD v Paríži), podľa ktorých umožňovanie zakladania vkladných knižiek a depozitných certifikátov na doručiteľa uľahčovalo uvádzanie "špinavých peňazí" do legálneho obehu. Ako posledné z krajín EÚ zrušilo anonymné vklady Rakúsko. Jednou z posledných krajín v Európe, kde sú povolené vklady na doručiteľa, zostane Švajčiarsko.

K záveru roka 2000 predstavovali anonymné vklady obyvateľstva v slovenských bankách takmer 50 miliárd korún, čo bolo 13% všetkých vkladov. Na Slovenskú sporiteľňu (SLSP) pripadalo z tohto objemu 40 mld. Sk. V súčasnosti (k 30.6.2004) eviduje SLSP vklady na doručiteľa vo výške približne 3,2 mld. Sk. Ministerstvo financií SR odhaduje, že objem anonymných vkladov vo všetkých bankách na Slovensku, na výplatu zostatku ktorých doteraz nebol uplatnený žiaden nárok, predstavuje približne 6 mld. Sk.

4. Uznesenie, ktorým NR SR žiada vládu SR o zverejnenie investičných zmlúv s automobilkami Hyundai/Kia Motors a PSA Peugeot Citroën, ako aj ďalších v rozpore s infozákonom utajených zmlúv od roku 2001

http://www.nrsr.sk/sub/language_free/uznesenia/28/us0281073.doc

http://www.nrsr.sk/sub/language_free/uznesenia/28/us0281074.doc

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/10113022D73F0EB2C1256ED100355F64?OpenDocument>

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/6B1FC34B533B42C9C1256EA0003E4238?OpenDocument>

Poslanci NR SR na svojom rokovaní 29. júna schválili uznesenie NR SR, ktorým žiadajú vládu SR o predloženie zmlúv (obsahujúcich poskytnutie investičných stimulov vládou SR) s Kia-Hyundai a PSA Peugeot Citroën. Vláda mala do 10 dní predložiť NR SR všetky zmluvy, vrátane dodatkov, ktoré boli uzavreté medzi ňou a spomínanými dvoma investormi.

Za zverejnenie hovorí podľa poslancov predovšetkým fakt, že investičné stimuly, ktorými štát zvýhodňuje veľké zahraničné firmy, sú štátnou pomocou a poskytujú sa z verejných prostriedkov, teda z peňazí všetkých daňových poplatníkov. Podľa autora návrhu uznesenia vláda nemôže obmedzovať zverejnenie zmlúv a utajovať informácie v prípade, ak ide o použitie verejných financií a nakladanie s majetkom v rukách štátu. Poslanci, ktorí odmietli

uznesenie, svoje rozhodnutie zdôvodnili tým, že by po zverejnení zmlúv došlo k porušeniu Obchodného zákonníka. Ďalšími argumentmi proti bolo možné porušenie dohôd so zmluvnými partnermi a potenciálne odrazenie ďalších investorov. Odmietavý postoj zverejniť zmluvy vyjadril aj minister hospodárstva. Zdôvodnil to tým, že keby stanovisko spoločnosti Hyundai/Kia Motors nerešpektoval, vystavil by sa riziku trestného stíhania za vyzradenie obchodného tajomstva.

Povinnosť zverejnenia zmlúv medzi SR a spoločnosťami Hyundai/Kia Motors a PSA Peugeot Citroën schválila vláda SR 30. júna. Uložila ministrom hospodárstva listom osloviť oboch investorov s cieľom získať vyjadrenie, ktoré časti zmlúv je možné zverejniť. K žiadosti o zverejnenie zmlúv, obsahujúcich poskytnutie štátnej pomoci vládou SR, sa vyjadrili aj obe dotknuté spoločnosti. Ako uviedli predstavitelia francúzskej automobilky PSA Peugeot Citroën, budú rešpektovať rozhodnutie vlády o zverejnení zmlúv, no Memorandum o porozumení medzi spoločnosťou a SR obsahuje technické špecifikácie a dáta, ktoré majú priamy dopad na konkurenčnú výhodu firmy. Prezident juhokórejskej spoločnosti Hyundai/Kia Motors ešte pri podpise zmluvy vyhlásil, že je na rozhodnutí vlády SR, čo zo zmlúv zverejní a čo nie. Na júnovú žiadosť ministra hospodárstva o povolenie zverejniť zmluvy však už predstavitelia automobilky odpovedali záporne, pretože ako uviedli, zmluva obsahuje "prísne dôverné a komerčne citlivé informácie". Investičná zmluva s Hyundai/Kia Motors bola nakoniec predložená parlamentu. Problémy so zverejnením zmlúv vyplývajú tiež z rozdielneho rozsahu povinnosti zachovávať mlčanlivosť. Podľa vládných materiálov označuje investičná zmluva s koncernom Hyundai/Kia Motors obsah zmluvy za obchodné tajomstvo a ukladá zmluvným stranám povinnosť zachovávať mlčanlivosť o jej obsahu, zatiaľ čo investičná zmluva s PSA Peugeot Citroën ukladá povinnosť zmluvných strán zachovávať mlčanlivosť v prípade ustanovení, ktoré predstavujú obchodné tajomstvo v zmysle Obchodného zákonníka.

Vláda schválila 14. júla uznesenie (*Návrh postupu sprístupnenie častí investičných zmlúv s PSA Peugeot Citroën, KIA Motors Corporation a Hyundai Mobis v zmysle § 10 ods. (1), ods. (2) písm. c), d) zákona číslo 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám*) a poverila predsedu vlády zverejniť predmetné 2 investičné zmluvy v plnom rozsahu, okrem častí, ktoré obsahujú obchodné tajomstvo (napr. technologický postup). Vláda schválila „najširšiu alternatívu“ z 3 navrhnutých. Prvá možnosť navrhovala nesprístupnenie investičných zmlúv ani ich jednotlivé časti, druhou bolo sprístupnenie iba investormi odsúhlasených častí zmlúv týkajúcich sa použitia verejných financií. Predtým však ukladala ministrom hospodárstva získať písomný súhlas oboch investorov so sprístupnením určených častí investičných zmlúv. K zverejneniu by malo dôjsť na internetovej stránke Ministerstva hospodárstva SR.

Ešte 23. júna zobrala vláda na vedomie *Právnu analýzu k zverejňovaniu materiálov na rokovaní vlády Slovenskej republiky* vypracovanú Ministerstvom spravodlivosti (MS) SR. V správe sa uvádzalo, že vláda nezverejňovaním materiálov, vrátane investičných zmlúv, porušuje zákon o slobodnom prístupe k informáciám (211/2000 Z.z.) ([pozri HESO 2/2000](#)). Nezverejňovanie žiadnych informácií z materiálov rokovania vlády (napríklad o poskytovaní investičných stimulov) a tiež schválených uznesení vlády o týchto materiáloch odvolávaním sa na úpravu v zákone o slobodnom prístupe k informáciám (§ 11, (1) písmeno a – „Povinná osoba obmedzí sprístupnenie informácie alebo informáciu nesprístupní, ak jej bola odovzdaná osobou, ktorej takú povinnosť zákon neukladá, a ktorá na výzvu povinnej osoby písomne oznámila, že so sprístupnením informácie nesúhlasí...“) je podľa záverov predloženej analýzy v rozpore s platnými právnymi predpismi. Ako jeden z dôvodov je uvedené ustanovenie tohto paragrafu, v zmysle ktorého: „... sa stanovenie písm. a) nepoužije, ak ide o informácie, ktoré sa získali za verejné financie, alebo ak sú to informácie týkajúce sa použitia takých prostriedkov, alebo ak ide o informácie o nakladaní s majetkom štátu alebo majetkom obce.“

Jedným z častých dôvodov nezverejňovania investičných zmlúv býva tiež odvolávanie sa na prítomnosť informácií označených (napr. investorom) za obchodné tajomstvo. Podľa materiálu MS SR nemožno automaticky prebrať toto označenie za skutočné obchodné tajomstvo. Platná úprava Obchodného zákonníka (§ 17) uvádza, že: „Obchodné tajomstvo tvoria všetky skutočnosti obchodnej, výrobné alebo technickej povahy súvisiace s podnikom, ktoré majú skutočnú alebo aspoň potenciálnu materiálnu alebo nemateriálnu hodnotu, nie sú v príslušných obchodných kruhoch bežne dostupné, majú byť podľa vôle podnikateľa utajené a podnikateľ zodpovedajúcim spôsobom ich utajenie zabezpečuje.“

Ako poznamenal minister spravodlivosti, vyjadrenie vôle podnikateľa chrániť informácie je len jedným z pojmových znakov vymedzujúcich obchodné tajomstvo. Minister tiež uviedol, že vláda je povinná zverejniť texty materiálov predložených na jej rokovanie, nesprístupňujú sa len utajované skutočnosti a osobné údaje dotýkajúce sa osobnosti a súkromia, ktoré sú predmetom obchodného tajomstva, alebo ktoré sa týkajú rozhodovacej činnosti súdov a orgánov činných v trestnom konaní.

Spolu s predmetným uznesením schválili poslanci v ten istý deň aj druhé uznesenie, ktorým žiadajú vládu o dodržiavanie zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Na základe uznesenia má vláda dodržiavať zákon o slobodnom prístupe k informáciám pri zverejňovaní textov materiálov predložených na rokovanie vlády SR a bezodkladne zverejniť materiály, ktoré boli v rozpore so zákonom o slobodnom prístupe k informáciám utajené od

účinnosti zákona 1. januára 2001.

5. Nový zákon o dani z pridanej hodnoty (aproximácia s právom EÚ, rozšírenie okruhu platcov DPH)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1310

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/29B5173EAE8138FDC1256DFA003551CF?OpenDocument>

Nový (rekodifikovaný) zákon o dani z pridanej hodnoty (222/2004 Z.z.) schválili poslanci NR SR 9. marca, prezident SR ho však vrátil späť na prerokovanie parlamentu. Ako dôvod uviedol potrebu zaviesť zníženú sadzbu dane z pridanej hodnoty (DPH) na vybrané tovary a služby (základné potraviny, energie, lieky, zdravotnícke pomôcky, detské ošatenie, školské potreby, knihy, noviny, časopisy a niektoré stavebné práce). Poslanci parlamentu na mimoriadne zvolanej schôdzi 6. apríla zákon v pôvodnom znení opätovne schválili a umožnili nadobudnutie jeho účinnosti dňom vstupu Slovenska do Európskej únie, t.j. k 1. máju 2004. V prípade, ak by zákon nemohol nadobudnúť účinnosť týmto dňom, bolo by podľa viacerých názorov ohrozené uskutočňovanie zahraničného obchodu s krajinami EÚ.

Schválený zákon prináša úplné zosúladienie slovenskej legislatívy so základnou smernicou EÚ (šiesta smernica Rady EÚ 77/388/EHS), ktorá v únii upravuje uplatňovanie dane z pridanej hodnoty. Norma prináša veľké množstvo zásadných zmien dotýkajúcich sa napríklad vymedzenia nových pojmov, pravidiel registrácie, administratívnych povinností, zásielkového obchodu, premiestňovania tovarov a ďalšie. Oproti pôvodnému zákonu nastáva zásadná zmena pri zdaňovaní dovozu tovaru. Vstupom Slovenska do Európskej únie (EÚ) sa ako dovoz zdaňuje iba tovar dovezený z tretích krajín, ktoré nie sú členmi únie. Preto sa všetky plnenia medzi krajinami budú nazývať len nadobudnutím, resp. dodaním tovaru.

Zákonom sa zavádza pojem „zdaniteľná osoba“, ktorou je každá osoba vykonávajúca nezávisle akúkoľvek ekonomickú činnosť – t.j. každú činnosť, z ktorej sa dosahuje príjem, a ktorá zahŕňa činnosť výrobcov, obchodníkov a dodávateľov služieb, činnosť vykonávanú ako slobodné povolanie, duševnú tvorivú činnosť a športovú činnosť. Za podnikanie sa považuje aj využívanie hmotného majetku a nehmotného majetku za účelom dosahovania príjmu z tohto majetku.

Ďalšími ustanoveniami sa **znižuje hodnota dosiahnutého obratu pre povinnú registráciu DPH**. Povinnosť vznikne, ak obrat za predchádzajúcich 12 po sebe idúcich mesiacov dosiahne sumu 1,5 mil. Sk. Hranica platí pre zdaniteľné osoby, ktoré majú na území Slovenska svoje sídlo, miesto podnikania alebo prevádzkareň. Od nadobudnutia účinnosti zákona majú povinnosť registrovať sa aj zahraniční podnikatelia, ktorí na Slovensku nesídli, ale vykonávajú tu činnosti podliehajúce dani (predávajú tovar, poskytujú služby), bez ohľadu na dosiahnutý obrat. Tak ako v predošlom znení zákona (č. 289/1995 Z.z.) môže aj naďalej o registráciu požiadať osoba, ktorá daný obrat nedosiahla (tzv. dobrovoľný platiteľ), a bude záležať len na rozhodnutí daňového úradu, či žiadosti vyhovie.

Mení sa definícia obratu, do ktorého sa okrem iných zahŕňa už aj hodnota finančných a poisťovacích služieb, ktoré nie sú poskytované ako doplnkové služby pri dodaní tovaru alebo inej služby, naďalej však zostávajú od dane z pridanej hodnoty oslobodené. Ustanovenie sa podľa slov predstaviteľov poskytovateľov týchto služieb dotkne práve spoločností poskytujúcich finančné služby, predovšetkým bánk a poisťovní, ktoré sa budú musieť stať registrovanými platiteľmi. Finančné služby síce od DPH oslobodené ostávajú, do obratu za účelom registrácie sa však po novom započítajú. Očakáva sa preto zvýšenie administratívnej práce a tiež zvýšenie nákladov, keďže tieto inštitúcie nakupujú väčšinu služieb s DPH, pričom si väčšinou daň nemajú z čoho odpočítať.

Rozdiel oproti predchádzajúcemu stavu zaznamenala aj úprava oslobodenia od dane z pridanej hodnoty. **Dodávky liekov a zdravotníckych pomôcok už od DPH oslobodené nie sú.**

Norma nanovo upravuje vymedzenie pojmu „dodanie tovaru“ a uplatňovanie DPH pri dodaní, nadobudnutí tovaru a pri premiestnení majetku podnikateľa do iného členského štátu EÚ. Základným princípom pri **zdaňovaní dodávok tovaru** medzi registrovanými podnikateľmi v rôznych členských krajinách EÚ (tzv. intrakomunitárne dodávky) je uplatnenie DPH v krajine určenia. Ako predpoklad uskutočnenia intrakomunitárnych dodávok musí dôjsť k preukázaniu sa oboch účastníkov vzťahu identifikačným číslom pre daň (IČ DPH). Ak napríklad slovenská firma nadobudne tovar z iného členského štátu únie, zaplatí za tovar cenu bez dane. Daň podľa slovenskej sadzby uvedie v daňovom priznaní podanom na Slovensku a zároveň si daň z tejto transakcie odpočíta, takže v skutočnosti nezaplatí žiadnu DPH. Ak by slovenská firma registrovaným platiteľom nebola, zaplatí za tovar cenu aj s DPH podľa sadzby danej krajiny. Daňová povinnosť príjemcovi vzniká v deň vystavenia faktúry dodávateľom, najneskôr však v 15. deň nasledujúceho mesiaca. Platiteľ si môže odpočítať daň z nadobudnutia až v tom zdaňovacom období, v ktorom dostal faktúru od dodávateľa.

Ako intrakomunitárna dodávka sa v určitých prípadoch považuje aj **premiestnenie tovaru** vo vlastníctve zdaniteľnej osoby (presun obchodného majetku, ktorý nesúvisí s jeho dodaním) z tuzemska do iného členského štátu EÚ. V krajine odkiaľ sa majetok presunie, bude premiestnenie od dane oslobodené, v krajine určenia však bude podliehať DPH. Jednou z výnimiek je presun za účelom jeho dočasného používania (napr. prenesenie strojného zariadenia). Predmetom dane môže byť napríklad presunutie zásob hotových výrobkov do iného členského štátu za účelom ďalšieho predaja.

Špeciálne sa upravuje aj **nákup tovaru** v tuzemsku z iného členského štátu v prípade, ak je nadobúdateľom zdaniteľná osoba, neplatiteľ DPH, alebo právnická osoba, ktorá sa nezdaňuje (napr. občianske združenia či neziskové organizácie). V prípade, že hodnota nimi nadobudnutého tovaru neprekročí 420 000 Sk za kalendárny rok, na nákup tohto tovaru platí DPH priznaná v krajine vývozu. Ak niektorý z vyššie spomenutých subjektov nadobudne tovar z krajín únie v hodnote viac ako 420-tis. Sk za kalendárny rok, bude už povinný zaregistrovať sa na účely DPH s následným pridelením identifikačného čísla, nestane sa však platiteľom. Z iných členských štátov bude tento subjekt nakupovať tovar od DPH oslobodený a daň z nadobudnutia odvedie v domovskej krajine. Na rozdiel od platiteľov DPH si však odvedenú daň nemôže odpočítať v daňovom priznaní.

Každé plnenie, ktoré nie je dodaním tovaru, je **dodaním služby** a miestom dodania služieb je miesto, kde sa služby fyzicky vykonávajú. Ďalší paragraf zákona následne definuje, ktoré plnenia dodaním služby nie sú, čo má za následok neuplatňovanie DPH pri takomto plnení (napríklad predaj podniku alebo jeho časti, emisia cenného papiera emitentom). V zákone o DPH bol doteraz stanovený len vývoz služieb, dodávky vybraných druhov služieb sa zahraničným odberateľom fakturovali bez dane. Nový systém už zahŕňa zdaňovanie služieb poskytnutých dodávateľmi zo zahraničia, a to z krajín EÚ, ale v mnohých prípadoch aj z tretích krajín.

Odvádzanie DPH zo služieb (ako aj dodávok s montážou a inštaláciou) od zahraničného dodávateľa, napríklad na Slovensku, bolo novým zákonom vo všeobecnosti prenesené zo zahraničného dodávateľa na odberateľa. Platí to v prípade, že odberateľ nie je od DPH oslobodený a miesto výkonu služby sa nachádza v tomto prípade na Slovensku. Novým zákonom boli poslancami pozmeňujúcim návrhom od dane oslobodené služby sociálnej pomoci, služby súvisiace so športom alebo telesnou výchovou a kultúrne služby, ktoré poskytujú neziskové organizácie.

Obstarávanie dodávky nových dopravných prostriedkov (motorových vozidiel, plavidiel a lietadiel) sa má zdaňovať vždy v krajine určenia bez ohľadu na to, či je kupujúcim podnikateľ alebo fyzická osoba. Každá osoba z iného členského štátu, t.j. identifikovaná aj neidentifikovaná pre daň, uskutoční predaj dopravného prostriedku bez dane. Kupujúci, ktorí nie sú registrovaní pre DPH, podajú daňové priznanie k DPH do 7 dní od nadobudnutia dopravného prostriedku z inej krajiny EÚ.

Ďalšie z ustanovení zákona definuje **zásielkový predaj**. Zahraničná osoba je povinná registrovať sa na daňovom úrade cieľovej krajiny, ak hodnota dodávaného tovaru dosiahne 35-tis. EUR (1,5 mil. Sk) bez dane. Ak dodáva tovary, ktoré sú predmetom spotrebnej dane, je povinná zaregistrovať sa bezodkladne. Možná je taktiež dobrovoľná registrácia v prípade, že nedosiahne zákonom stanovený obrat. Dodávky tovaru v tomto prípade podliehajú DPH v krajine určenia a odviesť ich musí dodávateľ.

Na účely DPH sú podľa nového zákona akceptované **faktúry** vystavené zákazníkom. Zákon presne stanovuje spôsob vystavovania faktúr. Umožňuje sa vyhotovenie súhrnnej faktúry za viaceré samostatné dodávky tovaru, či služby, a to v prípade, že boli poskytnuté v rozsahu jedného kalendárneho mesiaca. Okrem písomnej formy je možné vyhotovovať faktúry aj v podobe elektronickej, za podmienky použitia zaručeného elektronickeho podpisu podľa príslušnej právnej normy (zákon o elektronickej podpise) a po súhlase zákazníka. Platiteľ dane bude povinný vyhotoviť faktúru najneskôr do 15 dní od vzniku daňovej povinnosti. Za faktúru sa bude tiež považovať: napr. dohoda o platbách nájomného (ak je súčasťou nájomnej zmluvy) alebo platný cestovný lístok vydaný prevádzkovateľom hromadnej dopravy (ktorý je zároveň platiteľom DPH). Pri cene tovaru alebo služby do 10-tis. Sk bude faktúrou doklad vyhotovený elektronickej registračnou pokladnicou (súčasný zjednodušený daňový doklad).

V súlade so smernicami EÚ je upravené aj vrátenie (**refundácia**) DPH zahraničným osobám. Zákon rozlišuje refundáciu dane pri podnikateľoch a občanoch (turistoch mimo EÚ). Právo na refundáciu DPH sa priznáva pod podmienkou vzájomnosti (reciprocity). Zahraničný podnikateľ bude môcť žiadať o refundáciu DPH, ak daň zaplatená za tovary a služby bude prevyšovať za kalendárny rok limit 1 000 Sk (turista – 5 000 Sk). O vrátení DPH podnikateľom bude rozhodovať Daňový úrad Bratislava I. v lehote 6 mesiacov.

Nový zákon sa pridŕža filozofie z minulých právnych úprav (*pozri napr. [HESO 2/2003](#)*), že **nadmerný odpočet DPH** (vzniká, ak je celková daňová povinnosť platcu dane na výstupe nižšia ako na vstupe) nebude platiteľovi dane vrátený hneď, ale s mesačným oneskorením. Ak totiž vznikne platiteľovi nadmerný odpočet, môže si ho odpočítať od vlastnej daňovej povinnosti v nasledujúcom zdaňovacom období (trvá 1, resp. 3 mesiace). Ak si ho takto odpočítať nemôže (napríklad preto, že znovu vykáže nadmerný odpočet), daňový úrad mu ho vráti alebo jeho

neodpočítanú časť do 30 dní od podania daňového priznania za zdaňovacie obdobie nasledujúce po zdaňovacom období, v ktorom nadmerný odpočet vznikol.

Podľa pôvodne platného zákona o DPH bolo **daňové identifikačné číslo** platiteľa dane významnou a povinnou náležitosťou daňových dokladov. Daňové identifikačné čísla pridelené v osvedčení o registrácii pre DPH podľa pôvodného zákona č. 289/1995 o dani z pridanej hodnoty sa stali dňom vstupu SR do EÚ neplatnými. Daňový úrad prideliť každému platiteľovi dane nové identifikačné číslo (IČ DPH). Toto číslo budú platitelia dane používať pri obchodovaní v rámci jednotného trhu EÚ. Za účelom zistenia, či ide o dodávku oslobodenú od dane, teda či je kupujúci skutočne registrovaný pre účely DPH v rámci EÚ, je možné overiť registráciu telefonicky cez servisnú linku daňového úradu.

Platiteľom DPH popri zjednodušení odpočítania dane (v prípade intrakomunitárnych dodávok) pribudne niekoľko povinností. Okrem podania daňového priznania to bude evidencia dodania tovaru v **súhrnných výkazoch** a vyplnenie štatistického tlačiva za nadobúdanie a dodanie tovaru pre **hlásenia Intrastatu-SK**. Súhrnný výkaz budú podnikatelia odovzdávať na daňové úrady štvrťročne, najneskôr do 25 dní po skončení štvrťroka. Podáva ho len dodávateľ, a to len za dodávky do krajín únie. Ak sa žiadne dodanie tovaru za štvrťrok neuskutoční, súhrnný výkaz nie je potrebné vyplniť. Ustanovenia nového zákona upravujú všetky potrebné náležitosti podávania výkazu. Súhrnné výkazy poputujú do centrálného systému DPH všetkých členských krajín.

Výkaz Intrastat-SK eviduje každú transakciu medzi krajinami v rámci vnútorného trhu. Podávať sa bude na colný úrad raz mesačne, ak prekročí peňažné limity, ktoré sú stanovené na stránke Štatistického úradu SR. Pre roky 2003 a 2004 je tzv. asimilačný prah prijatého tovaru z iných členských krajín na úrovni 3 mil. Sk, odoslaného tovaru 6 mil. Sk. Ak firma obratmi prekročí asimilačný prah, ale nedôjde k prekročeniu tzv. prahu zjednodušenia (12 mil. Sk na prijatie a 30 mil. Sk na odoslanie), je podnikateľ povinný „poskytovať iba 10 najvýznamnejších podpoložiek kombinovanej nomenklatúry z hľadiska ich hodnoty rozčlenených podľa členských krajín“. Podnikateľ, ktorý za kalendárny rok predchádzajúci sledovanému roku uskutoční prijatia, resp. odoslania tovarov s hodnotou vyššou ako prah zjednodušenia, je za účelom evidencie štatistík povinný poskytovať všetky požadované informácie v podrobnom členení.

Zavádzajú sa nové pravidlá pre vznik daňovej povinnosti v prípade **opakovane dodávaných plnení** ako napríklad lízing, telekomunikačné služby či dodávka plynu a elektrickej energie. Dňom vzniku daňovej povinnosti bude deň, kedy má byť podľa zmluvy takéto plnenie zaplatené. Tento postup je odlišný od všeobecných pravidiel stanovených na základe pravidiel pre DPH platných v únii a v konečnom dôsledku môže v určitých prípadoch viesť k nutnosti viacnásobného vyhotovovania faktúr k tomu istému dodaniu služby či tovaru. Vo všeobecnosti však podľa tohto zákona platí, že ak je platba prijatá pred dodaním tovaru alebo služby (**preddavok**), vzniká daňová povinnosť dňom prijatia platby.

V oblasti **transakcií s nehnuteľnosťami** podliehajú DPH napríklad prevody stavebných pozemkov a dĺžka obdobia pre zdaňovanie prevodu stavieb sa zvýšila z 2 na 5 rokov. Zjednodušujú sa pravidlá, ktoré umožňujú platiteľom rozhodnúť sa zdaňovať prenájom alebo prevod nehnuteľnosti.

Z dôvodu zrušenie fiškálnych hraníc medzi Slovenskom a štátmi EÚ sa nebude vyberať daň z tovarov dodávaných z členských krajín únie pri ich vstupe na územie Slovenska a dôjde tak ku krátkodobému posunu v príjmoch štátneho rozpočtu z DPH, ktorý MF SR odhadlo vo výške približne 15,4 mld. Sk. Jednorazový negatívny dopad na príjmy vo výške zhruba 1,7 mld. Sk by malo mať odpočítanie dane z majetku novoregistrovaných platiteľov. Na základe zníženia obratu pre registráciu platiteľov dane sa predpokladá nárast počtu osôb, ktoré budú povinné registrovať sa za platiteľov dane do konca roku 2004. Nárastom počtu platiteľov dane sa predpokladalo zvýšenie príjmov štátneho rozpočtu v roku 2004 o zhruba 0,4 mld. Sk a v ďalších rokoch z rovnakého titulu sa očakáva trvalé ročné zvýšenie príjmov o 1 mld. Sk. Zvýšený počet platiteľov bude mať vplyv aj na správu a kontrolu DPH jednak zvýšením administratívnej náročnosti, ako aj zvýšenými požiadavkami na ľudské zdroje na daňových úradoch.

Za kľúčovú zmenu, ktorú norma prináša, označila Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) vo svojej analýze návrhu zákona z októbra 2003 zrušenie fiškálnych hraníc medzi SR a členskými štátmi EÚ, vďaka čomu sa nebude vyberať daň z pridanej hodnoty z tovarov dodávaných z iných členských krajín únie. Pozitívne aj negatívne prvky v sebe nesie podľa PAS zvýšenie počtu registrovaných platiteľov DPH (vyplýva to zo zníženia obratu počítaného za účelom povinnej registrácie). Pozitívom je, že každý novo registrovaný platiteľ bude mať zo zákona právo odpočítať si DPH zo svojho majetku, ktorý nadobudol v určitom čase pred registráciou za platiteľa. Časť dodávok vyjde podnikateľov lacnejšie, pretože budú mať nárok na odpočet DPH. Na druhej strane budú musieť zdvihnúť ceny, keďže k cene tovarov a služieb budú musieť pripočítať aj daň z pridanej hodnoty.

Pri prerokúvaní v parlamente sa vyskytli snahy poslancov o úpravu výšky sadzby dane. V prvom prípade šlo o návrh na zníženie súčasnej sadzby (19%) na 17%, v druhom prípade bolo navrhnuté v zmysle pripomienok

prezidenta zaviesť druhú, zníženú sadzbu DPH vo výške 10% pre základné potraviny, lieky, knihy, noviny, časopisy a stavebné práce. Ani jeden z týchto pozmeňujúcich návrhov neprešiel.

Nový zákon o dani z pridanej hodnoty nadobudol účinnosť dňom vstupu Slovenska do Európskej únie - 1. mája 2004.

6. Novela živnostenského zákona (skrátene lehôt pri registrácii živnosti, registrácie pre účely dane z príjmov a dane z pridanej hodnoty)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1230

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/5485D6EE424B4F2AC1256E4D00405638?OpenDocument>

Poslanci NR SR schválili na svojom rokovaní 27. mája poslanecký návrh *novely zákona o živnostenskom podnikaní (350/2004 Z.z.)* (tzv. živnostenský zákon). Krátka novela živnostenského zákona upravuje aj ďalšie zákony, najmä zákon o správe daní a poplatkov a zákon o dani z pridanej hodnoty.

Predkladatelia novely svoj zámer odôvodnili nevyhnutnosťou skrátiť dobu potrebnú na registráciu firmy v súlade s trendom odbúravať bariéry pre začínajúcich podnikateľov. **Novela živnostenského zákona** nadväzuje na predchádzajúcu úpravu fungovania obchodného registra (*pozri HESO 4/2003*), ktorou sa skrátila lehota zápisu spoločnosti do obchodného registra na 5 dní. Vydanie oprávnenie vykonávať živnosť predstavuje jednu z podstatných podmienok zápisu spoločnosti do registra. Predkladatelia novely v dôvodovej správe tvrdia, že súčasná registrácia začínajúcej spoločnosti, s uvedenou dobou trvania až 90 dní, je neúmerne dlhá a má negatívny dopad na podnikateľské prostredie. Cieľom úpravy je dosiahnutie ďalšieho zníženia registračnej doby.

Podľa pôvodne platnej právnej úpravy bol živnostenský úrad povinný vydať oprávnenie pri ohlasovacích živnostiach v lehote do 15 dní. Schválením novely živnostenského zákona sa táto doba skracuje na 7 dní. Autori novely zákona najprv navrhli aj zníženie 30-dňovej lehoty na vydanie živnostenského oprávnenia pre koncesované živnosti na dobu 7 dní, avšak Národnou radou SR definitívne schválený zákon túto zmenu neobsahuje. Výhradu k nej malo predovšetkým Ministerstvo vnútra SR. U koncesovaných živností, na rozdiel od ohlasovaných, ide o správne konanie, ktorým sa rozhoduje o tom, či živnostenský úrad udelí štátne povolenie na výkon niektorých činností. Účelom koncesie je najmä ochrana občanov z hľadiska spoľahlivosti žiadateľa o koncesiu. Živnostenské úrady pri posudzovaní žiadostí vyžadujú stanovisko rôznych štátnych orgánov a znížená lehota na posúdenie žiadostí by nemusela byť podľa ministerstva postačujúca. Predstavitelia obvodných úradov poukázali skôr na možnosti zlepšenia koncesného konania v oblasti ľudských zdrojov a výpočtovej techniky. Sedemdnňovú lehotu pre ohlasovacie živnosti považujú za nedôležitú. Ako uvádzajú, mnohé úrady už dnes vydávajú osvedčenia v priemere do 7, resp. 9 dní.

Novelou zákona o správe daní a poplatkov a zákona o dani z pridanej hodnoty sa kráti lehota na vydávanie osvedčení o registrácii pre účely dane z príjmov a dane z pridanej hodnoty. V zmysle **novely zákona o správe daní a poplatkov** je správca dane pri daňovom konaní povinný vo veci rozhodnúť do 15 dní (oproti pôvodným 30-tim dňom), v osobne zložitých prípadoch do 30 dní od začatia konania (pôvodne 60 dní). Pri registrácii na účely dane z príjmov sa lehota rozhodnutia určila na 7 dní odo dňa obdržania žiadosti o registráciu. Daňové úrady by v prípade dani z príjmov nemali mať problém s registráciou podnikateľov do 7 dní, pretože už dnešné lehota sa podľa predstaviteľov úradov pohybuje pod touto hranicou.

Lehoty na zaregistrovanie platiteľa DPH boli skrátene **úpravou zákona o DPH**. Daňový úrad vydá povinnej osobe osvedčenie o registrácii za platiteľa dane z pridanej hodnoty a prideli jej identifikačné číslo bezodkladne, no najviac do 7 dní odo dňa doručenia žiadosti o registráciu. Podľa prvej navrhutej novely zákona sa zmena mala týkať aj dobrovoľných platiteľov DPH, ktorým bol daňový úrad povinný vydať osvedčenie o registrácii za účelom platenia DPH, ak o to požiadali. V definitívnom znení zákona však táto požiadavka nebola schválená a rozhodnutie o vydaní či nevydaní osvedčenia dobrovoľným žiadateľom ostáva naďalej v kompetencii správca dane. Proces registrácie DPH je v prvom rade preventívnou ochranou pred zneužívaním systému dane z pridanej hodnoty špekulantmi. Dnes musí dobrovoľne registrovaný subjekt predložiť dokumenty daňovému úradu a preukázať, že jeho daňová povinnosť bude kladná, a nie záporná. Má sa tak predísť prípadným daňovým únikom.

Podľa ministerstva financií by navrhovaným neúmernym skracovaním lehôt na rozhodnutie mohlo dôjsť k vydávaniu nekvalitných rozhodnutí a k narušeniu rovnováhy pri uplatňovaní základných zásad daňového konania. Jeden z autorov predloženej novely kontroval tým, že štát musí v prvom rade umožniť občanom vykonávať podnikateľskú činnosť a nevnímať začínajúcich podnikateľov ako možných neplatičov a špekulantov.

Podľa údajov správy o podnikateľskom prostredí Svetovej banky trvá založenie spoločnosti na Slovensku v priemere 52 dní, pričom priemer krajín OECD predstavuje 25 dní. Oproti roku 2001 sa na Slovensku tento čas skrátil z 89 dní, no napriek tomu stojí pred podnikateľmi ešte stále mnoho bariér.

Novela zákona o živnostenskom podnikaní nadobudla účinnosť 16. júna 2004.

7. Transformácia Slovenskej pošty, š.p. na štátnu akciovú spoločnosť (uvoľnenie pravidiel pri nakladaní s majetkom, umožnenie vzniku nových obchodných aktivít, definovanie prioritného investičného majetku patriaceho vždy do vlastníctva štátu)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1222

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/F162DC9ED48F08F7C1256E21003DC227?OpenDocument>

Poslanci NR SR schválili 13. mája vládny návrh zákona o transformácii Slovenskej pošty, štátny podnik (349/2004 Z.z.). Návrh zákona predložilo Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií (MDPT) SR na základe vlastnej iniciatívy v nadväznosti na plnenie Programového vyhlásenia vlády na roky 2002-2006. Prijatím tejto normy sa tiež napĺňa uznesenie vlády z roku 1999 k poštovej politike a uznesenie z októbra 2000 o zabezpečení podmienok na transformáciu prevádzkovateľa poštových služieb Slovenskej pošty (SP), š.p. na **akciovú spoločnosť so 100%-nou majetkovou účasťou štátu**.

Navrhovatelia zákona si dávali za cieľ vytvoriť rovnaké podmienky fungovania novovzniknutej SP s ostatnými súkromnými obchodnými spoločnosťami poskytujúcimi podobné služby. Transformácia štátneho podniku rieši podľa predkladateľov postavenie dominantného poskytovateľa poštových služieb a jeho premenu na konkurencieschopný hospodársky subjekt. Dosiahnuť sa to má **zavedením obchodných princípov** v rámci vytvárania trhu poštových služieb. Tento krok je nevyhnutným predpokladom na zabezpečenie rovnocenného postavenia poštových operátorov po zavedení plnej liberalizácie poštového trhu predpokladanej na rok 2009, kedy sa skončí monopol SP a povinná jednotná cena pri doručovaní zásielok s hmotnosťou pod 20 gramov (pozri [HESO 4/2003](#)). V roku 2008 by mal byť vypísaný verejný tender na poštovú licenciu, na ktorom sa SP chce zúčastniť a transformácia SP na a.s. by jej mala pomôcť uspieť v tendri. Transformačný zákon by mal vytvoriť podmienky, aby SP dosiahla vyššiu konkurencieschopnosť, efektívnosť, **lepšie využívanie majetku** a skvalitnenie poskytovaných služieb. Pošta bude môcť napríklad odpredávať nehnuteľnosti, ktoré nepotrebuje (rekreačné strediská, časť opravárenských stredísk) alebo investovať do nových služieb (elektronické služby, platobné portály na internete a pod.). SP bude môcť vytvárať združenia s inými prevádzkovateľmi poštových služieb (v SR je dnes napr. 30 konkurenčných firiem na doručovanie balíkov), ktoré budú založené na zmluvných vzťahoch.

Z dlhodobých zámerov sa týmto zákonom sledujú spoločné pravidlá rozvoja vnútorného trhu poštových služieb európskeho spoločenstva a zlepšovanie kvality služieb. V neposlednom rade sa vytvárajú vhodné legislatívne podmienky pre harmonizáciu predpisov s právom EÚ. Transformácia SP je v súlade s vývojom procesov transformácie poštových podnikov v Európe, ktoré sa menia na akciové spoločnosti s väčšinovým alebo 100%-ným vlastníctvom štátu. Podľa slov generálneho riaditeľa SP vytvára uplatnenie novej poštovej legislatívy (pozri [novelu zákona o poštových službách - HESO 4/2003](#)) podmienky na zachovanie univerzálnosti poštových služieb a štandardu ich kvality aj v zmenených podmienkach ich poskytovania.

Predmetný zákon stanovuje podmienky transformácie Slovenskej pošty, š.p. Banská Bystrica na Slovenskú poštu, **akciovú spoločnosť**. Štátny podnik sa zruší rozhodnutím MDPT SR bez likvidácie ku dňu predchádzajúcemu dňu vzniku akciovej spoločnosti. Zakladateľom a 100%-ným akcionárom, s jedinou akciou zaknihovanou na meno, bude štát zo zákona zastúpený MDPT SR, sídlom podniku zostane naďalej Banská Bystrica. Celý majetok š.p., ktorého účtovná hodnota sa pohybuje nad 6 mld. Sk, sa prevedie po uskutočnení auditu na novú a.s. Normou sa ďalej rieši prechod poštovej licencie na transformovanú spoločnosť, ktorá bude ako právny nástupca štátneho podniku pokračovať v poskytovaní poštových služieb podľa zákona o poštových službách. Schválený zákon predstavuje oproti všeobecným podmienkam založenia a vzniku akciovej spoločnosti podľa Obchodného zákonníka špecifickú právnu úpravu transformácie, v súvislosti so snahou štátu zachovať si vplyv pri zabezpečení práva na poskytovanie univerzálnej poštovej služby.

Odišne od Obchodného zákonníka je upravený:

- spôsob určenia hodnoty nepeňažného vkladu,
- splatenie nepeňažného vkladu,
- vytvorenie rezervného fondu,
- nadobudnutie vlastníckeho práva akciovej spoločnosti k nehnuteľnostiam,
- ručenia zakladateľa akciovej spoločnosti a práva veriteľov na podanie odporu.

Počas prerokovania návrhu v parlamente poslanci do zákona zakomponovali úpravu tzv. **prioritného investičného majetku**. Definovaný je ako minimálna skladba zariadení verejnej poštovej siete, ktorá je potrebná na zabezpečenie univerzálnych poštových služieb. Jeho presnú špecifikáciu určí MDPT SR. Taktó určený majetok smie byť len vo vlastníctve štátu, resp. transformovanej pošty so 100%-ným podielom štátu. Nie je možné ho založiť, použiť na zabezpečenie záväzkov pošty, predať, darovať, ani nijak inak previesť do vlastníctva iných fyzických alebo právnických osôb. Nemôže sa stať súčasťou konkurznej podstaty a nebude podliehať exekúcii.

K dosiahnutiu cieľa byť lídrom na domácom poštovom trhu v rámci premiestňovacích činností, listovej služby a ďalších obchodných aktivít vypracovala SP strategické ciele, ktoré zhrnula do dosiahnutia zisku vo výške 500 mil. Sk v roku 2005. Prvým krokom by mala byť práve transformácia pošty na akciovú spoločnosť a následná zmena organizačnej štruktúry. V rámci transformácie sa má znížiť počet stupňov riadenia o jeden - zo súčasných riaditeľstiev pôšt a stredísk poštovej prevádzky sa vytvorí jeden riadiaci stupeň, tzv. regionálne poštové centrá, ktoré majú mať za úlohu riadiť jednotlivé pošty. Súčasťou zmien v SP bude pokračovanie rozvoja obchodných aktivít a produktového portfólia najmä v oblasti logistických služieb, či hybridnej pošty (kombinuje klasické doručovanie s elektronickým), ktorá funguje už od konca roku 2003. Generálny riaditeľ SP uviedol, že má v pláne vybaviť niekoľko pôšt prístupom na internet podobným spôsobom ako dnešné internetové kaviarne. V rámci znižovania nákladov hodlá SP naďalej pokračovať v prenájme jednotlivých, najmä menších, pôšt, z ktorých bolo začiatkom roka prenajatých už 10 a pre tento rok sa počíta s ďalšími piatimi. Slovenská pošta patrí s celkovým počtom zamestnancov 17 200 k najväčším slovenským zamestnávateľom. Plánované organizačné zmeny sa preto týkajú aj prepúšťania pracovníkov. Podľa deklarácií z februára 2004 plánuje vedenie SP prepustiť v priebehu 2 rokov spolu 10% zamestnancov, teda približne 1 700 ľudí. Dosiahlo by sa tým o.i. i vyrovnanie priemernej mzdy pracovníkov SP s úrovňou priemernej mzdy v slovenskom hospodárstve, za ktorou v súčasnosti zaostáva o približne 2 000 Sk.

Proti transformácii SP sa postavili zástupcovia odborárov, podľa ktorých nie je v súčasnosti pravý čas na túto zmenu, obávajú sa narušenia celistvosti podniku. Tvrdili, že aj v súčasnej štruktúre je pošta schopná čeliť nadchádzajúcej liberalizácii. Nespokojnosť vyjadrili s rušením pracovných miest, ktoré by bolo po prípadnej privatizácii intenzívnejšie.

Transformácia pošty na akciovú spoločnosť mala byť prvým krokom k prípadnej privatizácii, no MDPT SR nemá ešte podľa jeho predstaviteľov v konkrétnom postupe jasno. Okrem možností ďalšieho riadenia štátom, či kompletnej alebo čiastočnej privatizácie SP, je v úvahe aj prenájom SP súkromnej spoločnosti.

Zákon o transformácii Slovenskej pošty nadobudol účinnosť 1. júla 2004. Slovenská pošta, š.p. sa pretransformuje na akciovú spoločnosť pravdepodobne k 1. októbru 2004.

8. Návrh zákona o študentských pôžičkách (spoplatnenie vysokoškolského štúdia, štátom regulované poskytovanie študentských pôžičiek, rozšírenie poskytovania sociálnych štipendií, zrušenie platových stupňov pri odmeňovaní pedagógov a zvýšenie ich plátov, zrovnoprávnenie súkromných a verejných vysokých škôl)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1383

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/365EDB582FEE10A5C1256EA00032D836?OpenDocument>

<http://www.finance.gov.sk/mfsr/mfsr.nsf/0/549E630856149E2DC1256EB60042B034?OpenDocument>

Vláda SR hlasmi všetkých jej členov schválila 28. mája *návrh zákona o študentských pôžičkách*, ktorý na rokovanie predložilo Ministerstvo školstva (MŠ) SR spolu s Ministerstvom financií (MF) SR. Návrh zavádzal zmeny v oblasti financovania vysokých škôl (VŠ), sociálneho zabezpečenia študentov a odmeňovania vysokoškolských pedagógov. Návrh zákona vychádzal z Programového vyhlásenia vlády SR (*pozri HESO 4/2002*), v ktorom sa vláda zaviazala zabezpečiť zlepšenie financovania vysokého školstva vytváraním podmienok pre rozvoj viaczdrojového financovania, vrátane zavedenia príspevkov študentov na náklady spojené so štúdiom v dennej aj externej forme. Predmetný návrh zákona mal za cieľ zabezpečiť prístup ku kvalitnému vysokoškolskému vzdelaniu každému, kto preukáže schopnosť študovať, bez ohľadu na okamžitú finančnú situáciu rodiny či študenta. Cieľom malo byť aj zvýšenie motivácie študentov k zodpovednému prístupu k štúdiu a posilnenie platového postavenia mladých kvalifikovaných učiteľov VŠ. Oproti návrhu z marca 2004 obsahovala najnovšia verzia zákona i zmeny zapracované po rokovaní s oficiálnymi zástupcami akademickej obce, Študentskej rady vysokých škôl (ŠRVŠ) a Slovenskej rektorskej konferencie (SRK). Novinkou bol aj návrh MF SR na zrovnoprávnenie financovania súkromných a verejných vysokých škôl a zrušenie platových stupňov (závisia len od dĺžky praxe) učiteľov VŠ. Na základe týchto požiadaviek MŠ SR prijalo:

- stanovenie dolnej hranice školného na nula korún (avšak len do akademického roku 2006/2007),

- zvýšenie koeficientu pre poskytovanie sociálnych štipendií pre tých, ktorí študujú vo vzdialenosti viac ako 30 km od svojho bydliska, z 1,2 na 1,5,
- zvýšenie váhy rozhodovania študentov o použití prostriedkov získaných poplatkami – študentská komora akademického senátu by musela v oddelenom hlasovaní schváliť použitie týchto prostriedkov,
- úpravu ochrany proti neúmerňému zvyšovaniu poplatkov – poplatky by mohli narásť len o toľko, o koľko sa zmení základ pre určenie školného,
- zvýšenie tlaku na kvalitu - Akreditačná komisia by mohla na vzdelávacie činnosti nominovať svojho odborníka (napr. aj do štátnicových komisií a zúčastňovať sa tak aj na neverejných zasadaniach komisií).

Predmetný návrh zákona, ktorý je označovaný za najdôležitejšiu normu reformy vysokého školstva, zavádzal nový inštitút študentských pôžičiek, novelizoval zákon o vysokých školách a menil zákon o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme.

Vládou schválený návrh nového zákona o študentských pôžičkách

- Zavádzal sa systém študentských pôžičiek, ktoré mali byť oproti súčasnému stavu určené výhradne na krytie nákladov spojených s hradením školného.
- Maximálna výška pôžičky mala byť viazaná na výšku školného konkrétnej VŠ pre príslušný študijný program.
- Každý študent s trvalým bydliskom na území SR študujúci na Slovensku alebo na zahraničnej VŠ by mal právny nárok na poskytnutie tejto pôžičky.
- Pôžička by sa študentovi poskytovala na jeden akademický rok v dvoch rovnakých splátkach, najviac však počas 10 akademických rokov. Smerovala by priamo na účet vysokej školy, čím by sa zároveň menil tok peňazí - študent by sám rozhodol, ktorá VŠ jeho poplatok dostane.
- Úroková sadzba bola v návrhu stanovená vo výške nákladov, za ktoré si finančné prostriedky požičiava štát (v súčasnosti pohybujúce sa v rozpätí 4,7% do 5,7% p.a.). Podľa toho, ktorá z možností by sa dohodla v zmluve o pôžičke, mohla byť úroková sadzba pevná alebo pohyblivá. V prípade pôžičky bez ručiteľa by sa základná úroková miera navýšila o dodatočnú sadzbu, ktorá by nemohla prekročiť 1,5%.
- Samotnú pôžičku by študent mohol splácať už počas štúdia pevnou mesačnou splátkou určenou správcom fondu. Správca fondu by bol však povinný určiť nulovú splátku, ak o ňu dlžník požiadava v prípade pokračovania v štúdiu. Navrhnutý horný limit výšky splátky pre študenta, ktorý splácanie odloží na obdobie po štúdiu, bol stanovený na 10% z príjmu. Ak by však jeho príjem nedosiahol minimálnu mzdu, stanovila by sa nulová splátka.
- Lehotu splatnosti by si podľa návrhu zákona mohol dlžník stanoviť sám. Pôžičkový fond by proti vôli študenta nemohol určiť dobu splatnosti kratšiu ako 10 rokov.
- Vytváral podmienky na umožnenie prevzatia záväzkov študentov iným dlžníkom. Otvorila by sa tým možnosť vyhlasovať vládny program splácania pôžičiek pre vybrané skupiny dlžníkov a absolventi, ktorí sa zamestnávajú v oblastiach verejného sektora (napr. učitelia či iné menej "lukratívne", no dôležité profesie), by boli od splatenia pôžičky čiastočne, či úplne oslobodení.
- Všetky práva a povinnosti dnešného Študentského pôžičkového fondu mali prejsť na novú právnickú osobu (neziskovú organizáciu) založenú MŠ SR, ktorá by sa tak stala správcom pôžičkového fondu. Náklady na správu spoločnosti by boli hradené zo štátneho rozpočtu, pričom pri plnení svojich úloh by konala v mene ministerstva. Jej úlohou by bolo po schválení MF SR vydávať všeobecné obchodné podmienky pre poskytovanie študentských pôžičiek. V rámci kontroly správy fondu, jedného z troch členov dozornej rady mala navrhovať ŠRVŠ. Po týchto zmenách mal byť nakoniec zrušený súčasný Študentský pôžičkový fond.
- Kontrolu nad dodržiavaním zákona ako aj nad poskytovaním pôžičiek by malo MF SR a MŠ SR.

Autori návrhu zákona vylúčili zavedením tohto systému študentských pôžičiek z účasti na systéme komerčné banky, ktoré by podľa slov predkladateľov pokryli len potreby bonitných klientov a štát by bol povinný poskytovať drahšie úvery rizikovejším klientom. Za výhodu tiež označili citlivosť splátok na vývoj príjmu dlžníka, mali byť totiž určované tak, aby nepredstavovali významné bremeno v aktívnom veku absolventa. V prípade nízkeho príjmu by existovala možnosť, že dlžník nebude povinný svoj dlh splácať.

V ďalšej časti návrh zákona upravoval spolupodieľanie sa študentov na nákladoch na štúdium prostredníctvom úhrady školného. To by podľa predkladateľov zákona zvýšilo pocit zodpovednosti študentov za dosahované výsledky, ich nároky na kvalitu vzdelávania a finančný prínos pre vysoké školy.

Návrh novely zákona o vysokých školách (zákon mal byť novelizovaný v rámci zákona o študentských pôžičkách)

- Počínajúc akademickým rokom 2004/2005 zavádzal poplatky za štúdium vo výške od 0,5 až po 3-násobok základu na určenie školného, upraveného v zákone (10% priemerných ročných nákladov na študenta, aktuálne stanovených na úrovni 73-tis. Sk). Študenti by tak mohli zaplatiť od 3 650 Sk do 21 900 Sk ročne.
- Na základe pripomienok členov SRK bola pôvodne navrhnutá dolná hranica školného (3 650 Sk) znížená na nulu pre akademické roky 2005/2006 a 2006/2007.

- Výšku poplatku pre daný študijný program, formu štúdia a akademický rok mala určovať samotná vysoká škola.
- Aby sa predišlo neúmernému zvyšovaniu školného nových študentov v ďalších rokoch štúdia, nemohla by sa meniť výška poplatku pre daného študenta a daný študijný program vyjadrená v násobkoch priemerných nákladov (viac ďalej) počas štandardnej dĺžky štúdia, ináč povedané – koeficient by zostal nemenný. Ak by napríklad škola stanovila poplatok vo výške 1,2-násobku základu (7 300 Sk), predstavovala by jeho výška pre školský rok 2004/2005 sumu 8 760 Sk. Ak by v nasledujúcom akademickom roku ministerstvo školstva zmenilo základ (podľa spôsobu určeného v zákone o vysokých školách) napr. na 8 000 Sk, potom by školné pre daný akademický rok a daného študenta predstavovalo 9 600 Sk (1,2 x 8 000 Sk).
- Školné sa malo vzťahovať aj na interných doktorandov VŠ, pričom externým doktorandom zamestnaným na VŠ by rektor mohol poplatky znížiť alebo celkom odpustiť.
- V prípade nezaplatenia školného by študent mohol byť vylúčený zo štúdia; ak by sa vysoká škola rozhodla tolerovať neplatenie školného a študenta by nevylúčila, nemohla by mu vydať po skončení štúdia diplom, kým neuhradí celú čiastku za školné.
- Peniaze získané z poplatkov by smerovali ako príjem do rozpočtu školy. Ako vyplývalo z návrhu zákona, najmenej 25% príjmov zo školného by verejná vysoká škola musela použiť prostredníctvom svojho štipendijného fondu na výkonnosť a motivačné štipendia alebo pôžičky.
- Navrhnutá bola väčšia právomoc študentov pri prerozdeľovaní (zvyšných 75%) finančných prostriedkov získaných zo školného. Ich použitie by osobitne schvaľoval akademický senát, pričom na to, aby návrh rozdelenia prešiel, by ho musela okrem celkového súhlasu akademického senátu schváliť aj jeho študentská komora.
- Pre posilnenie sledovania kvality jednotlivých vzdelávacích činností umožňovala navrhnutá úprava zákona Akreditačnej komisii (AK) vyslať odborníka s právom zúčastňovať sa týchto činností, napríklad skúšok, vrátane štátnych a rigorózných skúšok s právom zúčastniť sa aj na neverejnom zasadaní skúšobnej komisie.

Základ pre výpočet školného stanovil ešte zákon o vysokých školách z roku 2002 ako 10% z priemernej sumy, ktorá pripadá na jedného študenta denného štúdia z celkových bežných výdavkov, poskytnutých vysokým školám zo štátneho rozpočtu. Pokiaľ študenti neprekročia štandardnú dĺžku štúdia, školné podľa tejto úpravy zákona nemusia platiť. Návrh na zmenu systému financovania VŠ a zavedenie spoluúčasti študentov na financovaní štúdia autori návrhu zákona zdôvodnili neefektívnym systémom prerozdeľovania finančných prostriedkov pre školy, v ktorom nie je zohľadnená spokojnosť študentov a uplatnenie absolventov. Za výrazný problém považuje minister školstva existenciu dnešného vyberania poplatkov vysokými školami za externé formy štúdia. Ich výška sa podľa jeho slov pohybuje od 12-tis. do 47-tis. Sk za rok štúdia, značná časť týchto prostriedkov však nekončí v školách, ale v rôznych súkromných spoločnostiach, ktoré sa starajú o vyberanie týchto poplatkov. Ide o 31% študentov, ktorí „musia“ nie celkom legálnym spôsobom za toto štúdium platiť a poplatky nie sú nijakým spôsobom regulované. Minister nepripúšťa ani argumenty, podľa ktorých by sa spoplatnením vysokoškolského štúdia obmedzil prístup študentov ku vzdelaniu. Zvýšením kapacity VŠ a zavádzaným systémom sociálnych štipendií (pozri ďalej) by sa podľa neho zlepšil prístup predovšetkým sociálne slabším študentom. Odhad priemerného školného v prechodnom období by podľa ministrov financií a školstva predstavoval 8 900 Sk – 9 000 Sk. Výnos zo školného by tak mohol v roku 2005 dosiahnuť 730 mil. Sk, v roku 2006 to malo byť 1,3 mld. Sk a 1,7 mld. Sk v roku 2007.

Systém sociálnych štipendií

Najvýznamnejšou časťou študentského podporného systému, ktorá dopĺňa systém pôžičiek, je systém sociálnych štipendií pre študentov VŠ. Predkladatelia očakávali od navrhovaného systému výrazné zlepšenie podpory sociálne slabších študentov, a to zvýšením podielu študentov poberajúcich sociálne štipendium, zvýšenou adresnosťou a zvýšením transparentnosti. V rámci novely zákona o vysokých školách sa mal zaviesť pojem „priemerné náklady študenta súvisiace so štúdiom“, pod ktorým sa rozumie suma životného minima plnoletej fyzickej osoby (4 210 Sk, od 1. júla 4 580 Sk). Pre študentov, ktorí majú trvalé bydlisko v mieste vzdialenom od sídla školy viac ako 30 km, by tieto náklady predstavovali 1,5-násobok životného minima (teda 6 870 Sk). Pre posúdenie nároku na sociálne štipendium by sa do úvahy brala suma životného minima pre osoby spoločne posudzované so študentom. Ak by bol spoločný príjem týchto osôb a študenta menší ako suma ich životného minima, študent mal mať nárok na maximálnu výšku štipendia rovnajúcu sa priemerným nákladom (teda 4 580, resp. 6 870 Sk mesačne). V prípade, že by skutočný príjem túto hranicu presahoval, štipendium by sa znížilo za každú korunu prebytku príjmu nad minimom o hodnotu tzv. príjmového koeficientu. Stanovenie koeficientu v rozmedzí od 0,25 po 1 malo byť v kompetencii MŠ SR, pričom nižšia hodnota koeficientu by znamenala rozšírenie okruhu študentov s nárokom na sociálne štipendium. Spodná hranica poskytnutého štipendia bola v návrhu stanovená na 5% zo sumy životného minima (250 Sk). Právny nárok na sociálne štipendium by mali študenti denného štúdia s trvalým pobytom na Slovensku. Podľa analýzy dopadov tohto zákona by poberateľmi sociálnych

štipendií bolo 30 až 35% študentov VŠ. Hraničný čistý príjem domácnosti, pri ktorom by študent ešte mal nárok na minimálne sociálne štipendium (vo výške 250 Sk mesačne), by predstavoval napr.:

- v prípade 4-člennej rodiny s 2 študujúcimi vysokoškoolákmi mimo miesta trvalého bydliska sumu 34 760 Sk,
- v prípade 4-člennej rodiny s jedným vysokoškoolákom študujúcim mimo trvalého bydliska sumu 23 100 Sk,
- v prípade 4-člennej rodiny s jedným vysokoškoolákom študujúcim v mieste trvalého bydliska sumu 18 520 Sk a
- pri 3-člennej rodine s jedným vysokoškoolákom študujúcim v mieste trvalého bydliska sumu 16 440 Sk.

Oproti súčasnému stavu už návrh zákona neustanovoval povinnosť vysokej školy prispievať na ubytovanie a stravovanie študentov a zároveň vypúšťal ustanovenie, na základe ktorého VŠ dostáva zo štátneho rozpočtu dotáciu na krytie príspevkov na stravovanie a ubytovanie študentov. V minulom roku sa jednalo o priemernú výšku cca 990 Sk mesačne na študenta dotovaného internátu. Ako sa uvádza v dopadovej štúdiu, v roku 2003 ju mohlo využiť zhruba 34% všetkých študentov, z toho 47% denného štúdia. Balík 500 mil. Sk, ktorý za vyššie spomenutým účelom dostávali internáty, mal byť presmerovaný na zvýšené sociálne štipendiá a dosiahol by 700 mil. Sk ročne. Presun týchto peňazí bol kritizovaný predovšetkým zástupcami študentov – ŠRVŠ. Ako tvrdili jej predstavitelia, tento krok by mal negatívny dopad predovšetkým na stredné vrstvy študujúcich, ktorým by znovu stúpila cena ubytovania a stravného. Predkladateľ návrhu zákona označil systém plošného zvýhodňovania študentov dotáciami na ubytovacie a stravovacie služby za nespravodlivý. Pridelovanie ubytovania sa totiž vykonáva na základe kritérií, ktoré nemusia vždy zabezpečovať ubytovanie sociálne odkázaným študentom a „podporu“ tak môžu získavať majetnejší študenti, ktorí na ňu odkázaní nie sú.

V súčasnom systéme majú nárok na sociálne štipendium študenti denného štúdia, a to v diferencovanej výške v závislosti od výšky príjmu na osobu v rámci okruhu spoločne posudzovaných osôb. Maximálna výška dnešného štipendia bola vyčíslená na maximálne 2 000 Sk (priemerná výška štipendia predstavovala v roku 2002 sumu 1 700 Sk).

Odmeňovanie zamestnancov pri výkone prác vo verejnom záujme

V rámci zákona o študentských pôžičkách mal byť novelizovaný i zákon o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme (č. 553/2003 Z.z.), ktorý upravuje spôsob odmeňovania učiteľov VŠ. Návrh rušil platové stupne, do ktorých je pedagóg zaradený na základe počtu rokov praxe a priznával každému z učiteľov tarifný plat v sume najvyššieho platového stupňa stanoveného pre platovú triedu (závisí od kvalifikácie), do ktorej je zaradený. Vytvoril sa tak mali podmienky pre vyššie platové ocenenie mladých kvalifikovaných pedagógov, ktoré by nebolo závislé od dĺžky praxe, ale od reálnej výkonnosti a vedeckopedagogickej hodnoty. Nová tabuľka platových taríf učiteľov VŠ by tak obsahovala bez platových stupňov len jeden riadok:

Platová trieda	9	10	11	12	13	14
Sk / mesačne	16 750	19 630	21 070	22 590	24 290	26 250

Zvýšiť sa tak mal plat každého zamestnanca v akademickej oblasti. Najväčší nárast by zaznamenali mladí odborní asistenti, ktorých plat mal podľa navrhnutého zákona dosiahnuť viac ako 20-tis. Sk. 26-ročný odborný asistent s titulom „Phd.“, ktorý podľa súčasnej platovej tabuľky dostáva 15 580 Sk by novým systémom dostával o 7 010 Sk viac, teda 22 590 Sk. Snahou autorov návrhu bolo riešenie generačného problému – nízkeho zastúpenia mladých učiteľov na VŠ a vysokého priemerného veku vysokoškolských učiteľov. Zlepšenie podmienok učenia na VŠ malo za cieľ zvýšiť záujem mladých učiteľov o zamestnanie na akademickej pôde a v konečnom dôsledku aj zvýšenie dynamiky rozvoja vysokých škôl. Zvýšené platy by si vyžadovali v štátnom rozpočte dodatočných 300 mil. Sk. Minister financií, ktorý takúto úpravu odmeňovania navrhol, prisľúbil presadenie a zabezpečenie potrebnej sumy z kapitoly priorít vlády.

Zrovnoprávnenie súkromných a verejných vysokých škôl

Návrh na zrovnoprávnenie financovania súkromných a verejných VŠ pochádzal taktiež z dielne MF SR a bol tiež súčasťou návrhu zákona o študentských pôžičkách. Podľa predloženého návrhu mali byť aj súkromné vysoké školy dotované, rovnako ako verejné, zo štátneho rozpočtu prostredníctvom kapitoly MŠ SR. V rámci snahy podporiť rozvoj súkromných VŠ sa upravili kompetencie Akreditačnej komisie. Tá by mohla pri akreditácii študijného programu pobočky zahraničnej VŠ prihliadnuť na osobitosti vysokoškolských vzdelávacích systémov Slovenska a domovskej krajiny zahraničnej VŠ. Cieľom bolo, aby daná zahraničná VŠ mohla študijným programom prineseným zo zahraničia uplatniť svoje know-how na Slovensku.

Minister financií chcel touto iniciatívou vytvoriť podmienky na podporu súkromného vysokého školstva a spolu s priestorom pre vznik nových súkromných VŠ na Slovensko pritiahnúť pobočky kvalitných zahraničných škôl (ako

napríklad University of New York in Prague, s.r.o.). Ďalším stimulom pre vznik nových súkromných VŠ mali byť študentské pôžičky, ktoré by podľa návrhu zákona mohli byť použité na zaplatenie školného týchto škôl. Výsledkom by bolo zosilnenie konkurencie, ale aj riešenie súčasnej nedostatočnej kapacity vysokoškolského vzdelávania, ako po stránke kvantitatívnej, tak aj kvalitatívnej. Rozšírila by sa ponuka typov štúdia vysokých škôl pre študentov a nové súkromné školy by zaplnili miesto pre študijné programy úzko nadväzujúce na potreby trhu práce. V neposlednom rade by podľa predkladateľov návrhu zaniklo netransparentne spolpatňované externé štúdium.

Zvýšené výdavky zo štátneho rozpočtu na krytie financovania vyššieho počtu vysokých škôl sa dnes podľa ministra financií nedajú odhadnúť. V prípade schválenia návrhu však minister proklamoval, že zabezpečí krytie zvýšených nákladov zo štátneho rozpočtu.

Súčasný zákon o vysokých školách považujú autori návrhu za najmenej liberálny zo všetkých krajín V4 v oblasti získania dotácií aj v oblasti zriaďovania súkromných VŠ. Svedčí o tom podľa nich nepriamo aj počet týchto typov škôl susedných krajinách. V Českej republike a Maďarsku evidujú 36 súkromných vysokých škôl, v Poľsku 137, zatiaľ čo na Slovensku fungujú 3. Bariérou vstupu súkromnej VŠ na Slovensko, vychádzajúc z dopadovej štúdie, je zdĺhavý a komplikovaný proces. Ak si chce dnes na Slovensku zriadiť pobočku akákoľvek zahraničná VŠ, musí si v SR zriadiť sídlo a prejsť slovenskou akreditáciou aj v prípade, že je akreditovaná v domovskom štáte.

Rozpočtové zabezpečenie zákona

Vo východiskách štátneho rozpočtu na rok 2005 vláda počítala so sumou 10,4 mld. Sk určenou verejným VŠ a sumou 1,2 mld. Sk určenou štátnym VŠ. Ďalších zhruba 500 mil. Sk na rok 2005 by mohli školy získať z grantov poskytovaných Európskou úniou a prostriedky vo výške 300 mil. Sk potrebných na nový systém odmeňovania vysokoškolských pedagógov navrhli autori reformy vyčleniť z kapitoly priorít vlády. Pri započítaní príjmov zo školného (pri odhadovanej priemernej výške 8 900 Sk ročne) v predpokladanej sume 730 mil. Sk by mali celkové zdroje pre vysoké školy dosiahnuť v roku 2005 13,130 mld. Sk, čo by predstavovalo nárast oproti roku 2004 o takmer 24%. Objem finančných prostriedkov pre vysoké školstvo mal v nasledujúcich rokoch po zrealizovaní reformy naďalej narastať na 14,640 mld. Sk v roku 2006 až 15,680 mld. Sk v roku 2007.

Oponenti systému financovania vysokého školstva považujú aj zvýšené dotácie za nedostatočné. Poukazujú na Programové vyhlásenie vlády, v ktorom sa uvádza, že vláda bude zvyšovať dotácie do vysokého školstva zo štátneho rozpočtu s cieľom postupne dosiahnuť úroveň zodpovedajúcu krajinám OECD. Minister financií chce podľa jeho vlastných slov presadzovať zvýšenie objemu verejných zdrojov smerujúcich do vysokých škôl. Navýšenie peňazí však podmienil zreformovaním systému, teda za podmienky, že parlament schváli zákon o študentských pôžičkách, vrátane zmien, ktoré v ňom navrhla vláda.

Kritiku študentov vyvolal aj v poradí druhý vládny návrh zákona o študentských pôžičkách. Oficiálni zástupcovia študentov (ŠRVŠ) vyzvali vo februári celú akademickú obec, aby odmietla navrhovaný zákon. Napriek tomu, že podoba neschváleného návrhu zákona bola podľa študentskej rady prijateľnejšia vďaka zapracovaným pripomienkam, výhrady mala voči systému sociálnych štipendií. Navrhovala systém upraviť tak, aby poberateľmi štipendií mohlo byť 50 až 60% študentov, prípadne, aby Študentský pôžičkový fond požičiaval peniaze nielen do výšky školného, ale aj na krytie životných nákladov. Obávala sa, že zrušením plošných dotácií na internáty a presunutím peňazí na sociálne štipendia nebudú mať študenti z čoho hradiť zvýšené výdavky na ubytovanie. Zástupcovia študentov požadovali tiež zvýšenie kvality vysokoškolského štúdia, ktorú podľa nich návrh zákona riešil len okrajovo. Ako problém vnímali aj tlak na kvalitu zo strany študentov. Ten by bol bez posilnenia ich právomocí neefektívny. Tvrdili ďalej, že je málo pravdepodobné, aby sa študent postavil proti pedagógovi či vedeniu fakulty, a plánovaný stav, že (ne)záujem o prednášky a predmety určí ich kvalitu, označili niektorí za utopický. Ani záujem o danú vysokú školu nemusí byť podľa nich ukazovateľom kvality. Oponenti prezentovali názor, že školy s permanentne vysokým záujmom o štúdium (napr. právnické fakulty) nemajú dôvod pracovať na zlepšeníach. Spolu so Slovenskou rektorskou konferenciou sa ŠRVŠ zhodla aj na odmietnutí návrhu ministra financií zrovnoprávniť financovanie verejných a súkromných VŠ a taktiež v požiadavke navýšovať rozpočet pre vysoké školstvo každoročne o 0,1% HDP, čím by sa Slovensko postupne približovalo k úrovni krajín OECD.

Za účelom razantnejšie obhajovať študentské požiadavky vznikol Štrajkový výbor študentov (ŠVŠ). Pod dokumentom "Charta študentov" vydal 8 požiadaviek adresovaných vláde SR, naplnenie ktorých by podľa študentov zvýšilo kvalitu slovenských VŠ: zachovanie bezplatného štúdia na VŠ; bezodkladné vyčlenenie 1 mld. Sk pre VŠ zo štátneho rozpočtu; postupné zvyšovanie objemu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na vysoké školstvo tak, aby sa v roku 2006 dosiahla úroveň 1,33% HDP; zavedenie systému prerozdelenia financií, ktorý reflektuje viac kvalitu školy než počet študentov; zvýšenie objemu prostriedkov do sociálneho systému a plošné vyplácanie príspevkov na bývanie so zohľadnením prospechového a vzdialenostného kritéria; zachovanie

súčasnej podoby ŠPF; zriadenie nezávislej ratingovej agentúry, ktorá bude hodnotiť úroveň študijných programov jednotlivých VŠ a fakúlt; a ako 8. bod - sfunkčnenie spätnej väzby a hodnotenia kvality výuky študentmi. S cieľom presadenia týchto požiadaviek zorganizoval štrajkový výbor 5. mája protestný pochod, podporu ktorému vyjadrili aj Mladí sociálni demokrati.

Naproti tomu, Kresťansko-demokratická mládež Slovenska, Občiansko-demokratická mládež Slovenska a Nová generácia, ktoré podporujú zavedenie školného, považovali demonštráciu za neadekvátnu. Medzi ich návrhy patrí: zavedenie pôžičky do výšky nákladov na školné a ubytovanie, či bezplatné doktorandské štúdium. "Bezplatné" štúdium považujú za amorálne voči ostatným daňovým poplatníkom, ktorí musia prispievať na vzdelanie študentom VŠ, ktorí po ukončení štúdia budú poberať platy nad priemernou mzdou v hospodárstve SR, poprípade môžu ísť svoje za "štátne" peniaze nadobudnuté vzdelanie speňažiť za hranice Slovenska.

Rektori slovenských vysokých škôl sa nezhodujú v názore, či hlasovanie poslancov proti návrhu zákona o študentských pôžičkách v parlamente bolo v prospech vysokoškolského systému. Závažné chyby obsahoval podľa nich predovšetkým návrh ministra financií na zrovnoprávnenie financovania súkromných a vysokých škôl, ktorý ani minister školstva nepovažoval za "príliš šťastný". Súkromné vysoké školy nemajú totižto podľa rektorov rovnocenné podmienky z hľadiska ich zakladania či regulácie školného, a preto sú zvýhodnené. Návrh zákona však obsahoval podľa nich i mnohé pozitívne a motivačné prvky, vrátane zrušenia platových stupňov a zvýšenia sociálneho štipendia. SRK návrh zákona schválila s pripomienkami, z ktorých niektoré zapracované neboli. Nasledujúcich 6 mesiacov je podľa rektorov VŠ potrebné využiť na ďalšiu diskusiu.

Vláda SR uvažovala o zavedení viaczdrojového financovania vysokého školstva už v roku 2000 v schválenej koncepcii ďalšieho rozvoja vysokého školstva (pozri [HESO 3/2000](#)). Konkrétny návrh novely zákona o vysokých školách, v ktorom sa ponúkalo zavedenie poplatkov v 3 alternatívach, predložilo MŠ SR začiatkom roka 2001 (pozri [HESO 1/2001](#)). Ďalšia snaha zaviesť spoplatnenie štúdia prišla v októbri 2001, keď vtedajšia vláda schválila školné pre externé formy štúdia na VŠ, čím sa pokúsila legalizovať už aj tak fungujúce vyberanie poplatkov školami prostredníctvom rôznych firiem alebo nadácií (pozri [HESO 4/2001](#)). Vo februári 2002 nakoniec poslanci parlamentu zamietli redefinovaným zákonom o vysokých školách návrh na spoplatnenie externého štúdia, no zároveň schválili platenie školného v prípade, ak študenti bez závažných dôvodov prekročia stanovenú dĺžku štúdia (pozri [HESO 1/2002](#)). Prvým z pokusov spoplatnenia štúdia za súčasnej vlády bola novela zákona o vysokých školách z augusta 2003, ktorou sa mali zaviesť poplatky vo výške 10 až 20% priemerných nákladov na študenta, no ktorý vládny kabinet nakoniec odmietol. V novembri 2003 predložili MŠ SR a MF SR návrh nového zákona o študentských pôžičkách. Výška školného sa mala pohybovať v rovnakej výške ako v predchádzajúcom prípade, sociálne štipendia by podľa odhadov ministra školstva poberalo 30% študentov a študentské pôžičky sa mali poskytovať až do výšky 40 000 Sk. Tento pokus skončil na rokovaní NR SR v marci 2004, keď materiál z prvého čítania stiahol MF SR.

Vládou schválený návrh zákona o študentských pôžičkách nepostúpili poslanci NR SR na svojom rokovaní 17. júna 2004 do druhého čítania, keď na jeho schválenie v prvom čítaní chýbali 2 poslanecké hlasy. Autori reformy vysokého školstva tak budú môcť návrh predložiť znova až o 6 mesiacov. Ministerstvo školstva chce tento čas využiť na rokovania o úpravách, ktoré by zákon spriechodnili.

9. Uvoľnenie pravidiel pri investovaní dôchodkových správcovských spoločností v kapitalizačnom pilieri dôchodkového zabezpečenia (zníženie povinného limitu na investovanie na domácom kapitálovom trhu z 50% na 30%, zníženie limitov povinnej minimálnej výnosnosti dôchodkových fondov; novela zákona o starobnom dôchodkovom sporení)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1331

Poslanci NR SR novelizovali 30. júna v rámci vládnej novely zákona o sociálnom poistení, ktorá riešila otázku poberania invalidného dôchodku tzv. invalidmi z mladosti, i zákon o starobnom dôchodkovom sporení (43/2004 Z.z.)

Zmeny v zákone o starobnom dôchodkovom sporení sa týkajú hlavne podmienok investovania dôchodkových správcovských spoločností (DSS), ktoré budú spravovať peniaze občanov sporiacich v kapitalizačnom pilieri dôchodkového zabezpečenia. Ostro kritizované ustanovenie, ktoré určovalo povinnosť investovať minimálne 50% objemu hodnoty majetku dôchodkových fondov na domácom kapitálovom trhu (pozri [HESO 4/2003](#)), sa zmení. NR

SR schválila poslanecký pozmeňujúci návrh, ktorý vypracovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, aby sa tento limit znížil na úroveň 30%. Pôvodné ustanovenie o povinnom 50%-nom limite presadil minister hospodárstva. Ako dôvod uviedol potrebu oživenia slovenského kapitálového trhu.

Značná časť odbornej verejnosti vníma obmedzenie investovania DSS ako podporu neefektívnych domácich investícií, keďže slovenské podniky budú umelo emitovať cenné papiere. Veľkosť slovenského kapitálového trhu je totižto podľa odborníkov primárna, aby zvládla tak veľký prílev investícií, nehovoriac o nedostatočne rozvinutom trhu (v roku 2003 dosiahol napríklad objem obchodov s akciami na Burze cenných papierov v Bratislave úroveň 24,4 mld. Sk, zatiaľ čo na Burze cenných papírů v Prahe sa vlni obchodovalo s objemom 257,4 mld. Kč). DSS sa okrem toho budú musieť vzdať časti výnosných investičných príležitostí v zahraničí. Menšia flexibilita investovania dôchodkových fondov bude mať za následok nižšie výnosy, a teda aj nižšie dôchodky. S obmedzením investovania dôchodkových fondov nesúhlasí ani Európska komisia, ktorá to považuje za diskriminujúce opatrenie porušujúce jednu zo základných slobôd EÚ – slobodný pohyb kapitálu.

Podľa riaditeľky bratislavskej burzy cenných papierov môže slovenský kapitálový trh oživiť práve dôchodková reforma s mnohomiardovými zdrojmi, ktoré si do dôchodkových fondov budú ukladať pracujúci občania. Dobré investičné možnosti by sa mohli podľa nej na burze vytvoriť v tom prípade, ak vláda presunie časť vlastníckych podielov v strategických podnikoch na kapitálový trh. Porada ekonomických ministrov už vláde odporučila, aby sa cez burzu doprivatizoval 10%-ný balík akcií Západoslovenskej energetiky, podobný postup je možné očakávať aj pri zostávajúcich dvoch rozvodných podnikoch.

Poslanci zmenili aj ustanovenia zákona, ktoré upravujú pravidlá minimálnej výnosnosti jednotlivých dôchodkových fondov. Schválili uvoľnenie pravidiel, keďže o.i. znížili minimálne výnosy, ktoré musia DSS pri svojich fondoch garantovať. Po uplynutí 24 mesiacov (zmena z 18 mesiacov) odo dňa, kedy DSS začala vytvárať dôchodkový fond, nesmie byť priemerný výnos tohto fondu nižší ako 70% (zmena z 80%) priemerného výnosu trhovej konkurencie pri vyváženom dôchodkovom fonde, pri rastovom dôchodkovom fonde musí byť výnos vyšší ako 50% (zmena zo 70%) priemerného výnosu konkurenčných fondov rovnakého druhu na trhu. Pri konzervatívnom dôchodkovom fonde bol ponechaný 90%-ný limit. Ak je priemerný výnos trhovej konkurencie, ako aj priemerný výnos zodpovedajúceho dôchodkového fondu DSS záporné číslo, tak absolútna hodnota priemerného výnosu tohto dôchodkového fondu nesmie prekročiť 111% (zmena zo 110%) absolútnej hodnoty priemerného výnosu trhovej konkurencie pri konzervatívnom dôchodkovom fonde, pri vyváženom dôchodkovom fonde 143% (zmena zo 120%) a pri rastovom dôchodkovom fonde 200% (zmena zo 130%). Pri nesplnení požadovaných limitov musí DSS previesť z vlastného majetku do dôchodkového fondu aktíva v takej hodnote, aby priemerný výnos tohto dôchodkového fondu dosiahol požadované percento priemerného výnosu trhovej konkurencie. Tieto limity nemusia DSS dodržať, ak rozdiel priemerného výnosu dôchodkového fondu a priemerného výnosu trhovej konkurencie tohto fondu nepresahuje v prípade konzervatívneho dôchodkového fondu 1 percentuálny bod, pri vyváženom dôchodkovom fonde 3 percentuálne body (zmena z 2%-uálnych bodov) a v prípade rastového dôchodkového fondu 5 percentuálnych bodov (zmena z 3%-uálnych bodov). Priemerný výnos dôchodkového fondu a jeho trhovej konkurencie sa bude počítat za posledných 24 mesiacov (zmena z 12 mesiacov).

Novela upravila i vstup nezamestnaných a študentov do kapitalizačného piliera dôchodkového zabezpečenia. Podľa pôvodného znenia zákona by si tieto osoby museli začať sporiť na dôchodok rovnako ako pracujúci ľudia v období od januára 2005 do júna 2006. Podľa schváleného novelizovaného znenia si budú môcť začať sporiť na dôchodok aj po júni 2006, a to do 30 dní od vstupu do zamestnania.

Novela zákona o starobnom dôchodkovom sporení nadobudne účinnosť 1. augusta 2004.

10. Zákon o náhradnom výživnom (znovuzriadenie inštitútu štátom plateného náhradného výživného)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1339

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/31DC8F1A887F6786C1256E91004450C9?OpenDocument>

NR SR sa stotožnila s poslaneckým návrhom, ktorý zavádza znovu do nášho právneho systému inštitút štátom plateného náhradného výživného za rodiča, ktorý si vyživovaciu povinnosť na dieťa/deti neplní, a schválila 30. júna zákon o náhradnom výživnom. V ostatnom období je to tretí pokus o zavedenie tohto inštitútu (pozri HESO [2/2001](#) a [2/2002](#)). Na sklonku minulého volebného obdobia v apríli 2002 schválil parlament poslanecký návrh zákona o náhradnom výživnom a Fonde náhradného výživného (tzv. alimentálny fond) (pozri HESO [2/2002](#)), ktorého účinnosť však trvala 1 mesiac, nakoľko ho nová (súčasná) vládna koalícia zrušila (pozri HESO [4/2002](#)).

Podľa predkladateľa zákona musí byť najlepší záujem dieťaťa rozhodujúcim kritériom rozhodovacej činnosti orgánov štátu, a preto je nevyhnutné vytvoriť také legislatívne podmienky, aby štátne orgány mali možnosť účinne

pomáhať tejto skupine obyvateľstva. "Pomoc deťom v situáciách, keď v dôsledku neplnenia najzákladnejšej povinnosti zo strany ich rodičov, vyživovacej povinnosti, a keď je ohrozený ich zdravý vývin, musí byť a aj je prioritou každej vyspelej spoločnosti", konštatuje sa v dôvodovej správe.

Zákon reagoval podľa jeho predkladateľa na prijatý zákon č. 599/2003 o pomoci v hmotnej núdzi, ktorý rieši nepriaznivú sociálnu situáciu dotknutých rodín pod úrovňou súm životného minima, ak je hmotná núdza spoločne posudzovaných osôb dôsledkom neplnenia si vyživovacej povinnosti voči dieťaťu zo strany povinnej osoby určenej právoplatným rozhodnutím súdu, avšak nerieši situáciu matiek, ktoré poberajú dôchodok, mzdu alebo iný príjem v takej výške, že sa podľa platných právnych predpisov nenachádzajú v stave hmotnej núdze.

Podľa zákona bude teda možné poskytovaním náhradného výživného zabezpečiť výživu:

- nezaopatreným deťom,
- keď povinná osoba v 3 po sebe nasledujúcich mesiacoch v celom rozsahu neuhradí výživné v prospech oprávneného,
- keď povinná osoba nezaplatí výživné vo výške určenej právoplatným rozhodnutím súdu alebo súdom schválenou rodičovskou dohodou,
- oprávneným osobám v sume určenej právoplatným rozhodnutím súdu, najviac však vo výške 1,2 násobku sumy životného minima pre nezaopatrené dieťa (momentálne 2 496 Sk),
- ak príjem žiadateľa a s ním spoločne posudzovaných osôb nie je vyšší ako 2,2-násobok (v návrhu 2,5) sumy životného minima žiadateľa a s ním spoločne posudzovaných osôb a nepoberá dávku v hmotnej núdzi alebo príspevok k dávke v hmotnej núdzi (v prípade, že matka žije v domácnosti s dieťaťom sama – príjem nižší ako 14 652 Sk).

Ďalšou podmienkou na vyplatenie náhradného výživného je riadne plnenie si povinnej školskej dochádzky dieťaťa a poskytovanie riadnej starostlivosti o dieťa osobou, ktorá poberá náhradné výživné.

Konať a rozhodovať o poskytovaní náhradného výživného budú oprávnené príslušné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny. Rozhodovanie o odvolaniach proti rozhodnutiam v prvom stupni sa zveruje Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny. Poskytnutím náhradného výživného prejde nárok oprávnenej osoby na výživné na štát. Štát bude mať možnosť prostredníctvom príslušných orgánov vymáhať náhradu za poskytnuté výživné od alimenty neplatiacich rodičov prostredníctvom rozhodnutí vydaných v správnom konaní. Tieto rozhodnutia budú mať priamu vykonateľnosť a budú súčasne exekučným titulom pre vymáhanie tejto pohľadávky. Úrady, práce sociálnych vecí a rodiny nebudú vymáhať pohľadávku, ktorá prešla na štát, podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, nakoľko by došlo k nadmernému zaťaženiu súdov a zvýšeniu administratívnej náročnosti konania. Súčasťou pohľadávky štátu voči povinnej osobe bude aj penále vo výške 25% (v návrhu - 50%) sumy poskytnutého náhradného výživného za príslušný mesiac. Úrad môže zo sociálnych dôvodov odpustiť platbu penále do času, kedy dôjde k úprave sociálnych pomerov povinnej osoby. Penále vymerané povinnej osobe má podľa predkladateľa nahradiť aspoň z časti náklady štátu pri poskytovaní náhradného výživného a malo by mať silný výchovný a preventívny účinok. Príslušné orgány budú mať povinnosť podať trestné oznámenie na rodiča neplatiaceho alimenty pre zanedbanie povinnej výživy.

Schválený zákon zabezpečí podľa predkladateľa rýchly a dostatočný spôsob poskytnutia náhradného výživného žiadateľom, ktorým povinné osoby výživné neplatia. Zníži sa podľa neho stres oprávnených s vymáhaním výživného od neplatiaceho rodiča, odstráni sa príčina ich vzájomných konfliktov a v konečnom dôsledku sa odbúra časové zaťaženie vychovávajúcich rodičov, pričom pohľadávky na výživnom si skôr vymôže štát ako občan. Náhradné výživné je podľa neho jedným zo štandardných inštitútov vo vyspelej Európe, napríklad v Dánsku, Fínsku, Nemecku, Nórsku, Rakúsku a vo Švédsku, v ktorých funguje tento inštitút viac ako 20 rokov a výsledky sú pozitívne.

Národná asociácia sudkýň sa snaží v pripravovanom zákone o rodine presadiť po vzore západoeurópskych krajín model, kde by bolo legislatívne určené minimálne výživné. Súdny totižto často povinnosť platiť výživné neurčia, ak je povinná osoba nezamestnaná. Často je podľa sudkýň náročné zistiť, či rodič skutočne disponuje príjmami na zaplatenie alimentov. Za rodiča v hmotnej núdzi by podľa návrhu platil minimálne výživné štát, ktorý by si ho od neho v prípade zamestnania sa vymáhal bez penále.

Minister práce, sociálnych vecí a rodiny považuje schválený poslanecký zákon o náhradnom výživnom za nesystémový. Právna úprava nepočíta s aktivitou žiadateľov a automaticky presúva zodpovednosť na štát. Nemožno podľa neho považovať za správne, aby štát, ktorý prevezme na seba povinnosť poskytovať náhradné výživné, dôsledne nevyžadoval preukázanie, že použitie všetkých právnych prostriedkov bolo neúspešné a zároveň nežiadal od žiadateľa plnenie povinností smerujúcich na uplatnenie svojich práv. Opatrenie má podľa kritikov za cieľ suplovať nefunkčnosť právneho systému v procese vymáhania alimentov. Je to však len liečenie následkov, a nie príčin. Štát by podľa nich nemal takýmto paternalistickým spôsobom zasahovať do súkromných

občianskych vzťahov a preberať na seba zodpovednosť, ktorá patrí rodičom. Štát by sa mal sústrediť na zlepšenie vymáhateľnosti už existujúceho právneho rámca, podľa ktorého je neplatenie alimentov trestné a dá sa riešiť formou výkonu rozhodnutia realizovaného súdom alebo exekúciou na základe poverenia súdu. Finančný problém sociálne odkázaných rodín a výživu detí je možné riešiť napríklad pomocou zákonov o sociálnej pomoci alebo o pomoci v hmotnej núdzi. Náhradné výživné predstavuje podľa oponentov v podstate mäkké rozpočtové obmedzenie pre rodičov neplatiacich alimenty. Zníži sa tým podľa nich zodpovednosť platcov výživného, čo zvyšuje tzv. morálny hazard. Nie sú vylúčené ani zneužívania inštitútu náhradného výživného. Malým pozitívom tohto zákona je podľa jeho kritikov, že na rozdiel od návrhov v minulosti obmedzil limitom výšku vyplateného náhradného výživného a upustil od jeho plošného vyplácania bez skúmania finančnej situácie dotknutej rodiny.

Predkladateľ odhaduje dopad zákona o náhradnom výživnom na štátny rozpočet 2005 vo výške 21,06 mil. Sk. Predpokladá sa, že navrhovanú právnu úpravu využije počas roka 2005 približne 1500 žiadateľov, čo pri priemernej výške výživného 1 300 Sk predstavuje sumu poskytnutého náhradného výživného 23,4 mil. Sk. Vymáhanie náhrady za poskytnuté náhradné výživné a penále sa odhaduje v prvom roku z časových dôvodov na 10-15% zo sumy poskytnutého náhradného výživného, teda na sumu minimálne 2,34 mil. Sk. Pre roky 2006 a nasledujúce predkladateľ predpokladá, že dôjde k ustáleniu vymožiteľnosti pohľadávok na viac ako 20%. Vzhľadom aj na zvyšovanie priemernej výšky poskytovaného výživného počas nasledujúcich rokov sa predpokladá, že dopady na štátny rozpočet budú v nasledujúcich rokoch približne rovnaké. Predkladateľ vychádzal z odhadu priemerného počtu 40 žiadateľov na jeden úrad práce, sociálnych vecí a rodiny a predpokladá, že tento počet bude možné vybaviť prostredníctvom využitia doterajších zamestnancov a personálnych rezerv na úradoch. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVR) SR však prezentovalo názor, že dopady na verejné financie budú podstatne vyššie.

Zákon o náhradnom výživnom má nadobudnúť účinnosť 1. januára 2005. MPSVR SR v súčasnosti pripravuje návrh právnej úpravy, ktorej predmetom bude aj riešenie vzťahov medzi rodičmi a deťmi v prípade neplnenia si vyživovacej povinnosti.

11. Zákon o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia (zvýšenie odškodného a jeho automatická valorizácia, zavedenie maximálnej náhrady vo výške 3,1 mil. Sk, obmedzenie navýšenia odškodného na maximálne 50% nad zákonný limit zo strany súdu)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1312

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/C0B6DF60C0AFDFB7C1256E5300335661?OpenDocument>

NR SR schválila 30. júna zákon o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia z dielne Ministerstva zdravotníctva SR. Novou právnou normou sa menia o.i. predovšetkým zásady výpočtu nárokov na odškodnenie za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, podmienky priznania a poskytovania náhrady a vydávanie lekárskeho posudku.

V zmysle zákona bude mať jeden bod, od ktorého sa odvíja výška odškodného a je stanovený v posudku lekára, hodnotu 2% priemernej mesačnej mzdy na Slovensku, čo pri priemernej mzde v SR za rok 2003 (14 365 Sk) predstavuje sumu takmer 290 Sk. Druhú alternatívu, ktorá počítala s určovaním výšky bolestného na úrovni 200 Sk za každý bod stanovený lekárom, vládny kabinet odmietol. Úpravou sa tak umožnila valorizácia hodnoty bodu každoročne na základe výšky priemernej mesačnej mzdy.

Pri určení výšky náhrady za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia sa vychádza z celkového počtu bodov určených posudkovým lekárom. Pri výpočte náhrady sa zoberie do úvahy pracovné postavenie, vek a schopnosť vykonávať prácu, pri sadzbách bodového hodnotenia uvedených v prílohe zákona. Najvyšší možný počet bodov, ktorý je možné stanoviť v prípade najťažších poranení a následkov, dosahuje 11520 bodov. Maximálna suma náhrady za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia sa môže vyšplhať na úroveň 3,1 mil. Sk. Pri osobitných a obzvlášť závažných prípadoch zákon umožňuje súdu navýšenie tejto sumy o najviac 50%, čo by pri hodnote bodu 270 Sk znamenalo náhradu približne 4,65 mil. Sk. Jeden z pozmeňujúcich návrhov, ktorý vzišiel z rokovania v parlamente, ale nebol schválený, stanovoval odškodného vo výške 10 mil. Sk pre obzvlášť závažné prípady, predovšetkým ochrnutie mladých ľudí zavinením cudzej osoby.

Výplata náhrad za choroby z povolania a pracovné úrazy spadá pod Sociálnu poisťovňu, náhrady za následky po dopravných nehodách budú vyplácať komerčné poisťovne. Zavádza sa inštitút jednoduchého a rýchleho vyrovnania, ktorého cieľom je predchádzať zbytočným súdnym sporom. V štátoch Európskej únie má tento postup svoju tradíciu a podarí sa ním vysporiadať až 90% prípadov.

V súčasnosti platný zákon stanovuje do začiatku augusta 2004, kedy nadobudne účinnosť nová právna norma, za jeden bod výšku odškodného na 60 Sk. Najvyššie odškodné síce súčasný zákon určuje vo výške 240-tis. Sk, súd však mohol túto sumu zvýšiť bez obmedzenia. Podľa predkladateľov nového zákona sa priznané náhrady mnohokrát neodvíjali od stupňa poškodenia, povolania, veku ani postavenia osoby v spoločnosti, rôznili sa najmä podľa typu súdu. Autori ďalej uviedli, že doteraz súdom priznávané sumy odškodného dosahovali rádovo milióny, až desiatky miliónov korún. V porovnaní s okolitými krajinami (*pozn. podľa prepočtov dôvodovej správy pri aktuálnom kurze, pravdepodobne bez zohľadnenia parity kúpnej sily*): na Slovensku dosahovali náhrady za nemateriálnu ujmu od 5000 Sk do 30 mil. Sk, v Českej republike od 5 000 Sk do 2 mil. Sk, v Maďarsku maximálne 200-tis. Sk a napríklad v Rakúsku od 15-tis. Sk do 5,2 mil. Sk. Minister financií uviedol, že zákon predstavuje aj reakciu na neprimerane vysoké odškodnenia pohybujúce sa vo výške desiatok miliónov korún. Jedným z uvedených príkladov bol prípad z roku 2003, keď manželka žalovala manžela o 29 mil. Sk ako náhradu za bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia.

Proti neúmerne vysokým náhradám sa postavili práve subjekty, ktoré ich vyplácali - komerčné poisťovne a Sociálna poisťovňa. Vyplývajúc z povinného zmluvného poistenia motorových vozidiel sú komerčné poisťovne povinné hradiť odškodné. Aj keď podľa nových pravidiel sa poisťovne môžu dostať do pozície vedľajšieho účastníka konania s nárokom na vlastného nezávislého experta a opätovné vyšetrenie žalujúceho, odškodnenia dosahujú miliónové sumy rozhodnutím súdov. V konečnom dôsledku sa vysoké sumy odškodného odrážajú na bilancii rezerv (resp. deficitov) povinného zmluvného poistenia. Slovenská kancelária poisťovateľov (SKP) odhadla deficit rezerv na krytie žalovaných súm v súčasnosti na 3 až 4 mld. Sk. Podľa predstaviteľov poisťovní sa tento deficit ďalej premieťa do vyšších cien povinného zmluvného poistenia. SKP podporovala zvýšenie hodnoty bodu, no zároveň presadzovala zamedzenie neúmerného navyšovania odškodného súdmi.

Schválený zákon je teda aj reakciou na nejednotné rozhodnutia súdov založené na voľnom, ničím neobmedzenom rozhodovaní. Schválený zákon zaznamenal vo všeobecnosti skôr pozitívne ohlasy. Aj niektorí opoziční poslanci považovali valorizačný mechanizmus výšky odškodného za spravodlivý. Výsledná suma však podľa nich nemusí byť pre niektorých poškodených postačujúca.

Zákon o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia nadobudne účinnosť 1. augusta 2004.

12. Zákon o mediácii (formalizovanie výkonu mediácie)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1221

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/950619C1FDE1FCC4C1256E21004CEA18?OpenDocument>

NR SR schválila 25. júna zákon o mediácii, ktorý predkladal minister spravodlivosti ako iniciatívny návrh. Zákon o mediácii formalizuje mimosúdne vyrovňovanie občiansko-právnych, rodinných, obchodných a pracovno-právnych sporov. Mimosúdne vyrovnanie medzi účastníkmi trestného konania bolo riešené zákonom o mediačných a probačných úradníkoch (*pozri HESO 4/2003*).

Mediácia je charakterizovaná ako forma mimosúdneho riešenia sporov, kde rozhodnutia nevykonávajú tretie strany - mediátori - na rozdiel od klasického súdneho alebo rozhodcovského konania. Mediácia je alternatívnym spôsobom riešenia sporov, ktorý má zabrániť vyústeniu sporu do súdneho či rozhodcovského konania. Mediátor(i), ktorého si sporové strany vybrali (môžu ho aj kedykoľvek odvolať), svojou činnosťou "iba" pomáha stranám, aby samy vyriešili svoj spor nekonfrontačne na báze vzájomného konsenzu alebo kompromisu. Mediácia je dobrovoľná a sporové strany vyvíjajú samy aktivitu smerujúcu k vyriešeniu problému. Takýto prístup zvyšuje pravdepodobnosť toho, že po urovaní sporu budú strany schopné pokračovať vo svojich obchodných alebo iných vzťahoch.

Mediáciu bude oprávnený vykonávať podľa tohto zákona **mediačný úradník**, ktorý je zapísaný v registri mediátorov. Ten bude viesť Ministerstvo spravodlivosti (MS) SR. Mediátorom sa môže stať každý, kto získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, je bezúhonný a absolvoval odbornú prípravu mediátora (školenia budú organizovať inštitúcie akreditované Ministerstvom školstva SR). Počet mediátorov nebude limitovaný. Keďže postavenie mediátorov, ako aj ich odbornú spôsobilosť upravuje zákon o mediácii, nie je k podnikaniu v oblasti mediácie potrebné živnostenské oprávnenie. Úlohou mediátorov bude vykonávať svoju činnosť nezávisle a nestranne. Mediátor, ako aj osoby zúčastnené a prizvané k mediácii sú povinné zachovávať mlčanlivosť o veciach, o ktorých sa dozvedeli pri mediácii. Minister spravodlivosti zriadi na ministerstve Výbor pre mediáciu, ktorý bude poradným orgánom. Ten bude viesť zoznam mediačných centier, mediátorov a vzdelávacích inštitúcií. Jeho úlohou bude tiež dozerať a overovať vzdelávacie inštitúcie, ako aj hodnotiť a kontrolovať poskytovanie vzdelávacích aktivít. Výbor bude aj predkladať ministrom návrh na vydanie povolenia pre takéto ustanovizne.

Pretože mediátor nevynáša žiadne právne záväzné rozhodnutie o spore, je nevyhnutné, aby strany zachytili výsledky mediácie do podoby právne záväzných zmlúv. **Dohoda**, ktorá vznikla ako výsledok mediácie, musí mať písomnú formu a je pre obe sporové strany záväzná. Strany si môžu k spisovaniu dohody prizvať napr. svojich právnych zástupcov, aby dohoda mala všetky náležitosti zmluvy podľa Občianskeho zákonníka prípadne iných zákonov. Strany si môžu poistiť vykonateľnosť takejto zmluvy spísaním svojich záväzkov vo forme notárskych zápisníc, alebo schválením dohody vo forme zmiernu pred súdom alebo rozhodcovským orgánom, pri ktorých je možný súdny výkon rozhodnutia. V takýchto prípadoch, ak povinná strana nebude plniť to, k čomu sa zaviazala pri mediácii, môže byť podaný návrh na súdny výkon rozhodnutia podľa Občianskeho súdneho poriadku alebo návrh na exekúciu podľa Exekučného poriadku. Pokiaľ majú strany k mediátorovi dôveru, môžu ho vymenovať ako ad hoc rozhodcu, ktorý vynesie rozhodcovský nálež podľa výsledkov mediácie. Takýto rozhodcovský nálež má už charakter exekučného titulu.

Motivujúcim faktorom na vyriešenie sporu, ktorý sa už nachádza v rôznych štádiách súdneho konania, pomocou mediátora by malo byť vrátenie časti súdneho poplatku. Ak konanie skončia účastníci schválením súdneho zmiernu do začiatku pojednávania, vráti sa im 90% zo zaplateného poplatku. Ak konanie skončia po začatí pojednávania, vráti sa im 50% zo zaplateného poplatku, a ak účastníci vyriešia časť sporu súdnym zmiernom v zmiernovacom konaní, vráti sa im 30% zo zaplateného súdneho poplatku za ďalšie konanie súdu v predmetnej veci. Zákon umožňuje sudcom, aby vo vhodných prípadoch odporučili stranám pokúsiť sa o vyriešenie konfliktu dohodou prostredníctvom mediácie.

V súčasnosti umožňuje Občiansky súdny poriadok (OSP) stranám sporu ešte pred začatím súdneho konania iniciovať zmiernovacie konanie, ktoré je postavené na úplnej dobrovoľnosti. Zmiernovacie konania podľa OSP sa však v praxi využívajú veľmi zriedkavo, a ak strany sporu na zmier pristúpia, stane sa to väčšinou až v rámci súdneho konania. Doteraz bola činnosť mediátora na Slovensku legislatívne neregulovanou oblasťou a riadila sa zásadou "čo nie je zakázané, je povolené". Strany sporu si mohli slobodne zvoliť mediátora, pričom plne zodpovedali za svoju voľbu a posúdenie jeho odborných a osobnostných kvalít.

Zavedenie mediácie do právneho poriadku SR je podľa predkladateľov zákona potrebné o.i. z dôvodu rastúceho objemu súdnych žalôb a predlžovania súdneho konania (pribúdajúce cezhraničné spory sa obyčajne spájajú s ešte dlhším konaním a vyššími nákladmi ako domáce spory). Prístup k spravodlivosti sťažuje aj kvantita a zložitosť legislatívy. Zákon o mediácii vytvára podľa ministra spravodlivosti lepšie predpoklady pre mimosúdne vyrovnanie sporov, ktoré je štandardom vo vyspelých krajinách. Dúfa, že mediácia odľahčí súdy a zrýchli súdne konanie. Nepredvídateľnosť niektorých rozhodnutí súdov, ako aj rozhodcov a ich kvality sú tiež faktory hovoriace v prospech mediácie. Mediácia je navyše časovo a finančne menej náročná ako súdne či rozhodcovské konanie. Náklady sa dajú pomerne ľahko predvídať, vyčíslieť, pretože strany nemajú možnosť preťahovať mediačné konanie, podávať procesné námietky či opravné prostriedky, ktoré často súdne konania predražujú a predlžujú.

Kritici vyčítajú predkladateľom zákona zbytočnú štátnu reguláciu výkonu mediácie a neprimeranú administratívnu náročnosť, ktorá tento inštitút zbytočne obmedzuje. Situácia po prijatí zákona o mediácii sa zmení tak, že si strany budú môcť zvoliť len osobu zapísanú v zozname mediátorov vedenom MS SR. K zápisu do zoznamu sa bude vyžadovať vysokoškolské vzdelanie, bezúhonnosť a osvedčenie o úspešnom absolvovaní kurzu. Pred mediáciou budú musieť strany sporu podpísať zmluvu o riešení sporu mediáciou, resp. vyhlásenie o vymenovaní mediátora. Ukončenie mediácie budú strany povinné písomne oznámiť mediátorovi a akúkoľvek ďalšiu dohodu spisovať v písomnej forme, inak bude neplatná. Ohľadne vykonateľnosti výsledkov mediácie však bude platiť existujúci stav. Takáto reštriktívna úprava sťažuje podľa kritických hlasov výkon mediácie pre mnohé slobodné povolania (daňoví poradcovia, advokáti či architekti), ako aj prístup skúsených zahraničných mediátorov na Slovensko, pretože tí budú musieť tiež buď absolvovať školenie alebo predložiť na posúdenie zahraničné osvedčenie o odbornej skúške, aby mohli byť zapísaní do zoznamu mediátorov, a tak vykonávať mediáciu.

Kým na Slovensku sa mediácia ako spôsob riešenia obchodných sporov takmer nevyskytuje, v zahraničí okolo dvoch tretín sporov predložených na mediáciu končí dosiahnutím kompromisu strán. Mediácia sa uplatňuje najmä pri interpretácii sporných ustanovení zmlúv (predovšetkým v prípade dlhodobých zmlúv) a pri riešení sporov podnikateľov, ktorým by súdne konanie mohlo poškodiť renomé. Mediácia nie je podrobne regulovaná európskym právom. Členské štáty EÚ ju vnútorne regulujú len v časti umožnenia vykonateľnosti kompromisnej dohody potvrdenej mediátorom. Na Slovensku je to presne naopak. Vo väčšine členských štátov upravujú mimosúdne riešenie sporov, ktoré súd zveruje tretej strane, všeobecné právne predpisy alebo návrhy právnych predpisov. Tieto úpravy sa pohybujú od možnosti použiť mimosúdne riešenie sporu (napríklad v Belgicku a vo Francúzsku) cez nabádanie na jeho použitie (v Španielsku, Taliansku, Švédsku a v Anglicku a Walese) až po zákonom stanovenú alebo sudcom uloženú povinnosť použiť najprv mimosúdne riešenie sporu (napríklad v Nemecku, Belgicku a Grécku).

Zákon o mediácii nebude mať priamy dopad na štátny rozpočet. Vplyv na zamestnanosť nie je možné vyčíslieť, nakoľko zákon nevyžaduje, aby funkciu mediátora vykonávala osoba v zamestnaneckom pomere, a preto nie je možné odhadnúť, koľko ľudí bude mať záujem pôsobiť ako mediátor. Pri vypracúvaní návrhu zákona boli účastní experti z Veľkej Británie v rámci bilaterálnej spolupráce pri projekte "Posilnenie prístupu k spravodlivosti".

Zákon o mediácii nadobudne účinnosť 1. septembra 2004.

13. Optimalizácia súdnej sústavy SR (nová 3-stupňová sústava, zrušenie 10 okresných súdov, ponechanie 8 krajských súdov, presun agendy na prvostupňové súdy, vznik špecializovaných súdov; zákon o sídlach a obvodoch súdov SR)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1212

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/74FCB5BBB06EE1AFC1256E1B0034C3EF?OpenDocument>

Poslanci NR SR schválili 27. mája *zákon o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky (371/2004 Z.z.)*, účelom ktorého je prehľadne v jednom právnom predpise určiť sídla a obvody súdov v SR a ustanoviť pôsobnosť niektorých súdov so špecializovanou agendou (napr. Špeciálny súd, vojenské súdy, registrové súdy, konkurzné a vyrovnacie súdy, zmenkové a šekové súdy, súdy s agendou priemyselno-právnej ochrany, s agendou ochrany práv z hospodárskej súťaže, burzových obchodov, s azylovou agendou). Zákon predložilo Ministerstvo spravodlivosti (MS) SR.

Cieľom MS SR je vytvorenie reorganizovanej a optimalizovanej 3-stupňovej sústavy všeobecného súdnictva, t.j. súdnej sústavy v rámci ktorej:

- veci patriace do vecnej príslušnosti súdov budú vybavovať všeobecné súdy prvého stupňa (okresné súdy),
- veci, v ktorých je podaný riadny opravný prostriedok, budú vybavovať všeobecné súdy druhého stupňa (krajské súdy),
- veci, v ktorých je podaný mimoriadny opravný prostriedok, a zjednocujúcu rozhodovaciu činnosť bude vybavovať Najvyšší súd SR.

V rámci 3-stupňovej sústavy všeobecného súdnictva budú súčasne na prvom stupni vytvorené prvostupňové všeobecné súdy s osobitnou pôsobnosťou. Tieto súdy budú okrem riešenia vecí, ktoré budú v pôsobnosti všetkých súdov daného stupňa, vybavovať i špecializovanú agendu (konkurzná agenda, zmenkové a šekové súdy, súd s celoslovenskou pôsobnosťou s agendou priemyselnej ochrany, súdy s agendou burzových obchodov a súdy s azylovou agendou).

Vytváranie 3-stupňovej sústavy súdnictva sa najvýznamnejšie dotkne prvostupňových súdov. Na prvostupňové súdy prejde nová agenda. To si podľa MS SR vyžaduje, aby na jednotlivých prvostupňových súdoch bol dostatočný počet sudcov a odborných zamestnancov súdov schopných novú agendu zvládnuť, pričom bude potrebná i špecializácia jednotlivých sudcov, čo je v súčasnosti podmienka kompetentného rozhodovania súdov. To sa dalo podľa ministerstva dosiahnuť buď doplnením existujúcich súdov novými sudcovskými miestami a plošným zvýšením celkového počtu sudcov a odborných zamestnancov súdov, čo však MS SR považovalo za neefektívne, keďže by sa podľa neho iba prehĺbila už dnes existujúca nerovnováha medzi jednotlivými súdmi, pokiaľ ide o zaťaženosť jednotlivých sudcov. Preto sa ministerstvo rozhodlo presadzovať riešenie spočívajúce v zlúčení malých súdov (na niektorých pôsobia iba 3 - 5 sudcovia) a v prerozdelení existujúcich sudcovských miest na zostávajúce súdy tak, aby mohli byť vytvorené prvostupňové súdy personálne schopné zvládnuť novú agendu. Zlúčením súdov tak mali vzniknúť obvodné súdy (NR SR ponechala pomenovanie okresné) s vyšším počtom sudcov, ktorí sa budú môcť špecializovať na jednotlivé druhy súdnych agend v rámci všeobecného súdnictva.

MS SR navrhlo zrušiť 13 z terajších 55 okresných súdov a vytvoriť tak sieť 42 obvodových súdov, ako súdov prvého stupňa. Pri schvaľovacom procese zákona v parlamente však bolo zrušených "len" 10 okresných súdov (Malacky, Pezinok, Piešťany, Skalica (namiesto pôvodne navrhovanej Senice), Bánovce nad Bebravou, Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Šaľa, Námestovo a Revúca). Medzi zrušené súdy mali podľa vládneho návrhu patriť i okresné súdy v Ružomberku, Kežmarku a Svidníku, čo však poslanci NR SR odmietli.

MS SR navrhlo tiež, aby sa zrušili aj tie krajské súdy, ktoré sú v porovnaní s ostatnými krajskými súdmi dlhodobo zaťažované nižším počtom káuz a po presune prvostupňovej agendy z krajských súdov na súdy prvého stupňa (okresné súdy) sa ešte ich agenda zmenší. Prevádzkovanie týchto krajských súdov pri požiadavke nevyhnutnej miery špecializácie sudcov by bolo podľa ministerstva neefektívnym riešením, a preto presadzovalo zrušenie Krajského súdu v Trnave, ktorého pôsobnosť mala prejsť na súd v Nitre, a Krajského súdu v Trenčíne, ktorého agendu mala prevziať Žilina (pôvodne uvažovalo MS SR aj so zrušením Krajského súdu v Prešove). Mala byť

vytvorená sústava 6 vyšších súdov, ako odvolacích súdov, súdov druhého stupňa. Koaliční partneri však s týmto modelom nesúhlasili, a tak zostalo na druhom stupni 8 krajských súdov.

Vo veciach konkurzov a vyrovnania bude na prvom stupni rozhodovať 8 okresných súdov v sídle kraja, čo je odzrkadlením zámeru presunu agendy z druhostupňových súdov na sudy prvého stupňa. Ako odvolacie (druhostupňové) sudy budú pôsobiť Krajské sudy v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach, ktoré v súčasnosti rozhodujú v konkurznej agende ako sudy prvostupňové. Zvýšenie počtu prvostupňových konkurzných súdov by mohlo podľa pozorovateľov napomôcť zrýchleniu konkurzného a vyrovnacieho konania.

V dôvodovej správe sa píše, že optimalizácia súdnej sústavy je súčasťou prebiehajúcej reformy súdnictva, v rámci ktorej sa vytvárajú legislatívne a organizačné podmienky pre efektívny výkon súdnictva. Štruktúra súdnej sústavy je jedným z faktorov, ktorý podmieňuje funkčnosť súdnictva. Efektívnym modelom je taká súdna sústava, ktorá dokáže zabezpečiť plnú funkčnosť súdnictva v reálnych podmienkach - čiže je schopná vytvárať dobré podmienky pre výkon súdnictva v prospech občanov pri udržateľnosti jej financovania zo štátneho rozpočtu.

Podľa ministra spravodlivosti predstavuje schválený zákon o sídlach a obvodoch súdov SR prvý krok k reforme justície. Táto norma podľa neho umožní, aby sudy rozhodovali kvalitne a bez zbytočných prieťahov, umožní väčšiu špecializáciu sudcov, prokurátorov, čím by aj výkon justície mal byť kvalitnejší. Vďaka zákonu by malo byť podľa ministra menej funkcionárov na súdoch a prokuratúrach. Zároveň nevníma ako problém, že po zrušení niektorých súdov budú musieť obyvatelia chodiť na pojednávania ďalej ako doteraz, čo zákonu vyčítali viacerí poslanci. Podľa neho občanom nejde až tak o to, či budú cestovať 15 alebo 30 kilometrov na súd, lebo na pojednávania sa chodí len sporadicky, dôležitejšie však pre nich bude, či súd rozhodne zákonne a včas, bez zbytočných prieťahov. Podľa mnohých pozorovateľov je pozitívom špecializácia sudcov, ako aj nové špecializované sudy, ktoré prevezmú odborne náročnú agendu, ktorá bude s prehlbujúcim sa rozvojom ekonomiky a celej spoločnosti narastať. Pozitívne možno hodnotiť aj fakt, že MS SR sa nevybralo cestou zvyšovania počtu sudcov, ktorých je v súčasnosti približne 1200.

Kritici vyčítali zákonu, že redukcia počtu súdov mohla byť razantnejšia, veď napríklad pred poslednou reorganizáciou súdnictva existovalo na Slovensku "len" 38 okresných súdov (teraz 45). Mnohí poslanci preferovali udržanie súčasného stavu. Niektorí vyjadrili obavu, že pri reorganizácii súdnej sústavy sa neprihliadalo na to, na ktorých súdoch došlo k prieťahom v konaní, ktoré sú chronickým problémom slovenského súdnictva. Prijatý model nebude mať podľa nich významný vplyv na ich odstránenie, pričom to môže dopadnúť tak, že ľudia budú cestovať na sudy ešte ďalej ako v súčasnosti a prieťahy budú ešte výraznejšie. Pre citelné zefektívnenie fungovania súdov a zrýchlenie súdneho konania nestačí podľa pozorovateľov izolovane prijať novelu zákona o sídlach a obvodoch súdov, ale treba zmeniť i procesné predpisy s cieľom zrýchliť občiansko-právne a trestno-právne konanie. Nevyhnutná je najmä rekodifikácia Občianskeho súdneho poriadku a Trestného poriadku, keďže platné procesné kódexy majú už 40 rokov a napriek početným novelizáciám kostra zákonov zostáva rovnaká, pričom nevyhovujú podmienkam trhového mechanizmu. Rekodifikácia týchto procesných kódexov sa pripravuje už niekoľko rokov a mešká. Boli tiež prezentované kritické názory, že nový systém usporiadania súdnej sústavy neprinesie úspory.

Realizácia optimalizácie súdnej sústavy si vyžiada podľa dôvodovej správy k vládnemu návrhu zákona, ktorý však predpokladal zrušenie 13 namiesto 10 okresných súdov, ako aj zrušenie 2 krajských súdov, nevyčíslené bežné výdavky na vyplatenie odstupného (príp. odchodného) pre zamestnancov v štátnej a verejnej službe, ktorí neprejdú zo zrušených súdov na tie zostávajúce, ďalej výdavky na udržiavanie opustených súdnych budov (stráženie, temperovanie) vo výške 7,2 mil. Sk a na presťahovanie zrušených súdov vo výške 2,6 mil. Sk. V rámci kapitálových výdavkov na rok 2004 ráta rezort spravodlivosti s 18 mil. Sk na projektovú prípravu realizácie stavebných prác v dôsledku rozšírenia kapacít súdov, na ktoré prejde agenda po zrušených súdoch. V rozpočte MS SR na rok 2004 je na optimalizáciu súdnej sústavy rozpočtovaný objem 25 mil. Sk. V rokoch 2005 - 2007 by si realizácia stavebných úprav vyžiadala podľa dôvodovej správy sumárne 156 mil. Sk (do tejto sumy sú však zarátané i neschválené prechody krajského súdu v Trnave do Nitry (50 mil. Sk), okresného súdu Svidník do Bardejova (9,5 mil. Sk) a okresného súdu Senica do Skalice (60 mil. Sk)). V priebehu roku 2005 by malo v súvislosti s optimalizáciou súdnej sústavy dôjsť k zníženiu počtu spravovaných budov v civilnej časti rezortu, ktoré budú v súlade so zákonom o správe majetku štátu ponúknuté štátnym rozpočtovým organizáciám alebo štátnym príspevkovým organizáciám. V prípade nezájmu týchto organizácií ponúkne MS SR budovy na predaj. Znížením množstva spravovaných budov rezort predpokladal úsporu prevádzkových nákladov vo výške cca 14,7 mil. Sk ročne. Z hľadiska zamestnanosti by optimalizáciou súdnej sústavy malo prísť k zníženiu stavu zamestnancov na súdoch v SR.

Zákon bol predložený na rokovanie vlády s rozpormi Úradu pre štátnu službu SR a Združenia sudcov Slovenska.

Zákon o sídlach a obvodoch súdov SR nadobudne účinnosť 1. januára 2005, okrem niektorých bodov, ktoré nadobudnú účinnosť 1. júla 2005.

14. Ústavný zákon o konflikte záujmov (oznamovacia povinnosť, vrátane majetkových priznaní, postzamestnanecké obmedzenia, prísnejšie sankcie, uplatnenie zákona aj na samosprávu)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1218

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/BC856630FF23F78EC1256E3F004B3D20?OpenDocument>

NR SR schválila 26. mája dlhoočakávaný *ústavný zákon o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov* (tzv. zákon o konflikte záujmov) (357/2004 Z.z.), ktorý predložila na rokovanie parlamentu skupina poslancov, po tom, ako v januári stiahol takmer totožný vládny návrh z rokovania parlamentu predkladateľ – minister spravodlivosti, ktorý ho dlhé mesiace spoluvytváral v pracovnej skupine, ktorej členmi boli aj poslanci. V ostatných dvoch rokoch išlo o piaty pokus upraviť explicitným zákonom oblasť konfliktu záujmov verejných funkcionárov. Prvý pokus o komplexnejší prístup k právnej úprave konfliktu záujmov v SR predstavoval zákon o niektorých opatreniach súvisiacich s ochranou verejného záujmu z roku 1992, ktorý sa však vzťahoval len na poslancov NR SR. Od novembra 1995 je účinný v súčasnosti platný ústavný zákon o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcií ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov, ktorý predstavoval významný posun vpred oproti predchádzajúcemu stavu, keďže bol prísnejší. Napriek tomu nespĺnil v praxi očakávania a ukázal sa ako neefektívny. Za viac ako 5 rokov jeho účinnosti nebolo vydané ani jedno uznesenie NR SR o rozpore záujmov štátnych funkcionárov, resp. formálne nebolo ani začaté konanie o konflikte záujmov.

Cieľom právnej úpravy konfliktu záujmov je zabránenie alebo aspoň obmedzenie vzniku situácií, kedy môže verejný činiteľ zneužiť svoju funkciu a právomocí rozhodovať o významných otázkach verejného záujmu v majetkový alebo iný prospech pre seba a svojich blízkych. Podľa dôvodovej správy nový zákon oproti doteraz platnej úprave:

- mení a rozširuje osobnú pôsobnosť právnej úpravy,
- spresňuje legislatívne vyjadrenie jednotlivých povinností a obmedzení verejných činiteľov a rozširuje okruh funkcií, zamestnaní a činností, ktorých výkon je nezlučiteľný s paralelným výkonom príslušnej verejnej funkcie,
- ustanovuje pre verejných činiteľov povinnosť oznamovať nielen svoje majetkové pomery, ale aj majetkové pomery manžela/ky a nepnoletých detí,
- zjednodušuje konanie o konflikte záujmov verejných funkcionárov,
- zavádza systém sankcií a verejnej kontroly do právnej úpravy a
- zavádza tiež nové inštitúty, akými sú napr. tzv. postzamestnanecké obmedzenia alebo povinnosť oznamovať osobný záujem verejného činiteľa na prerokúvanej veci.

Ústavný zákon o konflikte záujmov sa vzťahuje na:

- prezidenta Slovenskej republiky,
- poslancov Národnej rady Slovenskej republiky,
- členov vlády Slovenskej republiky
- vedúcich ústredných orgánov štátnej správy, ktorí nie sú členmi vlády SR,
- sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky,
- predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky,
- členov Súdnej rady Slovenskej republiky (na nich sa nevzťahujú všetky ustanovenia zákona, vzhľadom na čestný charakter ich funkcie),
- generálneho prokurátora Slovenskej republiky,
- verejného ochrancu práv (ombudsmana),
- predsedu a podpredsedov Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky,
- štátnych tajomníkov,
- náčelníka Generálneho štábu ozbrojených síl Slovenskej republiky,
- riaditeľa Slovenskej informačnej služby,
- členov Bankovej rady Národnej banky Slovenska,
- starostov obcí,
- poslancov mestských zastupiteľstiev a poslancov zastupiteľstiev mestských častí v Bratislave a v Košiciach,
- predsedov vyšších územných celkov (VÚC),
- poslancov zastupiteľstiev VÚC,
- rektorov verejných vysokých škôl,
- predsedu a podpredsedu Úradu na ochranu osobných údajov,

- členov štatutárneho orgánu verejnoprávnej televízie a verejnoprávneho rozhlasu,
- členov štatutárneho orgánu Sociálnej poisťovne a Všeobecnej zdravotnej poisťovne,
- generálneho riaditeľa Tlačovej agentúry Slovenskej republiky,
- členov Rady pre vysielanie a retransmisiu (vláda neúspešne namietala, že ide o čestnú funkciu, a preto by sa na ňu nemali vzťahovať niektoré ustanovenia zákona podobne ako u členov Súdnej rady SR) a riaditeľa jej kancelárie,
- členov regulačnej rady,
- predsedu Telekomunikačného úradu Slovenskej republiky,
- predsedu Poštového úradu,
- zástupcov štátu v štatutárnych orgánoch obchodných spoločností so 100%-nou majetkovou účasťou štátu,
- riaditeľa štátneho podniku a členov dozornej rady štátneho podniku, ktorých do funkcie ustanovuje štát a
- na členov Rady Slovenskej televízie a členov Rady Slovenského rozhlasu (vláda neúspešne namietala, že ide o čestnú funkciu, a preto by sa na ňu nemali vzťahovať niektoré ustanovenia zákona podobne ako u členov Súdnej rady SR).

Pre ostatné skupiny osôb, napr. pre sudcov alebo prokurátorov bude úprava konfliktu záujmov riešená v osobitných predpisoch v súlade s týmto ústavným zákonom. Osoba sa považuje za verejného funkcionára aj v období 1 roka odo dňa skončenia výkonu verejnej funkcie.

Verejný funkcionár sa musí pri výkone svojej funkcie zdržať všetkého, čo môže byť v rozpore s týmto ústavným zákonom, musí presadzovať a chrániť verejný záujem a nesmie uprednostniť svoj osobný záujem. Taxatívne (oponentí presadzovali demonštratívny výpočet povinností a obmedzení, čo by umožňovalo lepšie, rýchlejšie a praktickejšie využívanie zákona v situáciách, ktoré nie sú jeho ustanoveniami explicitne vymenované) je uvedené, že verejný funkcionár nesmie:

- využívať svoju funkciu, právomoci z nej vyplývajúce a informácie nadobudnuté pri jej výkone alebo v súvislosti s jej výkonom na získavanie výhod vo svoj prospech, v prospech jemu blízkych osôb ani iných fyzických osôb alebo právnických osôb; to neplatí ak ide o činnosť alebo úlohu, ktorá vyplýva verejnému funkcionárovi z výkonu jeho funkcie,
- žiadať dary, prijímať dary, navádzať iného na poskytovanie darov alebo získavať iné výhody v súvislosti s výkonom svojej funkcie; to neplatí, ak ide o dary poskytované obvykle pri výkone verejnej funkcie alebo dary poskytované na základe zákona,
- sprostredkovať pre seba, blízku osobu, pre inú fyzickú osobu alebo právnickú osobu, okrem prípadu, že to pre verejného funkcionára vyplýva z výkonu jeho verejnej funkcie, obchodný styk so: štátom, obcou, VÚC, štátnym podnikom, štátnym fondom, s Fondom národného majetku (FNM) SR alebo inou právnickou osobou zriadenou štátom, rozpočtovou organizáciou alebo príspevkovou organizáciou zriadenou obcou alebo VÚC, s inou právnickou osobou s majetkovou účasťou štátu, FNM SR, obce alebo VÚC,
- nadobúdať majetok od štátu alebo FNM SR inak, ako vo verejnej súťaži alebo vo verejnej dražbe (to sa vzťahuje aj na blízke osoby verejného funkcionára),
- uzatvoriť zmluvu o tichom spoločenstve alebo nadobúdať akcie na doručiteľa inak ako dedením,
- používať svoju osobu, svoje meno a priezvisko, svoju podobizeň, obrazovú snímku, záznam svojho hlasu alebo svoj podpis na reklamu,
- používať symboly spojené s výkonom svojej funkcie na osobný prospech.

Verejný funkcionár nesmie vykonávať funkcie, zamestnania a činnosti, ktoré sú nezlučiteľné s jeho funkciou podľa Ústavy SR a zákonov, a tiež nesmie byť štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu, členom riadiaceho, kontrolného alebo dozorného orgánu právnickej osoby, ktorá bola zriadená na výkon podnikateľskej činnosti, okrem valného zhromaždenia a členskej schôdze. Verejný funkcionár nesmie podnikáť. To sa nevzťahuje na poslancov a starostov v samospráve. Ak sa verejný činiteľ zúčastňuje rokovania o veci, na ktorej by mohol mať osobný záujem (alebo jeho politická strana), je povinný oznámiť to predtým, ako do rokovaní vstúpi.

Verejný funkcionár je povinný do 30 dní odo dňa, keď sa ujal výkonu verejnej funkcie, a počas jej výkonu vždy do 31. marca podať písomné oznámenie za predchádzajúci kalendárny rok, v ktorom uvedie, či spĺňa podmienky nezlučiteľnosti funkcií, informácie o iných zamestnaniach a funkciách v podnikateľských subjektoch, v štátnych a samosprávnych orgánoch. Ďalej v ňom musí deklarováť príjmy dosiahnuté počas roka z výkonu funkcie verejného činiteľa a iných funkcií, zamestnaní a činností, ako aj podať majetkové priznanie, ktoré zahŕňa okrem majetkových pomerov verejného funkcionára aj majetkové pomery jeho manželky/manžela a neploletých detí žijúcich s ním v spoločnej domácnosti. K písomnému oznámeniu musí tiež priložiť potvrdenie o podanom daňovom priznaní k dani z príjmov fyzických osôb, ktoré bude obsahovať najzákladnejšie údaje (identifikačné, základ dane, daňová povinnosť). Účelom tejto **oznamovacej povinnosti** je podľa predkladateľov vytvorenie reálnej možnosti kontrolovať dodržiavanie povinností a obmedzení vyplývajúcich z ústavného zákona o konflikte záujmov. Má sa

umožniť kontrola, či prírastok majetku verejného činiteľa pochádza z legálne nadobudnutých a riadne zdanených príjmov.

Písomné oznámenia sa budú podávať orgánom, ktoré budú mať oprávnenie preskúmavať úplnosť a pravdivosť oznámení. Pre povinné osoby zo samosprávy to budú komisie obecného, mestského (miestneho) zastupiteľstva, príp. zastupiteľstva VÚC, ktoré budú zložené z príslušných poslancov. Ostatní verejní funkcionári budú podávať oznámenia Výboru NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií štátnych funkcionárov, ktorý ich v zmysle zákona o slobodnom prístupe k informáciám zverejní na internetovej stránke NR SR (okrem majetkových pomerov osôb žijúcich s povinnou osobou v domácnosti). Vláda vyjadrila nesúhlas, že verejní funkcionári samosprávy budú vyňať z povinnosti zverejňovať oznámenia na internete.

Ústavný zákon zavádza do oblasti ochrany verejného záujmu a zamedzenia konfliktu záujmov nový inštitút - tzv. **postzamestnanecké obmedzenia**. Väčšine verejných funkcionárov, ktorí v období 2 rokov pred skončením výkonu verejnej funkcie rozhodli o poskytnutí štátnej pomoci, o poskytnutí alebo povolení inej podpory, výhody alebo odpustenia povinností vyplývajúcich zo všeobecne záväzných právnych predpisov fyzickým alebo právnickým osobám, alebo uzatvorili v mene obstarávateľa zmluvu s uchádzačom vo verejnom obstarávaní, alebo vykonávali zriaďovateľskú povinnosť voči právnickým osobám, sa počas 1 roka od skončenia výkonu verejnej funkcie zakazuje:

- zamestnať sa v pracovnom pomere alebo obdobnom pracovno-právnom vzťahu u týchto osôb, ak by bola ich mesačná odmena v tomto zamestnaní vyššia ako 10-násobok minimálnej mzdy, čo je v súčasnosti 60 800 Sk (kritici preto navrhovali znížiť limit na 5-násobok),
- byť členom riadiaceho, kontrolného alebo dozorného orgánu týchto osôb,
- byť spoločníkom, členom alebo akcionárom týchto osôb,
- mať uzatvorenú zmluvu o prokúre, mandátnu zmluvu, komisionársku zmluvu, zmluvu o sprostredkovaní, zmluvu o obchodnom zastúpení, zmluvu o tichom spoločenstve alebo darovaciu zmluvu s týmito osobami,
- mať uzatvorenú zmluvu, ktorej obsahom je oprávnenie konať v mene týchto osôb.

Verejný funkcionár bude povinný do 30 dní po uplynutí 1 roka odo dňa skončenia výkonu verejnej funkcie podať písomné oznámenie, v ktorom uvedie, kde pôsobil v uplynulom roku, a aké funkcie zastával, kde sa stal akcionárom či spoločníkom, a s kým uzatvoril zmluvy napr. o prokúre, o sprostredkovaní, o tichom spoločenstve, o darovaní a pod. Orgán, ktorému je verejný funkcionár povinný podávať písomné oznámenia, môže v jednotlivých prípadoch, ak by postzamestnanecké obmedzenie bolo neprimerané vzhľadom na povahu bývalej činnosti funkcionára, udeliť výnimku, ktorú však musí zdôvodniť.

Konanie o návrhu vo veci konfliktu záujmov bude vykonávať pre funkcionárov samosprávy príslušné zastupiteľstvo, pre rektorov verejných vysokých škôl ich akademický senát a pre ostatných verejných funkcionárov Výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií štátnych funkcionárov, ktorý nebude môcť vylúčiť verejnosť z rokovania. Tieto orgány budú vydávať rozhodnutia vo veci. Súčasťou rozhodnutia bude aj **povinnosť zaplatiť pokutu**, výška ktorej bude závisieť od závažnosti porušenia alebo nesplnenia povinností a obmedzení ústavného zákona o konflikte záujmov. Pokuta môže byť vyrubená vo výške od 1 mesačného platu verejného funkcionára až po jeho 12-násobok a bude príjmom štátneho rozpočtu, rozpočtu príslušnej obce, mesta alebo VÚC, resp. príjmom verejnej výsokej školy. Súčasťou rozhodnutia o rozpore záujmov bude aj povinnosť dotknutého verejného funkcionára **zanechať funkciu, zamestnanie alebo činnosť** v prípade, že bola v rozhodnutí označená ako **nezlučiteľná s výkonom verejnej funkcie**. Ak funkcionár nesplní túto povinnosť, bude sa považovať, že sa vzdal funkcie, podal demisiu, alebo bol z nej odvolaný.

Vláda navrhovala, aby na prijatie rozhodnutia vo Výbore NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií štátnych funkcionárov postačovala nadpolovičná väčšina všetkých jeho členov, rovnako, ako je tomu v prípade obecného zastupiteľstva, zastupiteľstva VÚC alebo akademického senátu. Ustanovením poslancami preferovanej a nakoniec i schválenej 3/5 väčšiny prítomných členov výboru môže dôjsť podľa vlády k znefunkčneniu sankčného mechanizmu, a tým aj celého ústavného zákona. To bol aj jeden z najhlavnejších dôvodov, prečo minister spravodlivosti stiahol vládny návrh z rokovania parlamentu v januári tohto roka.

Najvyššou možnou sankciou podľa tohto zákona je **strata mandátu alebo verejnej funkcie**, a to v taxatívne určených prípadoch (napr. pri opakovanom nerespektovaní zákona, pri nepreukázaní pôvodu majetkových prírastkov). Stratu mandátu poslanca NR SR bude musieť schváliť NR SR najmenej 3/5 väčšinou všetkých poslancov. Vzhľadom na možnosť podať návrh na preskúmanie rozhodnutia (aj rozhodnutia o udelení pokuty) na Ústavný súd (ÚS) SR s odkladným účinkom (do 60 dní by mal ÚS SR rozhodnúť) považoval vládny kabinet za dostačujúcu nadpolovičnú väčšinu (ako je tomu pri zastupiteľstvách v samospráve a pri akademickom senáte) aj na rozhodovanie pléna NR SR. Prílišná náročnosť konania, ako aj vysoké kvóra sú podľa vlády jednou z hlavných príčin nefunkčnosti v súčasnosti platnej úpravy konfliktu záujmov.

Aliancia - Stop konfliktu záujmov (ASKZ), ktorá presadzovala prísnejší ústavný zákon (vid' www.konfliktzaujmov.sk), nesúhlasila, aby sa norma vzťahovala na zástupcov štátu v štatutárnych orgánoch iba tých málo obchodných spoločností, v ktorých má štát 100%-nú majetkovú účasť. Zástupcovia štátu v štatutárnych orgánoch obchodných spoločností s majetkovou účasťou štátu by mali podľa Aliancie presadzovať verejný záujem bez ohľadu na to, aká je majetková účasť štátu v danej obchodnej spoločnosti. Aliancia navrhovala, aby pod pôsobnosť zákona patrili aj členovia prezídia, dozornej rady a výkonného výboru Fondu národného majetku SR. Ďalej presadzovala, aby sa v záujme potenciálnej eliminácie presúvania majetku verejného funkcionára na vzdialenejšiu rodinu (a následne i vyhnutiu sa oznamovacej povinnosti) povinnosť deklarovať majetkové pomery mohla vzťahovať nielen na verejného funkcionára, jeho manželku/manžela a na nepnoleté deti, ktoré s ním žijú v domácnosti (t.j. trvalo žijú a spoločne s ním uhrádzajú náklady na svoje potreby), ale aj na tzv. blízke osoby (širšia definícia), ktoré s verejným funkcionárom žijú v spoločnej domácnosti. ASKZ kritizovala "zadné dvierka" ustanovenia, ktorým sa vylúčilo zverejnenie (na internete) údajov o druhých stranách, ku ktorým má verejný funkcionár práva alebo záväzky. Tieto informácie sú podľa nej veľmi dôležité pre verejnosť, aby dokázala dešifrovať niektoré súkromné záujmy v konaní verejného funkcionára. Schválený text však umožní odvolávanie sa na neznámych veriteľov a pod., čím sa sťažuje verejná kontrola. ASKZ chcela tiež presadiť (neúspešne), aby už v roku 2004 museli verejní činitelia podávať písomné oznámenia, a to k 15. júlu. Kritiku vniesla aj nad neskorou účinnosťou zákona, ktorá zbytočne odsúva povinnosti a obmedzenia z neho vyplývajúce.

Mnoho pozorovateľov sa zhoduje, že prijatá norma je v porovnaní s minulým a terajším stavom kvalitatívnym krokom vpred. Minister spravodlivosti prezentoval názor, že prijatím kvalifikovanej 3/5 väčšiny (namiesto nadpolovičnej) potrebnej na schválenie rozhodnutia (strata mandátu, funkcie, pokuta) pri konaní voči verejným činiteľom vo Výbore NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií štátnych funkcionárov, ako aj v samotnom pléne NR SR sa ústavný zákon o konflikte záujmov stane v tomto bode v praxi nevykonateľným, a teda takmer fiktívnym.

Obhajcovia prijatého kvóra - 3/5 väčšiny - ho považujú ako poistku proti zneužitiu zákona na politický boj a diskreditáciu. Zástupcovia samosprávy s týmto súhlasia, ale dožadujú sa zrovnoprávnenia volených predstaviteľov samosprávy s poslancami NR SR a navrhujú zvýšenie kvóra aspoň na túto úroveň. Za "najčistejší" postup však považujú miestne referendum, v ktorom by občania sami rozhodli o odvolaní nimi zvoleného zástupcu, čím by sa predišlo možnosti, že o osude starostu by v malých obciach mohli rozhodnúť 3 miestni poslanci.

Predstavitelia samosprávy nesúhlasili, aby sa na ňu vzťahoval ústavný zákon o konflikte záujmov. Kontrola majetkových pomerov predstaviteľov územnej samosprávy sa mala podľa nich upraviť v zákone o obecnom zriadení. Starostovia a primátori neodmietajú podľa ich slov podávať majetkové priznania, chceli ich však dávať daňovým úradom, a nie miestnym poslancom. Podľa predsedu Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS) sa prijatím zákona môžu zhoršiť aj medziľudské vzťahy v menších obciach, pretože ľudia si často majetok závidia.

Ústavný zákon o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov nadobudne účinnosť 1. októbra 2004.

15. Novela zákona o obecnom zriadení (úprava vnútornej kontroly obcí a VÚC, umožnenie vstupu verejnosti do legislatívneho procesu územnej samosprávy)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1232

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/D4079308287F8765C1256E310032BD5B?OpenDocument>

Vládny návrh *novely zákona o obecnom zriadení (369/2004 Z.z.)* schválili poslanci NR SR na rokovaní 14. mája. Legislatívna norma predložená Ministerstvom spravodlivosti (MS) SR zavádza jednotné a záväzné pravidlá kontroly v územnej samospráve a podrobnejšiu úpravu funkcie hlavného kontrolóra. V rámci tejto novely sa tiež umožňuje vstup verejnosti do prípravy, tvorby a prijímania všeobecne záväzných nariadení obcí a samosprávnych krajov.

Novela bola predložená v rámci série legislatívnych opatrení súvisiacich s reformou verejnej správy. V návrhu ďalšieho postupu decentralizácie verejnej správy z februára 2003 sa ako jedno z opatrení navrhovala nová úprava kontroly v samospráve. Konkrétne princípy, podľa ktorých mala fungovať, boli následne formulované v Programe decentralizácie verejnej správy v máji 2003. Pre oblasť vonkajšej kontroly bolo navrhnuté posilnenie postavenia Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ) SR voči územnej samospráve v prvom rade potrebnou zmenou v Ústave SR a následne v zákone o Najvyššom kontrolnom úrade SR. V súvislosti so zlepšením vnútornej kontroly, ktorá je pokladaná za dôležitý kontrolný nástroj samotnej územnej samosprávy, bol v marci 2003 pôvodne navrhnutý zákon o kontrole v územnej samospráve. Legislatívna rada vlády však odporučila zmeny implementovať do zákona o obecnom zriadení (č. 369/1990 Z.z.) a do zákona o samospráve vyšších územných celkov (č. 302/2001 Z.z.). Podľa ministerstva spravodlivosti majú posledne dve menované legislatívne normy z hľadiska zabezpečenia

vnútornej kontroly výrazné nedostatky, o čom svedčí veľmi stručné ustanovenie týkajúce sa hlavného kontrolóra. Nedoriešený je spôsob výberu kandidáta, voľba a kvalifikačné predpoklady, pracovno-právne postavenie, odvolávanie, či platové náležitosti hlavného kontrolóra.

Hospodárenie miest a obcí, rovnako ako aj hospodárenie vyšších územných celkov (VÚC) s ich vlastnými financiami je dnes oprávnený kontrolovať hlavný kontrolór, ktorý je zamestnancom obce a za svoju činnosť zodpovedá obecnému zastupiteľstvu. To volí kontrolóra na 6 rokov a po uplynutí tejto doby sa jeho pracovno-právny vzťah voči obci končí s nárokom opätovného zvolenia. Zákon však obsahuje iba povinnosť funkciu hlavného kontrolóra zriadiť, no nie povinnosť obsadiť ju, a tak aj efektívne kontrolu vykonávať. Teoreticky to znamenalo, že funkcia kontrolóra bola formálne zriadená v štruktúre obecného úradu, no nikto by nebol do funkcie ustanovený. Hlavného kontrolóra majú zriadené všetky VÚC, no podľa odhadov predkladateľov väčšina obcí nie. Sčasti je na príčine fakt, že malé obce s nedostatkom kandidátov majú problém kontrolóra nájsť.

Predmetná **novela zákona o obecnom zriadení** je reakciou predovšetkým na potrebu posilnenia vnútornej kontroly, vyplývajúcej z decentralizácie verejnej správy a presunu čoraz väčšieho objemu kompetencií, majetku a financií zo štátu na obce a VÚC. Vyskytli sa rôzne prípady z praxe, keď činnosť kontrolórov starostovia obce komplikovali. Podľa názoru predkladateľa bolo na základe skúseností z praxe nevyhnutné prijať úpravu, ktorou sa zjednotia pravidlá výkonu kontroly na úrovni miest, obcí a VÚC.

Nová úprava, na rozdiel od predchádzajúcej, stanovuje **povinnosť obce funkciu hlavného kontrolóra nielen zriadiť, ale ho aj do tejto funkcie zvoliť**. Povinnosťou je tiež vytvorenie účinného a nezávislého systému kontroly zabezpečením vhodných organizačných, finančných, personálnych a materiálnych podmienok. Hlavný kontrolór je volený obecným zastupiteľstvom na dobu 6 rokov (s možnosťou opätovného zvolenia) a s obcou je v pracovno-právnom vzťahu. Aby sa predišlo obštrukciám zo strany starostu, ktorý pracovno-právny vzťah uzatvára, bola stanovená lehota uzavrieť pracovnú zmluvu so zvoleným kontrolórom najneskôr deň po ukončení funkčného obdobia predchádzajúceho kontrolóra. Navrhovateľ to odôvodnil prípadmi z praxe, keď starosta obce odmietal podpísať zmluvu s riadne zvoleným kontrolórom. Na kontrolóra sa vzťahujú všetky povinnosti zamestnancov a vedúcich zamestnancov podľa zákona o výkone prác vo verejnom záujme (*pozri HESO 4/2003*). Ak je hlavný kontrolór členom politickej strany, počas výkonu svojej funkcie ako kontrolóra je povinný sa členstva vzdať. Novou úpravou je pre kontrolóra stanovený zákaz podnikania a vykonávania inej zárobkovej činnosti (okrem napr. vedeckej, pedagogickej, lektorskej či publicistickej činnosti) a zákaz byť členom riadiacich, kontrolných alebo dozorných orgánov podnikateľských subjektov. V súlade s pôvodne platnou normou ostáva upravená nezlučiteľnosť jeho funkcie s výkonom niektorých iných činností (poslanca, starostu, člena orgánu právnickej osoby zriadenej obcou). Podmienkou pre kandidátov na funkciu je ich bezúhonnosť preukázaná výpisom z registra trestov. Kvalifikačným predpokladom podľa vládneho návrhu malo byť vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa ekonomického, právnického alebo technického smeru alebo úplné stredné odborné vzdelanie ekonomického smeru. Parlamentom schválená úprava však ako minimálnu požiadavku stanovila úplné stredoškolské vzdelanie.

Zásadnou zmenou, ktorá má za cieľ zabezpečiť nezávislosť kontrolórov, je zákonné vymedzenie pravidiel pre určenie jeho platu. Obce sú rozdelené do 9 kategórií podľa počtu obyvateľov a každá z nich má priradený koeficient, napr. pre obec:

- do 500 obyvateľov – koeficient 1,15
- od 10 001 do 20 000 obyvateľov - 1,96
- od 50 001 do 100 000 obyvateľov - 2,47
- nad 100 000 obyvateľov - 2,78

Výška mzdy kontrolóra sa vypočíta vynásobením koeficientu a priemernej mzdy v národnom hospodárstve stanovenej Štatistickým úradom SR za predchádzajúci kalendárny rok. Plat tak bude určovaný "automaticky" zo zákona, čím sa odstránil doterajší stav, ktorý umožňoval obecným zastupiteľstvám určovať plat podľa ich zväzenia. Zastupiteľstvu na druhej strane pribudla právomoc udeľovať kontrolórovi mesačnú odmenu až do výšky 30% mesačného platu. Pod pôsobnosť kontrolóra, ktorú predošlý zákon nevymedzoval, spadajú v zmysle novej normy: obecný úrad, rozpočtové a príspevkové organizácie zriadené obcou, právnické osoby s majetkovou účasťou obce a osoby, ktorým boli poskytnuté návratné, či nenávratné finančné výpomoci. Úlohy a rozsah kontrolnej činnosti hlavného kontrolóra boli spresnené v porovnaní s predošlým znením zákona. Hlavný kontrolór bude postupovať podľa pravidiel ustanovených v zákone o finančnej kontrole a vnútornom audite. Predošlý vládny návrh, ktorý zakladal povinnosti vzhľadom k zákonu o kontrole v štátnej správe, bol kritizovaný predstaviteľmi hlavných kontrolórov samosprávnych krajov. Zákon o finančnej kontrole totiž považujú za plne harmonizovaný s európskou legislatívou. Tým, že rozlišuje predbežnú, priebežnú a následnú finančnú kontrolu, stanovuje aj adresné a kontrolovateľné kompetencie a zodpovednosti aplikovateľné pre celý verejný sektor.

Predmetná novela zákona na rozdiel od predošlej platnej normy obšírnejšie upravuje vykonávanie funkcie hlavného kontrolóra tou istou osobou vo viacerých obciach. Starostovia v tomto prípade uzavrujú zmluvu na kratší pracovný čas a výšku platu stanoví každá z týchto obcí samostatne v závislosti od dĺžky dohodnutého pracovného času. Pre obce a mestá ostáva zriaďovanie samostatného kontrolného útvaru nepovinné, zmenou je len jeho presnejšie vymedzenie.

Úprava zákona o samospráve vyšších územných celkov

Schválená novela zákona o obecnom zriadení mení aj zákon (č. 302/2001 Zb.) o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) s cieľom zvýšenia úrovne vnútornej kontroly aj pre VÚC. Väčšina ustanovení je zapracovaná v podobnom znení ako v novele zákona o obecnom zriadení. Funkcia hlavného kontrolóra, jeho voľba (na 6 rokov), postavenie kontrolóra (na základe pracovno-právneho vzťahu), odvolávanie, nezlučiteľnosť funkcií, vymedzenie práv a povinností, rozsah kontrolnej činnosti a subjekty nej podliehajúce sú upravené analogicky ako v prípade miest a obcí. Odišne je vymedzený kvalifikačný predpoklad, ktorým je ukončené vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa ekonomického, právnického alebo technického smeru. Iným spôsobom je upravené aj stanovenie platu hlavného kontrolóra VÚC, ktoré sa vypočíta ako 70% platu predsedu samosprávneho kraja, vrátane paušálnych náhrad. Na rozdiel od pravidiel zákona o obecnom zriadení, kde útvary hlavného kontrolóra obec zriaďovať nemusí, samosprávne kraje sú povinné zriaďovať tieto útvary.

V neposlednom rade obsahuje novela zákona o obecnom zriadení, ako aj novela zákona o samospráve VÚC ustanovenia súvisiace so **vstupom verejnosti do legislatívneho procesu na úrovni územných samospráv**. Cieľom je umožniť verejnosti ovplyvňovať výslednú podobu prijímaných všeobecne záväzných nariadení na úrovni obcí, miest a samosprávnych krajov.

Za týmto účelom je určená povinnosť obce zverejniť návrh všeobecne záväzného nariadenia najneskôr 15 dní pred tým, ako o ňom bude rokovať obecné zastupiteľstvo. Návrh obec zverejní tak na vývesnej úradnej tabuli, ako aj na internetovej stránke, ak ju má obec zriadenú. Fyzické, ako aj právnické osoby môžu vyjadriť svoje pripomienky k návrhu nariadenia písomnou, elektronickou či ústnou formou v lehote do 10 dní odo dňa vyvesenia návrhu. Po uplynutí lehoty musí navrhovateľ (napr. starosta) vyhodnotiť pripomienky verejnosti a najneskôr do 3 dní pred rokovaním zastupiteľstva ich predložiť jeho poslancom (čím sa umožní, aby si poslanci pripomienky verejnosti osvojili). Vyhodnotenie pripomienky musí zo zákona obsahovať: jej stručný obsah, údaje o tom, kto ju predložil, ktorým pripomienkam sa vyhovel, resp. nevyhovel, a z akých dôvodov.

Tieto ustanovenia sa analogicky týkajú aj legislatívneho procesu VÚC. Na rozdiel od možností v obci, tu je možné uplatniť pripomienku väčšieho počtu osôb fyzických a právnických osôb s trvalým pobytom, resp. sídlom na území samosprávneho kraja (tzv. hromadná pripomienka). Ak aspoň 200 vyššie spomenutých osôb zašle samostatne obsahovo totožné pripomienky, udelí zastupiteľstvo samosprávneho kraja slovo splnomocnenému zástupcovi (zo zákona najmenej 10 minút), a to v tej časti, ktorej sa pripomienka týka. Pôvodný vládny návrh hromadnú pripomienku obsahoval aj pri obecnom zriadení, tá sa však do finálnej podoby zákona nedostala.

Na rokovanie parlamentu bol zákon o obecnom zriadení predložený s rozporom, keďže Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS) nesúhlasilo s tým, aby bol plat hlavného kontrolóra stanovený zákonom. Niektorí zástupcovia samospráv tvrdili, že malé obce by nemuseli mať prostriedky na mzdy v takej výške, ako sa navrhuje v zákone. Oponenti vyjadrili nespokojnosť s kvalifikačnými požiadavkami na kandidáta do funkcie kontrolóra, kde by uvítali podmienku odbornej praxe v kontrole. Navrhnutá bola tiež zmena potrebnej kvalifikácie u kontrolórov obcí a miest na minimálne vysokoškolské vzdelanie ekonomického alebo právnického smeru. Predkladateľ však ponechanie stredoškolského vzdelania ako podmienky odôvodnil tým, že funkciu dnes vykonávajú často ľudia s týmto vzdelaním, ktoré je zároveň čo do potrebnej kvalifikácie postačujúce. Sprísnenie podmienok by okrem toho znamenalo ešte väčšie zúženie kandidátov.

Novela zákona o obecnom zriadení nadobudla účinnosť 1. júla 2004.

*Súčasťou posilnenia kontroly hospodárenia obcí, miest a samosprávnych krajov, ktoré je v súlade s reformou verejnej správy, je aj navrhovaná zmena vonkajšej kontroly samosprávnych orgánov (nie je súčasťou predmetnej novely zákona o obecnom zriadení). Tá spadá do kompetencie Najvyššieho kontrolného úradu SR. Úrad dnes môže vo vzťahu k samospráve preverovať hospodárenie s majetkom, finančnými prostriedkami a majetkovými právami obcí a VÚC, ktoré získali na prenesený výkon štátnej správy. Okrem toho môže kontrolovať použitie účelových dotácií zo štátneho rozpočtu a prostriedkov zo štátnych fondov či EÚ. Vládou SR schválený **návrh novely Ústavy SR** zo 16. júna má za cieľ kompetencie NKÚ rozšíriť. Úrad by po schválení novely parlamentom mohol kontrolovať aj pohyb peňazí, ktoré samosprávy získali vykonávaním svojich originálnych kompetencií. Minister spravodlivosti zdôvodnil úpravu reformou verejnej správy, ktorá si vyžiadala komplexnú kontrolu*

hospodárenia v obciach a VÚC. Považuje za potrebné zabezpečiť zvýšenú kontrolu vyššieho objemu finančných prostriedkov prevedených na samosprávy. Nevyhnuté je podľa neho prijatie nielen vnútorných, ale aj vonkajších mechanizmov kontroly. Ako dôvod uviedol skutočnosť, že štát sa nemôže zbaviť zodpovednosti za efektívne fungovanie verejnej správy a za hospodárne vynakladanie verejných financií. Predstavitelia ZMOS na druhej strane tvrdia, že NKÚ by nemal kontrolovať originálne kompetencie samosprávy. Za dostatočnú právomoc považujú možnosť úradu kontrolovať prenesený výkon štátnej správy. Predseda ZMOS zdôraznil, že samosprávu kontroluje štát daňovými a finančnými kontrolami a obce majú vlastný – vnútorný systém kontroly.

Novelou zákona o Najvyššom kontrolnom úrade SR, ktorá úradu rozširuje možnosti o kontrolu hospodárenia s prostriedkami z európskych fondov, sa poslanci parlamentu pokúsili pridať aj kompetencie pre kontrolu „nad hospodárením právnických osôb zriadených VÚC alebo s ich majetkovou účasťou“ a „nad hospodárením právnických osôb zriadených obcami alebo s ich majetkovou účasťou“. Prezident SR schválenú novelu zákona vrátil s výhradou, že Ústava SR neuvádza právomocí NKÚ voči spomínaným právnickým osobám, ale iba kontrolu nad hospodárením s majetkom, finančnými prostriedkami a majetkovými právami obcí a VÚC, ktoré získali na úhradu nákladov na prenesený výkon štátnej správy. Poslanci následne zákon opätovne schválili 18. júna s akceptovaním pripomienok prezidenta a zákonom zmenili len kompetencie rozširujúce kontrolu nad použitím prostriedkov z fondov EÚ.

16. Novela zákona o miestnych poplatkoch (zrušenie miestnych poplatkov z predaja alkoholických nápojov a tabakových výrobkov, zo vstupného, z reklamy, za ubytovaciu kapacitu)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1311

<http://www.rokovania.sk/app/material.nsf/0/AE7547BB088A0ABEC1256DF600473A7E?OpenDocument>

Poslanci NR SR schválili 6. apríla po prezidentskom vete opätovne novelu zákona o miestnych poplatkoch (218/2004 Z.z.), ktorá ruší niektoré druhy miestnych poplatkov.

Nadväzne na schválenú Koncepciu daňovej reformy v rokoch 2004 – 2006 (pozri [HESO 2/2003](#)) a v súvislosti so vstupom SR do EÚ sa prehodnotila úprava miestnych poplatkov, aby boli v súlade so smernicami EÚ.

Novela zrušuje miestny poplatok z predaja alkoholických nápojov a tabakových výrobkov, poplatku zo vstupného a z reklamy, ktoré vyrubuje obec z tržieb, resp. z ceny, nakoľko sa v týchto prípadoch už uplatňujú nepriame dane, ktoré tiež plnia fiškálnu funkciu. Pri ponechaní týchto poplatkov by podľa predkladateľov prichádzalo k ďalšiemu poplatkovému zaťažaniu na úrovni samosprávy, a to s fiškálnym cieľom, čo by bolo v rozpore s princípmi daňovej reformy a pri niektorých poplatkoch aj so smernicami EÚ. S účinnosťou od 1. januára 2005 sa zruší aj poplatok za ubytovaciu kapacitu. Poplatky za ubytovaciu kapacitu, zo vstupného a z reklamy môže obec vyberať do 31. decembra 2004.

Obec bude môcť vyberať tieto miestne poplatky:

- poplatok za užívanie verejného priestranstva,
- poplatok za užívanie bytu alebo časti bytu na iné účely ako na bývanie,
- poplatok za pobyt,
- poplatok za psa,
- poplatok za vjazd motorovým vozidlom do historických častí miest,
- poplatok za zábavné hracie prístroje,
- poplatok za predajné automaty,
- poplatok za jadrové zariadenie.

V návrhu novely vláda presadzovala, aby sa aj poplatok za zber, prepravu a zneškodňovanie komunálnych odpadov a drobných stavebných odpadov zaradil medzi vyššie uvedené fakultatívne druhy miestnych poplatkov, avšak po námietkach Ministerstva životného prostredia SR a Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS) poslanci NR SR ponechali tento poplatok ako jediný obligatórny.

Poslanci vypustili splnomocnenie obcí vydávať všeobecným záväzným nariadením rozhodnutia vo veci úľav na poplatkoch a oslobodení od poplatkov (napr. oslobodenie ľudí nad 70 rokov od platenia poplatku za psa), avšak nezrušili splnomocnenie pre správcov poplatkov (starostov) individuálne rozhodovať o poplatkovej povinnosti, čím sa podľa predkladateľov sledovalo odstránenie potenciálnych zdrojov ovplyvňovania rozhodovacej činnosti samosprávy. Obec (starosta), ktorá poplatky spravuje, tak môže i naďalej na zmiernenie alebo odstránenie tvrdosti

v jednotlivých prípadoch poplatky znížiť alebo odpustiť (napr. oslobodenie pána/pani XY od platenia poplatku za psa).

Schválenou novelou sa v roku 2004 očakáva zníženie ročných výnosov miest a obcí z miestnych poplatkov približne o 322 mil. Sk. Ďalšie zníženie príjmov sa očakáva v roku 2005 z dôvodu zrušenia miestneho poplatku za ubytovaciu kapacitu, a to približne o 20 mil. Sk. Znížené výnosy obcí budú kompenzované v rámci úpravy podielových daní zo štátneho rozpočtu.

Prezident nesúhlasil, že sa mnoho miestnych poplatkov ruší v čase, keď obce zápasia s nedostatkom finančných prostriedkov. Podľa neho zaplätanie dier v rozpočtoch obcí štát negarantuje dostatočnými kompenzáciami. Hlava štátu preto navrhovala, aby sa zrušenie niektorých druhov poplatkov (zo vstupného, z reklamy a za ubytovaciu kapacitu) prehodnotilo až v spojení s fiškálnou decentralizáciou. Prezident zároveň zdôraznil, že Slovensko nemuselo tieto poplatky zrušiť v súvislosti so vstupom do EÚ, keďže z negociačnej pozície ku kapitole Dane v oblasti miestnych poplatkov nevyplývali pre SR žiadne záväzky.

Novela zákona o miestnych poplatkoch nadobudla účinnosť 1. mája 2004.

17. Návrh na zmrazenie plátov ústavných činiteľov (na úrovni rokov 2002 a 2003)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1263

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/06F1736ECFFE4BF6C1256E7D002E38F1?OpenDocument>

Skupina poslancov parlamentu, ako predkladateľ, navrhla *novelu zákona (120/1993) o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky*. Predložená norma mala ponechať plat poslancov Národnej rady (NR) SR na úrovni roku 2002 a roku 2003, keďže by sa neuplatnil valorizačný mechanizmus upravujúci tento plat podľa nárastu či poklesu priemernej mzdy v slovenskom hospodárstve za posledný kalendárny polrok. Poslanci NR SR na rokovaní 13. mája svojim rozhodnutím nepokračovať v rokovaní o predmetnom návrhu nepredložili „zmrazenie“ plátov ústavných činiteľov aj pre rok 2004.

Následkom neschválenia návrhu ostane plat poslancov NR SR pre rok 2004 určený tak, ako vyplýva zo zákona: „vo výške 3-násobku priemernej nominálnej mzdy v hospodárstve SR za predchádzajúci kalendárny rok, zaokrúhlenej na celé stovky nahor“. Priemerná mesačná mzda v hospodárstve SR v roku 2003 bola oznámená Štatistickým úradom SR na úrovni 14 365 Sk, a tak sa v roku 2004 bude poslancom NR SR vyplácať mesačný plat vo výške 43 100 Sk bez funkčných príplatkov a paušálnych náhrad (pozn.: podľa znenia príslušného ustanovenia zákona by v dôsledku iného výkladu spôsobu zaokrúhľovania bol mesačný plat poslanca o 100 Sk vyšší). Nárast základného platu poslanca predstavuje 6 000 Sk, resp. 16,17%.

V prípade schválenia poslaneckého návrhu by ústavným činiteľom – prezidentovi SR, poslancom NR SR, členom vlády, sudcom Ústavného súdu SR, ako aj ostatným sudcom, predsedovi a podpredsedovi Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ) SR, Generálnemu prokurátorovi SR – pripadol aj v roku 2004 plat v rovnakej výške ako v roku 2002. Poslanci parlamentu by dostali 37 200 Sk mesačne (3-násobok priemernej mesačnej mzdy roku 2001). Mzdy týchto ústavných činiteľov by ostali zmrazené druhý rok za sebou, keďže pre rok 2003 poslanci schválili výšku svojich plátov na úrovni roku 2002 (pozri tiež [HESO 4/2002](#)).

Autori návrhu zmrazenia plátov podľa ich vlastných slov vychádzali z tohtoročných informácií o poklese reálnych príjmov niektorých skupín občanov v dôsledku spustenia reforiem a poukázali pritom na potrebu solidarity zo strany poslancov parlamentu. Podľa iných zástancov zmrazených plátov dôvod na ich zvyšovanie neexistuje vzhľadom na vysoký schodok štátneho rozpočtu a snahy znižovať výdavky štátu.

Nesúhlas s predloženým návrhom vyjadrili aj členovia vlády na svojom rokovaní a poslancom NR SR odporučili návrh neprijíť. Minister financií SR tvrdil, že vláda príde s novým návrhom o platoch vo verejnom sektore. Podľa jeho slov súčasným ponechaním plátov na úrovni roku 2002 by vzrastal tlak na skokové zvyšovanie plátov v budúcnosti.

Novelu zákona zamietlo 70 zo 135 prítomných poslancov parlamentu. Snaha predkladateľov nevalorizovať platy ani v roku 2004 bola koalíčnými aj opozičnými poslancami označená za populistický, účelový krok. Návrh bol kritizovaný aj zo strany ministra spravodlivosti, keďže sa zvýšenie plátov týka okrem iných aj všetkých sudcov a Generálneho prokurátora SR. Niektorí poslanci považujú mechanizmus výpočtu platu poslanca za objektívny. Myslia si, že je potrebné vyhnúť sa mediálnemu zneužívaniu tejto témy.

Podľa platnej zákonnej úpravy tvorí výška platu poslanca NR SR základ pre výpočet základných plátov ďalších ústavných činiteľov (pozn.: platy sú uvádzané bez funkčných príplatkov a paušálnych náhrad):

- Plat Prezidenta SR predstavuje 4-násobok platu poslanca - 172 400 Sk.
- Členovia vlády prináleží plat vo výške 1,5 násobku platu poslanca - 64 650 Sk.

- Plat sudcu Ústavného súdu predstavuje 1,3 násobok platu poslanca - 56 030 Sk.
- Predsedovi NKÚ patrí plat vo výške 1,5-násobku platu poslanca - 64 650 Sk, podpredsedovi NKÚ 1,3-násobok - 56 030 Sk.
- Generálnemu prokurátorovi SR prináleží plat vo výške 1,3-násobku platu poslanca - 56 030 Sk.
- Priemerným platom sudcu SR (od ktorého závisí výška základného platu; výška základného platu závisí ešte od dĺžky praxe) je plat poslanca, teda 43 100 Sk mesačne.

V Českej republike bolo schválené zmrazenie plátov poslancov a senátorov do roku 2006. Základný plat by mal dovedy zostať na úrovni 46 500 Kč. Od neho sa odvíjajú platy ďalších ústavných činiteľov.

Novela zákona o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov SR mala nadobudnúť účinnosť 1. mája 2004.

18. Zákon o pláte poslanca Európskeho parlamentu (stanovenie platu vo výške 86 200 Sk - 2-násobku platu poslanca NR SR)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1335

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/29774519EE3B72B8C1256E7C0046B17D?OpenDocument>

Poslanci Národnej rady SR schválili 24. júna zákon o pláte poslanca Európskeho parlamentu (391/2004 Z.z.), navrhnutý Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Normou sa stanovil plat slovenského „europoslancu“ vo výške dvojnásobku platu poslanca Národnej rady SR (aktuálne 43 100 Sk), ktorý sa odvíja od výšky priemernej mzdy v slovenskom národnom hospodárstve. Slovenský europoslancový základný plat pre rok 2004 tak predstavuje 86 200 Sk (pozn.: v dôvodovej správe sa však uvádza plat vo výške 86 400 Sk mesačne, čo je zapríčinené pravdepodobne iným výkladom spôsobu zaokrúhľovania výsledného platu poslanca NR SR (viď opatrenie vyššie); Kancelária NR SR totižto vypláca poslancom základný plat vo výške 43 100 Sk, a nie 43 200 Sk). Plat stanovený týmto zákonom v sebe neobsahuje žiadne ďalšie náhrady poslancov Európskeho parlamentu (EP).

Určovanie výšky plátov europoslancov je výlučne v kompetencii každého členského štátu Európskej únie a zdrojom ich financovania sú národné štátne rozpočty. Úprava vychádza ešte z rozhodnutia ministrov zahraničných vecí EÚ zo začiatku roku 2004, ktorým odmietli návrh na rovnaký plat všetkých poslancov EP financovaný z rozpočtu EÚ (pozri opatrenie EÚ - [HESO 1/2004](#)).

Platy poslancov ostatných členských krajín EÚ sú taktiež odvodzované od plátov poslancov v daných národných parlamentoch, resp. od plátov ministrov. V „starých“ krajinách EÚ sa väčšinou uplatňuje systém, že základné platy europoslancov sú totožné so základnými plátmi poslancov národných parlamentov. Podľa rôznych medializovaných informácií sú poslanci týchto krajín odmeňovaní v rozmedzí od cca 2 500 EUR (Španieli) po cca 12 000 EUR (Taliansi).

Základný plat národných a európskych poslancov (zdroj: Kancelária NR SR – Parlamentný inštitút, 4. marca 2004):

- Taliansko – 10 975 EUR
- Rakúsko – 8 750 EUR
- Veľká Británia – 7 170 EUR
- Nemecko – 7 009 EUR
- Holandsko – 6 467 EUR
- Írsko – 5 984 EUR
- Belgicko – 5 668 EUR
- Grécko – 5 600 EUR
- Dánsko – 5 555 EUR
- Luxembursko – 5 316 EUR
- Francúzsko – 5 206 EUR
- Švédsko – 4 800 EUR
- Fínsko – 4 541 EUR
- Portugalsko – 4 024 EUR
- Španielsko – 3 056 EUR

Nové členské krajiny EÚ stanovili výšku základných plátov svojich poslancov v prepočte na euro na týchto úrovniach (pozn.: údaje v médiách sa značne rôznili):

- **Slovensko – 2 140 EUR** (2-násobok platu poslanca NR SR)
- Česká republika – 2 085 EUR (1,4-násobok platu poslanca národného parlamentu)
- Poľsko – 2 350 EUR (totožný plat s platom poslanca národného parlamentu)

- Maďarsko – 4 206 EUR (vyše 5,4-násobok platu poslanca národného parlamentu)
- Litva – 985 EUR (3-násobok priemernej mzdy v národnom hospodárstve; pravdepodobne totožný plat s platom poslanca národného parlamentu)
- Lotyšsko – 980 EUR (pravdepodobne totožný plat s platom poslanca národného parlamentu)
- Slovinsko – slovinskí europoslanci dostanú z nových členských štátov asi najviac, keďže ich národní poslanci poberajú základný plat presahujúci 4 000 EUR.

Okrem vyššie spomenutého platu bude mať každý zo 14 slovenských poslancov EP nárok na:

- paušálne cestovné náhrady, a to v cene letenky 1. triedy bez ohľadu na to, akým spôsobom pocestujú a bez povinnosti predložiť cestovný doklad,
- 262 EUR diét za každý deň rokovania EP,
- 761 EUR na náhradu nákladov súvisiacich so sťahovaním,
- 3 652 EUR na 3 mesiace za účelom úhrady všeobecných výdavkov,
- 12 576 EUR mesačne na asistentov a sekretariát
- 1 042 EUR na náhradu jazykového kurzu
- 313 EUR na kurz informatiky.

Všetky tieto úhrady pôjdu z rozpočtu EÚ.

Zákon o plate poslanca Európskeho parlamentu nadobudol účinnosť dňom vyhlásenia zákona v Zbierke zákonov SR.

19. Ústavný zákon o spolupráci NR SR a vlády SR v záležitostiach EÚ (obmedzený mandát členov vlády pri rokovaní v Rade EÚ, záväzné stanoviská parlamentu)

http://www.nrsr.sk/appbin/SSLP.ASP?WCI=SSLP_NZWorkitemHist&WCE=Master=1327

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/930B4E3B712AD706C1256E920031A8E7?OpenDocument>

NR SR schválila 24. júna poslanecký *ústavný zákon o spolupráci Národnej rady Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky v záležitostiach Európskej únie (397/2004 Z.z.)*, podľa ktorého bude musieť vláda, resp. jej členovia predkladať parlamentu návrhy právne záväzných aktov a iných aktov EÚ, o ktorých budú rokovať zástupcovia vlád členských štátov EÚ a informovať ho o ostatných záležitostiach súvisiacich s členstvom SR v EÚ. Vláda bude musieť v dostatočnom časovom predstihu (z návrhu zákona vypustená 4-týždňová lehota) predkladať NR SR návrhy stanovísk SR k návrhom aktov, ktorých súčasťou je najmä odhad ich vplyvu a dosahu na Slovenskú republiku (pôjde o akési dôvodové správy a postup, ktorý sa navrhuje pri rokovaní a schvaľovaní týchto aktov v EÚ). NR SR bude môcť schvaľovať stanoviská k návrhom právne záväzných aktov a iných aktov, o ktorých sa rozhoduje na úrovni zástupcov vlád členských štátov EÚ, pričom túto kompetenciu môže delegovať zákonom na jej výbor (pre európske záležitosti). NR SR môže schvaľovať stanoviská SR aj k ďalším (menej dôležitým) záležitostiam EÚ, ak ju o to požiada vláda alebo najmenej pätina poslancov parlamentu. Ak zákonodarný zbor schváli návrh stanoviska SR, člen vlády bude touto pozíciou viazaný pri zastupovaní SR v príslušnom európskom orgáne. Ak sa k návrhu stanoviska nevyjadrí parlament do 2 týždňov (v návrhu do 3 týždňov) od jeho predloženia, alebo ak ho neschváli a zároveň neschváli ani iné stanovisko v danej veci, člen vlády bude viazaný stanoviskom kabinetu. Od schváleného stanoviska sa bude môcť člen vlády odchýliť iba v nevyhnutných prípadoch a so zreteľom na záujmy SR. V takom prípade bude povinný bezodkladne informovať parlament a svoj postup odôvodniť. Člen vlády bude môcť žiadať NR SR aj o zmenu stanoviska SR. Najmenej raz za rok bude NR SR na základe správy podanej vládou SR rokovať o záležitostiach súvisiacich s členstvom SR v EÚ a schvaľovať odporúčania pre vládu SR na nasledujúce obdobie.

Podľa dôvodovej správy si Národná rada Slovenskej republiky aj po vstupe Slovenska do Európskej únie musí ponechať vplyv na tvorbu únijnej politiky, v ktorej hlavnú úlohu a zodpovednosť bude mať vláda SR a jej členovia. V ústavnom zákone sa preto objavili ustanovenia upravujúce otázku vnútroštátnej parlamentnej kontroly vládnej politiky voči EÚ a otázku účasti parlamentu na vnútroštátnej príprave návrhov, o ktorých sa bude rozhodovať na úrovni EÚ. Podľa skupiny poslancov - predkladateľov ústavného zákona - bola úprava vzťahu parlamentu a vlády v otázkach EÚ schválená tak, aby bola rešpektovaná autorita parlamentu, a zároveň aby mala vláda dostatok priestoru na vyjednanie. Tento postup umožňuje podľa nich, aby sa parlament alebo príslušný výbor zaoberal len otázkami, ktoré považuje za dôležité a svojím nekonaním neblokoval vládu v rokovaníach. Podľa poslancov bol prijatý model, ktorý zabezpečí funkčnosť a efektívnosť spolupráce parlamentu a vlády, pričom sa zmierni tzv. demokratický deficit EÚ, ktorý vznikol o.i. i na základe nedostatočného začlenenia Európskeho parlamentu a národných parlamentov do rozhodovacích procesov. Podľa viacerých politických analytikov je prijatý ústavný zákon nevyhnutným krokom k tomu, aby sme dali zadosť definícii SR ako parlamentnej demokracie, keďže v EÚ je

hlavným zákonodarným orgánom Rada, ktorá je ale zložená z predstaviteľov výkonnej moci. Prijatá úprava vzťahu NR SR a vlády v otázkach EÚ si podľa pozorovateľov vyžiada posilnenie odborných kapacít NR SR (najmä príslušného výboru pre európske záležitosti) a nájdenie mechanizmu spolupráce s exekutívou a pravdepodobne i počiatočné problémy.

Podľa Ministerstva zahraničných vecí (MZV) SR by mal vzťah medzi NR SR a vládou v záležitostiach EÚ vychádzať z dôsledného rozdelenia kompetencií, zodpovednosti, no musí sa zakladať na dôvere, ale aj na flexibilitate, ktorá je nevyhnutná pri presadzovaní záujmov SR v štruktúrach EÚ. Na základe skúseností a poznatkov v tejto oblasti, najmä z nových členských štátov EÚ, vyjadrilo ministerstvo názor, že právny rámec spolupráce medzi vládou a parlamentom nemusí byť nutne definovaný ústavným zákonom. Podľa MZV SR by postačoval mechanizmus, ktorý pripravoval rezort zahraničia spolu s NR SR, kde sa navrhovalo zapojenie zástupcov NR SR do expertných výborov ministerstiev, ktoré sa záležitosťami EÚ zaoberajú, čím by boli poslanci NR SR podľa ministerstva involvovaní do tvorby európskej legislatívy od počiatku, a nie len v jej záverečnej fáze, kedy sa rokuje už iba o niektorých, často podstatu nemeniacich, otvorených otázkach. Príliš úzko formulovaný mandát členov vlády môže byť podľa MZV SR v konečnom dôsledku kontraproduktívny pre efektívne hájenie záujmov SR. Môže podľa neho de facto vylúčiť ministra ako plnohodnotného zástupcu SR v Rade ministrov EÚ z diskusie a ohraničiť jeho možnosti ovplyvňovať predkladané návrhy v Rade EÚ.

Kritici poukazujú na v praxi ťažko uplatniteľný zákon, keďže NR SR a ešte viac novokreovaný Výbor NR SR pre európske záležitosti nebude môcť byť dostatočne odborne fundovaný, aby dokázal prijímať odborné stanoviská v rôznorodých sférach európskej legislatívy. Otáznym je podľa nich aj fakt, že členov vlády bude môcť zaviazat' svojim stanoviskom zopár poslancov (predpokladá sa okolo 15 členov) Výboru NR SR pre európske záležitosti. Prívrženci zákona však argumentujú, že výbor sa nebude vyjadrovať ku všetkým legislatívnym návrhom, ktoré sa budú v únii prijímať. Oponenti navrhovali, aby stanoviská parlamentu mali len odporúčací charakter pre vládu, aby jej členovia mohli viac manévrovať na rokovaníach v Bruseli. Uviedli, že ak by všetkých 25 členských krajín EÚ prišlo na rokovania Rady EÚ so záväzkom neodchýliť sa od stanovisk ich národných parlamentov, únia by sa potom na ničom nemohla dohodnúť.

Slovensko bude patriť medzi tie krajiny EÚ, ktoré vo väčšej miere uplatňujú princíp obmedzeného mandátu členov vlády na rokovaníach EÚ. Tvrdší mechanizmus však platí napríklad v škandinávskych krajinách (Fínsko, Švédsko, Dánsko), kde tamojší ministri alebo premiéri musia hneď konzultovať a hľadať kompromis, väčšinou teľmostom s poslancami, ak sa chcú odchýliť od ich záväzného stanoviska.

Podrobnejšie pravidlá spolupráce NR SR a vlády SR v záležitostiach EÚ ustanoví zákon. Ústavný zákon o spolupráci NR SR a vlády SR v záležitostiach EÚ nadobudne účinnosť 1. augusta 2004.

Opatrenia EÚ:

1. Smernica EÚ o ochrane práva duševného a priemyselného vlastníctva (silnejší boj proti porušovateľom autorských práv, proti falšovaným a pirátskym tovarom a službám)

http://europa.eu.int/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DossierId=180910

(Directive 2004/48/EC on the enforcement of intellectual property rights)

Ministri členských krajín EÚ 26. apríla definitívne schválili smernicu o vymáhateľnosti práv duševného vlastníctva. Zámerom smernice je harmonizovať národné legislatívy a zabezpečiť vysokú, rovnakú a homogénnu úroveň ochrany na vnútornom trhu EÚ. Nová smernica dáva členským štátom vyššie právomoci v boji proti falšovaným tovarom a porušovaniu práv duševného vlastníctva. Vymedzuje možné opatrenia, postupy a postihy potrebné na vynútenie týchto práv. Pre účely tejto smernice zahŕňa pojem „práva duševného vlastníctva“ aj práva priemyselného vlastníctva.

Schválenou legislatívnou normou by sa malo vytvoriť zdravé podnikateľské prostredie pre držiteľov práv, posilnia sa opatrenia proti páchatelom nelegálnych činností v zmysle porušovania autorských práv a predovšetkým bude vytvorený prostriedok zastrašenia tých, ktorí sa podieľajú na falšovaní a pirátske. Podľa predkladateľov návrhu je nevyhnutné zredukovať pirátsvo a falšovanie tovarov, ktoré dnes v rámci vnútorného trhu EÚ spôsobuje značné škody. Autorov a vlastníkov práv tento „fenomén“ oberá o zisky, ktoré si za svoju prácu zaslúžia, čím znižuje motiváciu firmám inovovať, investovať a tvorivo pracovať. Dôsledkom tohto javu je podľa predkladateľov ohrozená konkurencieschopnosť ekonomiky únie, jej kultúrna rôznorodosť a dynamika. Cieľom smernice je podporiť legálny obchod a rozvoj informačnej spoločnosti. Porušovateľom vlastníckych práv treba minimalizovať priestor, na ktorom môžu pôsobiť.

Harmonizáciou národných legislatív sa od členských štátov vyžaduje uplatnenie efektívnych a primeraných opatrení a pokút proti každému, kto sa podieľa na falšovaní a pirátstve, tak aby sa vytvorili vhodné podmienky pre vlastníkov práv v rámci vnútorného trhu EÚ.

Smernica sa zaoberá porušovaním všetkých práv duševného vlastníctva (autorských práv) a priemyselného vlastníctva (ochranných známk a vzorov). Vychádza zo skúseností a existujúcich právnych noriem členských štátov, ktoré sa ukázali byť efektívnymi. V zmysle tejto smernice sa zavádza „prezumpcia autorstva na osobu, ktorej meno sa nachádza na kópii literárnej alebo umeleckej práce“, ktorá sa má podobným spôsobom aplikovať aj na držiteľov autorských práv. Aktívnu rolu v boji proti pirátstvu a falšovaniu by mal podľa ďalších opatrení smernice zohrať aj samotný postihovaný priemysel. Vytvárajú sa právomoci a páky pre oficiálnych zástupcov držiteľov práv (obchodných združení, autorských zväzov (collecting societies)), medzi ktoré patrí aj možnosť iniciovať právne konanie voči porušovateľom autorských práv a práv priemyselného vlastníctva v zmysle tejto normy. Hlavné nápravné (vymáhajúce) opatrenia je podľa znenia direktívy potrebné aplikovať len v prípadoch, keď ide o priame či nepriame ekonomické a komerčné výhody plynúce z nelegálnej činnosti. To by v skutočnosti malo za následok vylúčenie postihov u „konečných spotrebiteľov konajúcich v dobrom úmysle“. Koneční spotrebiteľia (nepodnikatelia), ktorí si sťahujú hudbu alebo filmy z internetu pre osobné použitie tak nebudú smernicou zasiahnutí. Všetky uskutočňované nápravné opatrenia je potrebné uskutočňovať samostatne pre každý prípad, berúc do úvahy jedinečnosť a špecifické podmienky.

Hlavnými nápravnými opatreniami v zmysle smernice sú:

- zastavenie predaja, zničenie alebo stiahnutie falšovaného tovaru z trhu na náklady páchatela,
- „informačné právo“ umožňujúce sudcom vynútiť od predajcov pirátskeho alebo falšovaného tovaru prezradenie informácií, odkiaľ tovar pochádza, množstva objednaného a dodaného tovaru, jeho ceny, ako aj identifikovanie osôb podieľajúcich sa na produkcii či distribúcii,
- predbežné opatrenia súdov, ktoré umožňujú zmrazenie účtov podozrivých osôb a dočasnú konfiškáciu majetku.

Medzi ďalšie opatrenia a kroky, ktoré musia členské krajiny implementovať do svojich zákonov, patrí:

- právomoc prinútiť páchatelov zaplatiť škody vlastníkom práv za ušlý zisk,
- zákaz prístrojov používaných na falšovanie bezpečnostných zariadení, ktoré spôsobujú, že spotrebiteľia považujú tovary za autentické, aj keď nimi nie sú,
- vydávanie súdnych nariadení na zastavenie predaja pirátskeho tovaru,
- súdnym úradníkom dáva právomoci na zverejňovanie rozsudkov na náklady páchatela.

Podľa definitívneho znenia schválenej normy nestanovuje úprava povinnosť členským krajinám používať trestné sankcie proti porušovateľom práv duševného vlastníctva. Európskou komisiou pôvodne navrhnutá smernica, ktorá túto povinnosť obsahovala, bola tohto roku pozmenená v Európskom parlamente, ktorý možnosť náprav obmedzil na správne a občianske konanie. Smernica však nezakazuje uplatniť členským štátom trestno-právnu zodpovednosť za porušovania autorských práv a práv duševného vlastníctva vo svojich národných legislatívach. V prípade, že tak urobia, musia dbať na to, aby nápravné opatrenia a tresty boli efektívne a primerane odrádzajúce.

Harmonizáciou národných legislatív sa od členských štátov vyžaduje uplatnenie efektívnych a primeraných opatrení a pokút proti každému, kto sa podieľa na falšovaní a pirátstve, tak aby sa vytvorili vhodné podmienky pre vlastníkov práv v rámci vnútorného trhu EÚ. Pre zabezpečenie efektívnej spolupráce jednotlivými krajinami únie a Európskou komisiou budú musieť členské štáty vymenovať národných korešpondentov pre spoluprácu a výmenu informácií s ostatnými členmi EÚ a EK. Užšia vzájomná spolupráca jednotlivých vlád a EK vychádza aj zo súčasného stavu, keď legislatívy jednotlivých členských štátov zamerané na boj proti pirátstvu zaznamenávajú podstatné rozdiely. Falšovateľia tovarov a piráti preto sústreďujú svoje ilegálne aktivity práve do tých krajín, ktorých ochrana sa zdá byť najnižšou (tzv. pirátske raje).

Doba potrebná na implementovanie smernice do národných legislatív predstavuje 24 mesiacov. Po tomto období by všetky členské štáty mali mať podobné systémy opatrení, postupov a náprav.

Posledný vývoj v Európe zaznamenal zvyšujúci sa objem falšovaných (či pirátskych) tovarov a služieb. Najviac postihnutými sú predovšetkým oblasti kultúry (hudby, filmu, videa), odevného priemyslu a priemyslu zameraného na vývoj softvéru. Odhaduje sa, že 37% používaného softvéru v únii predstavujú pirátske kópie a asi 22% objemu predaja obuvi a šatstva tvorí nepravý, falšovaný tovar a imitácie výrobkov. Škody spôsobované sfére podnikania nie sú priamo iba finančnej povahy, dôsledkom pirátstva sú podľa predkladateľov nižšie investície do vývoja, zatváranie malých a stredných podnikov, či pokles počtu pracovných príležitostí. Ako na záver uvádza správa EK, existujú dôkazy, podľa ktorých je falšovateľstvo a pirátstvo čoraz viac prepojené na organizovaný zločin a teroristické aktivity.

Podľa novej štúdie agentúry BSA (Business Software Alliance) a poradenskej spoločnosti IDC sa celkové náklady softvérového pirátstva v EÚ odhadujú na 8 mld. EUR. Predstavitelia agentúry veria, že nová smernica pomôže minimalizovať tzv. „pirátske raje“. Za pozitívum považujú ustanovenie, ktoré im umožňuje požiadať súd o príkaz na prehliadku spoločností, u ktorých je podozrenie na používanie nelegálneho softvéru.

Argumenty kritikov silnejšej ochrany práv duševného a priemyselného vlastníctva sa týkajú obmedzenia slobodného výberu zo strany spotrebiteľa a uspokojovania ich potrieb najefektívnejším spôsobom (napr. imitované lacné odevy z Číny). Príliš silná ochrana týchto práv môže mať podľa kritikov za následok paradoxne zníženie inovatívnosti, znižovanie kvality „originálnych“ produktov a služieb a zvyšovanie cien v dôsledku monopolizácie a znižovania konkurencie na trhu.

2. Návrh smernice o patentovaní počítačovo-orientovaných vynálezov (uľahčenie patentovania, doba platnosti patentu - 20 rokov)

http://europa.eu.int/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=172020

(Proposal for Directive on the patentability of computer-implemented inventions)

Ministri členských krajín EÚ 18. mája (v prvom čítaní) schválili so zmenami návrh smernice o patentovaní počítačovo-orientovaných vynálezoch. Znenie normy ministri upravili v súlade s odporúčaniami Európskej patentovej organizácie (European Patent Organisation) a Európskej komisie (EK). Zmenami v návrhu smernice odstránili všetky obmedzenia patentovateľnosti softvérových vynálezov, ktoré do nej zapracovali poslanci Európskeho parlamentu (EP) v septembri 2003.

EK privítala súhlas Rady ministrov a verí, že sa tým obnovila celková rovnováha medzi záujmami vlastníkov práv a spotrebiteľmi. Cieľom smernice, ktorú EK navrhla ešte v roku 2002, je podpora inovácií podnikateľského sektora. Tá sa má dosiahnuť zabezpečením spravodlivej odmeny pre tých jednotlivcov alebo podnikateľov, ktorí investujú do vývoja celkom nových produktov závislých na počítačových technológiách. Zavedením smernice budú patenty na softvérové vynálezy zabezpečené a právne vymáhateľné na rovnakom základe v celej Európskej únii. Pojem „počítačovo-orientované vynálezy“ pokrýva také zariadenia ako napríklad: mobilné telefóny, ovládacie prvky strojov, inteligentné domáce spotrebiče a vynálezy týkajúce sa programového vybavenia počítačov. V zmysle navrhutej smernice:

- Počítačovo-orientovaným vynálezom je akýkoľvek nápad, na realizáciu ktorého je potrebné použitie počítača, počítačovej siete alebo iného programovateľného zariadenia.
- Musí obsahovať jeden alebo viac jasných novátorských vlastností, ktoré sa čiastočne alebo celkom realizujú prostredníctvom počítačového programu alebo programov.
- Technický prínos znamená prínos k dielu v technickej oblasti.
- Podmienkou udelenia patentu je registrácia vykonaná Európskym patentovým úradom.
- Patent znamená udelenie monopolu na využívanie technológie jej vynálezcom, ktorý je stanovený na 20 rokov.
- Majiteľ patentu môže iným spoločnostiam predať licenciu na používanie svojej myšlienky.

Softvérové patenty v Európe vydáva už niekoľko rokov Európsky patentový úrad, ale tieto nemožno uplatniť v praxi, ako je tomu napríklad v USA. V praxi sa tam na zoznam softvérových patentov dostali napríklad: bublinová nápoveda, vyzvanie používateľa na uloženie súboru, vysvietenie aktuálnej položky menu programu inverznými farbami či patenty ako elektronický nákupný košík, hlasové ovládanie počítača a pod.

Najviac kritizovaným ustanovením v úprave patentovania počítačovo-orientovaných vynálezov bolo, a v súčasnosti stále je, (údajne) možné udelenie patentu na „drobné“ komponenty počítačových aplikácií. Európsky parlament zapracoval v septembri 2003 do smernice mnoho pozmeňujúcich ustanovení, ktorými de facto odmietol návrh Európskej komisie. Uznávaným patentom by podľa poslancov EP mohol byť len počítačovo-orientovaný vynález, ktorý je neobyčajný, je technickým prínosom a je priemyselne využiteľný.

Za návrhom stoja veľké podniky, ktoré od smernice očakávajú, že vytvorí právne prostredie na uplatnenie ich vynálezov a návratnosti investícií do nákladného vývoja. Vnímajú ju ako istú formu **ochrany duševného vlastníctva**. Vo svojom vyjadrení adresovanom EK a Rade ministrov uviedli, že prípadným nezavedením patentovej ochrany na softvér sú ohrozené ich investície za 15 mld. EUR ročne. V krátkodobom horizonte sa ocitnú v konkurenčnej nevýhode, pričom z dlhodobého hľadiska sa zníži ich motivácia pre ďalšie investície do výskumu.

Proti sa postavili malé podniky a rôzne neziskové združenia zastupujúce napríklad vývojárov „otvoreného softvéru“ (open source). Podľa vyjadrení oponentov softvérové patenty, na rozdiel od klasických, **nepodporujú inovácie, podporujú monopolné postavenia veľkých firiem a poškodzujú malé a stredné podniky**, ktoré prichádzajú na

trh. Nezávislí programátori a malé programátorské spoločnosti nemajú dostatok zdrojov na kontrolu, či nejakým komponentom nimi vyvinutého programu neporušujú patentové právo niekoho iného. Kritici tiež tvrdia, že väčšina existujúcich programov je založená na predchádzajúcich inováciách, a preto ak by bol každý komponent predmetom licenčných poplatkov, spomalil by sa vývoj nových aplikácií.

Európsky parlament bude o predmetnej smernici rozhodovať na jeseň 2004 v druhom čítaní.

3. Nová smernica EÚ o investičných službách (umožnenie poskytovania služieb v celej EÚ na základe povolenia v domovskej krajine, minimálne štandardy kompetencií národných autorít dohľadu nad finančným trhom, sprísnenie podmienok na poskytovanie investičných služieb, umožnenie obchodovania s cennými papiermi aj mimo burzy)

http://europa.eu.int/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=178110

(Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council on markets in financial instruments)

27. apríla schválila Rada ministrov EÚ smernicu o nástrojoch finančného trhu, uvádzanú tiež pod názvom "smernica o investičných službách" (Investment Services Directive). Aktuálna európska právna norma nahrádza predošlú smernicu o investičných službách, ktorá už nezodpovedala aktuálnej situácii a tlakom vyvolávaných rozvojom investičných trhov a nezohľadňovala nové praktiky dohľadu.

Smernica tvorí kľúčovú súčasť Finančného akčného plánu EÚ (Financial Services Action Plan), ktorý predpokladá vytvorenie jednotného trhu finančných služieb od roku 2005. Hlavnými cieľmi smernice je ochrana investorov a trhovej integrity, vytvorenie spravodlivého, transparentného a efektívneho spoločného finančného trhu. Finančné inštitúcie (investičné spoločnosti, banky či zmenárne) budú môcť na základe **nových pravidiel vzájomného uznávania** poskytovať služby v ktoromkoľvek členskom štáte únie, ak už raz získali povolenie tieto služby poskytovať vo svojej domovskej krajine. Na základe tejto európskej normy sa zjednocujú pravidlá pre existujúce finančné služby. Spresňujú sa a zväčšujú rady finančných nástrojov, ktoré môžu byť obchodované na regulovaných trhoch a medzi investičnými firmami.

Norma rozšíri množstvo investičných služieb, pre ktoré sú vyžadované oprávnenie a podmienky vykonávania v zmysle tejto smernice. Ide predovšetkým o **úpravu investičného poradenstva** a pomocných služieb, ktoré môžu investičné spoločnosti poskytovať. Finančná analýza a výskum budú považované za pomocné služby a v spojení s poskytovaním hlavných investičných služieb sa tak na ne vzťahujú ustanovenia o konflikte záujmov. Možné konflikty môžu vzniknúť v prípade, že obchodníci s cennými papiermi budú poskytovať konzultačné služby svojmu klientovi, ktorý hľadá možnosti investovať a zároveň títo obchodníci poskytnú služby spoločnostiam, ktoré možnosti investovať ponúkajú.

Ďalšia z úprav novej smernice o investičných službách sa týka tzv. „internalizácie“ príkazov klientov na nákup a predaj cenných papierov. Firmy podľa nej, budú môcť **obchodovať s cennými papiermi aj mimo burzy cenných papierov** (resp. platného regulovaného trhu), a to bez výnimky vo všetkých krajinách EÚ. Niektoré súčasné štáty únie (Taliansko, Francúzsko) túto možnosť nemali. Konkurentmi búrz sa tak stanú banky, ktoré budú môcť nakupovať a predávať cenné papiere bez toho, aby ich museli smerovať cez verejnú burzu cenných papierov. V krajinách ako Veľká Británia, kde je takýto postup už možný, „internalizujú“ veľké inštitúcie a investičné podniky 15 až 30% objednávok. Toto otvorenie trhu ide ruka v ruku so sprísnenými požiadavkami na transparentnosť cien. Debaty sa viedli okolo ochrany malých investorov, ktorí by (netransparentnými) transakciami mimo regulovaného trhu mohli byť investičnými spoločnosťami ukrátení alebo dostávať predražené služby.

V rámci legislatívneho procesu bola častým predmetom zmien hranica určujúca objem obchodov, nad ktorou sú firmy povinné verejne „odhaliť“ cenu uskutočnenej transakcie pred tým, ako transakcia prebehla. Podľa návrhu Európskeho parlamentu bude od povinnosti zverejňovania cien oslobodených viac transakcií, ako navrhovala pôvodná úprava Rady ministrov. Hranica pre kótovaciu povinnosť ceny pred transakciou je definitívne schválená na úrovni „štandardnej trhovej veľkosti“ namiesto objemu „vo veľkej miere odlišnom od normálnej trhovej veľkosti“. Štandardná trhová veľkosť bude počítaná na základe aritmetického priemeru príkazov na trhu. Tieto úpravy sa netýkajú obchodov veľkých objemov „profesionálnych investorov“, ktorým je umožnené určiť pevnú cenu na základe dohody, a to aj po prvotnej kotácii cenného papiera.

Prvky ochrany investorov, ktorí vďaka smernici budú schopní bez zbytočných administratívnych obmedzení podnikáť kdekoľvek v rámci EÚ, by mali byť zlepšené vďaka tomu, že smernica stanovuje **minimálne štandardy na právomoci a kompetencie**, ktoré budú musieť spĺňať **národné authority dozorujúce finančný trh**. Smernica ukladá členským štátom, aby od investičných firiem vyžadovali implementáciu efektívnych opatrení na sledovanie kvality vykonávania transakcií. Okrem toho musia členské krajiny vo svojich zákonoch zaistiť, aby investičné

spoločnosti informovali svojich klientov o každej významnej zmene politiky poskytovania služieb (najmä prevádzania transakcií), vzhľadom na ktorú by klienti mali právo odstúpiť od zmluvy.

Rozhodnutie prijať novú smernicu bolo vo všeobecnosti prijaté pozitívne, najmä po zdĺhavých rokovaniach a „dohadovaniach“ sa medzi jednotlivými inštitúciami. Pozitívom, ktoré smernica prináša, je podľa viacerých ohlasov, vrátane autorov smernice, jednoduchší prístup podnikov k dodatočným vonkajším zdrojom, zvýšenie dôvery investorov a nepriama podpora zamestnanosti a ekonomického rastu. Pozitívne normu zhodnotil i komisár EÚ pre vnútorný trh. Podľa neho budú z normy profitovať všetky členské krajiny napríklad tým, že renomované investičné firmy budú môcť pôsobiť kdekoľvek v rámci vnútorného trhu EÚ bez zbytočných obmedzení. Smernica má byť odporúčanými opatreniami schopná ochrániť spotrebiteľov pred rizikovými spoločnosťami. Zvyšovanie konkurencie na celoeurópskom trhu finančných služieb bude mať v konečnom dôsledku priaznivý dopad na znižovanie ceny kapitálu (v odhadovanej výške 0,5%). Európska komisia očakáva, že integrovaním poskytovania finančných služieb v celoeurópskom meradle na základe rovnakých pravidiel sa môže v priebehu 10 rokov zvýšiť ekonomický rast o 1% a zamestnanosť o 0,5%.

Členské štáty sú povinné v období nasledujúcich 2 rokov implementovať túto normu do svojich národných legislatív.

4. Návrh Európskej komisie zaviesť princíp rovnakého prístupu oboch pohlaví k službám a tovarom (napr. rovnaké poistné sadzby pre ženy aj mužov)

http://europa.eu.int/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=186510

(Proposal for a Directive implementing the principle of equal treatment between women and men in the access to and supply of goods and services)

Ministri práce krajín Európskej únie prerokovali 1. júna a odmietli návrh novej smernice o rovnosti pohlaví v oblasti poskytovania tovarov a služieb. Návrh Európskej komisie z októbra 2003 zakazuje priamu aj nepriamu diskrimináciu prístupu k (plateným) službám a tovarom založenú na pohlaví.

Zákaz diskriminácie vychádza z článku 13 Zmluvy o Európskej únii, ktorý povoľuje prijímať opatrenia v boji proti nerovnosti založenej na pohlaví, rase, etnickom pôvode, viere, sexuálnej orientácii a veku. Princíp rovného zaobchádzania nevyklučuje rozdiely týkajúce sa tovarov a služieb, pri ktorých muži a ženy nie sú v porovnateľnej situácii, pretože služby a tovary sú určené výhradne jednému z pohlaví (napr. pri členstve v súkromných kluboch, zariadeniach určených len jednému pohlaviu, či pri službách, kde sú potrebné špecifické zručnosti pre každé pohlavie).

Predkladatelia sa zamerali na **používanie poistných faktorov založených na rozdielnosti pohlaví**, ktoré sa zohľadňujú pri výpočte výšky poistných príspevkov a úhrad poistného plnenia. Ako uvádza správa Európskej komisie, ženy platia vyššie poistné v prípade dôchodkového zabezpečenia, pričom ročne vyplácané renty sú nižšie. Na druhej strane muži platia vo väčšine prípadov vyššie poistné príspevky na životné poistenie. Obe situácie vychádzajú z predpokladov a štatistík, podľa ktorých ženy žijú v priemere dlhšie ako muži. Výška výpočtu poistného však nie je ovplyvnená ďalšími faktormi ako napríklad región, v ktorom dané osoby žijú alebo ich sociálny status. Ak by bola navrhnutá smernica v budúcnosti schválená, zakázalo by sa používanie pohlavia ako faktora pri vypočítavaní výšky poistného a vyplácaných poistných plnení.

Prax rozdielných poistných príspevkov pre každé z pohlaví sa v niektorých krajinách týka napríklad aj havarijného poistenia, kde platia vyššie poistné muži. V tomto prípade sa však berú do úvahy aj iné faktory – ako napríklad nehodovosť či vek vodičov. Tlačová správa Komisie k predmetnému opatreniu uvádza, že v niektorých zdravotníckych systémoch určujú aj zdravotné poisťovne ženám vyššie príspevky, dôvodom je pravdepodobnosť otehotnenia a následné zvýšené náklady na liečbu.

Na hlasovaní v Rade ministrov, ktorá návrh odmietla, bol prítomný aj minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Ten hlasoval za prijatie smernice s odôvodnením, že Slovensko podporuje rovnosť pohlaví. Odlišné matematicko-poistné tabuľky by však mali podľa neho zostať zachované a rozdielnu výšku poistného nepovažuje za diskrimináciu.

5. Povolenie Európskej komisie dovážať geneticky modifikovanú kukuricu

http://europa.eu.int/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=188512

(Decision authorising the placing on the market of sweet corn from genetically modified maize line Bt11)

Európska komisia (EK) prijala 19. mája rozhodnutie, ktorým schválila umiestnenie geneticky modifikovanej sladkej kukurice Bt11 na trhu. Povoľenie je platné na dobu 10 rokov, určené výhradne spoločnosti Sygenta Seeds BV (reprezentujúcu švajčiarsku spoločnosť Sygenta Seeds AG). Musí mať označenie „geneticky modifikovaná sladká kukurica“ v súlade s označením podľa príslušného nariadenia Európskej komisie a zaeviduje sa v európskom registri geneticky modifikovaných (GM) potravín a krmív. Súčasné rozhodnutie sa týka špeciálne dovozu konzervovanej alebo čerstvej kukurice. Dovozy zrna (využívaného v kŕmnych a v iných odvodených produktoch ako kukuričný olej, múka či v pečených a smažených jedlách) geneticky modifikovanej kukurice z rady Bt11 do EÚ bol povolený už v roku 1998. V Európskej únii zatiaľ nie je možné geneticky modifikované potraviny pestovať (resp. kultivovať), pričom na schválenie tejto možnosti sa podľa tlačových informácií EK iba čaká.

Definitívne rozhodnutie o povolení umiestniť túto GM kukuricu ostalo v kompetencii EK po tom, čo návrh na rozhodnutie neprešiel hlasovaním v Rade ministrov EÚ. Z nich ministri Írska, Holandska, Fínska, Švédska a Veľkej Británie hlasovali za, ministri Dánska, Grécka, Francúzska, Luxemburska, Rakúska a Portugalska proti, a ministri Belgicka, Nemecka a Španielska sa hlasovania zdržali. Tohtoročné povolenie, a zároveň zrušenie niekoľkoročného zákazu dovozu geneticky modifikovaných potravín do EÚ, bolo zdôvodnené existenciou zákonov, ktoré boli prijaté v ostatných 4 rokoch. Nová legislatíva podľa EK efektívnejšie reguluje nakladanie s geneticky modifikovanými potravinami a zvyšuje tak ochranu a informovanosť spotrebiteľa. Jedno z nariadení týkajúce sa označovania a sledovania geneticky modifikovaných potravín bolo schválené len v októbri minulého roka. Podľa platnej legislatívy (EC 1829/2003) musia podnikateľské subjekty okrem iného prenášať a uchovávať informácie o produktoch, ktoré obsahujú GM potraviny, na každej úrovni výrobného procesu a pri umiestňovaní produktov na trh. Ďalšie z nariadení (EC 1830/2003) hovorí o nevyhnutých náležitostiach označovania výrobkov obsahujúcich GM potraviny.

Kukurica radu Bt11 je prvou z ďalších 30 geneticky modifikovaných potravín, ktoré čakajú na schválenie komisiou. Zákaz dovozu nových geneticky modifikovaných potravín v únii fungoval 5 rokov. Ministri životného prostredia ešte v roku 1999 vydali prehlásenie, na základe ktorého blokovali všetky nové žiadosti o umiestnení GM potravín na trhu EÚ. Podmienkou na uvoľnenie dovozu bola počas celého obdobia zákazu neexistencia kvalitnej legislatívy, ktorá by zabezpečila schvaľovanie, obsah kontroly, možnosť sledovania pohybu a presné pravidlá označovania geneticky modifikovaných potravín. Európska únia za posledné 4 roky prijala prísny systém zákonov regulujúcich GM potraviny, krmivo, ako aj rastliny. Normy zabezpečujú, že GM potraviny, ktorých dovoz bude do únie povolený, sú bezpečné ako pre ľudí, tak aj pre životné prostredie. Rozhodnutie EK bolo uskutočnené až po vykonaní vedeckých testov, ktorých cieľom je zaručiť zdravotnú nezávadnosť a bezpečnosť. Podľa komisára EK pre zdravotníctvo a ochranu spotrebiteľa kukurica Bt11 predstavuje rovnako bezpečnú kukuricu ako v prípade obvyklej kukurice.

Ďalšou z 30 geneticky modifikovaných potravín, ktorá čaká na autorizáciu je kukurica s označením NK603. Návrh na umožnenie jej uvedenia na trh predložila Európska komisia ešte v marci 2004. Na rokovaní Rady ministrov EÚ 28. júna sa však ministri životného prostredia členských krajín nezhodli v otázke schválenia návrhu (Slovensko a Česká republika hlasovali za návrh, Maďarsko hlasovalo proti) a aktuálne o povolení opäť rokuje Európska komisia.

6. Opatrenia Európskej komisie zladujúce ponuku a dopyt po prekladateľských službách (obmedzenie rozsahu prekladaných textov, zefektívnenie prekladateľských služieb)

<http://www.europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/679&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Európska komisia (EK) koncom mája 2004 prijala niekoľko praktických riadiacich opatrení týkajúcich sa narastajúcej prekladateľskej agendy. Podľa informácií EK dosiahol celkový dopyt po prekladateľských službách v roku 2003 sumu 1,48 mld. strán. Z dôvodu nedostatočných kapacít, zvýšenia počtu oficiálnych jazykov z 11 na 20, a tiež z dôvodu neustáleho rastu agendy sa v súčasnosti nahromadilo zhruba 60-tis. nepreložených strán (podľa medializovaných informácií sa počet strán zvyšuje každý týždeň o ďalších 3000). Bez prijatia reštriktívnych opatrení by sa mohla zvýšiť suma až na 300-tis. strán, a to už v priebehu nasledujúcich 3 rokov. Okamžité prijatie dodatočných kapacít, ktoré by pomohli problém riešiť, je limitované predovšetkým obmedzenými výdavkami EK na administratívu, a taktiež z nedostatočného počtu vhodných kandidátov v niektorých krajinách.

Komisia nechce obmedzovať počet jazykov, do ktorých sa budú prekladať všetky dokumenty, ale zamerala sa na dodržiavanie **rozsahu materiálov**, ktoré je potrebné preložiť. Rozsah u podstatnej časti oficiálnych dokumentov (komunikačné a informačné) bol preto limitovaný 15-timi stranami, ktoré ich tvorcovia nesmú prekročiť. Komisia tiež plánuje do konca roku 2004 **zvýšiť prekladateľskú produktivitu** o 40% oproti úrovni roku 2003. Ďalšími opatreniami, ktoré by mali napomôcť vyriešiť problém nízkej ponuky prekladateľských služieb, je posilnenie medziinštitucionálnej spolupráce medzi nezávislými (externými) prekladateľmi a ďalší rozvoj spoločnej databázy

terminológie. Do roku 2006, kedy EK plánuje definitívne rozšírenie kapacít pre 9 nových jazykov, chce týmito opatreniami úplne odstrániť nahromadenú prekladateľskú agendu.

Do všetkých jazykov únie bude aj naďalej prekladaná korešpondencia vo vzťahu k podnikateľom a občanom a texty materiálov, ktoré Komisii vyplývajú zo zákona, či politických záväzkov. Patria sem návrhy legislatívy, štátna pomoc, rozhodnutia o fúziách a protimonopolné opatrenia. Rovnako sa nemení ani „prekladateľská povinnosť“ u špecifických interných dokumentov, ktoré budú prekladané naďalej len do 3 procedurálnych jazykov EÚ (angličtina, francúzština a nemčina).

Prvé opatrenia na zefektívnenie prekladateľských služieb prijala EK v rámci iných opatrení, pripravujúcich administratívu Komisie na rozšírenie v máji 2004, už v roku 2001. Náborové a organizačné práce, ktoré sa začali v roku 2003, umožnili prijatie 214 ďalších prekladateľov pre jazyky nových členov únie. Ich počet by sa mal do septembra 2004 zvýšiť na 376. Komisia vo svojej správe okrem iného uviedla, že v prípade pokračujúceho trendu, čo do počtu aj dĺžky produkovaných dokumentov, bude v roku 2010 potrebných 3 až 4-tis. prekladateľov namiesto súčasných 2400.

Použité zdroje:

<http://europa.eu.int/rapid/>
<http://jaspi.justice.gov.sk>
<http://ue.eu.int>
www.alianciapas.sk
www.bsse.sk
www.czsk.net
www.dofo.sk
www.elections2004.eu.int
www.etrend.sk
www.eubusiness.com
www.euobserver.com
www.euroinfo.gov.sk
www.europa.eu.int
www.europa.eu.int/eur-lex
www.europarl.eu.int
www.evropsky-parlament.cz
www.finance.cz
www.finance.sk
www.finance.gov.sk
www.hnonline.sk
www.ihned.cz
www.ineko.sk
www.justice.gov.sk
www.konfliktzaujmov.sk
www.lidovky.cz
www.mfcr.cz
www.narodnaobroda.sk
www.nbs.sk
www.nrsr.sk
www.poplatky.sk
www.pravda.sk
www.profini.sk
www.pse.cz
www.rokovania.sk
www.sita.sk
www.skolne.sk
www.slposta.sk
www.slsp.sk
www.sme.sk
www.statistics.sk
www.telecom.gov.sk
www.vlada.gov.sk
www.zbierka.sk